

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Юридичний факультет СНУ ім. В. Даля
Департамент міжнародної технічної допомоги,
інноваційного розвитку та зовнішніх зносин
Луганської облдержадміністрації
Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
з відновлення та налагодження миру

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної
конференції аспірантів, студентів, науковців
«Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перс-
пективи розвитку права в Україні»
22 травня 2020 року

Частина 1

з нагоди Дня Європи в Україні

Сєверодонецьк – 2020

Рекомендовано Вченою радою юридичного факультету
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 8 від 28.05.2020 р.)

Редакційна колегія:

Розовський Б.Г., проф., д.ю.н.
Шаповалова О.В., проф., д.ю.н.
Щербина В.І., проф., д.ю.н.
Арсентьєва О.С., доц., к.ю.н.
Івчук Ю.Ю., проф., к.ю.н.
Капліна Г.А., доц., к.ю.н.
Котова Л. В., доц., к.ю.н.
Татаренко Г.В., доц., к.ю.н.
Проданов Ніколай, заступник міністра юстиції Болгарії

Рецензенти:

Ярошенко О.М., проф., д.ю.н.
Інішин М.І., проф., д.ю.н.

Молодь і наука: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку права в Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції аспірантів, студентів, молодих науковців. – 22 травня 2020 р. Ч.1. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім.В.Даля, 2020. – 220 с.

Мета конференції – розвиток світогляду студентської та учнівської молоді, її ціннісних орієнтацій в умовах інтенсифікації європейських прагнень України та надання можливості аспірантам, студентам, молодим науковцям та учнівській молоді випробувати свої знання та репрезентувати наукові спроби й розробки.

Друкується в авторській редакції

Секція 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ СУЧАСНИМ ЗАГРОЗАМ (ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ, COVID-19)

Борова Г.О.,

*спеціаліст із соціальної згуртованості
Програми ООН із відновлення та розбудови миру*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

За даними Міністерства соціальної політики України кількість внутрішньо переміщених осіб нині складає майже півтора мільйони осіб [1]. Луганська та Донецька область є лідерами за кількістю осіб, які переїхали з тимчасово окупованих територій. Багато урядових та приватних установ переїхало в інші міста та вже об'єдналися з місцевими інституціями. Внаслідок складної соціально-економічної ситуації, складних процесів відновлення економіки в регіонах, внутрішнього переміщення значної кількості населення виникли численні конфлікти між місцевим та переміщеним населенням, і важливими стали питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб до місцевих громад, зміцнення соціальної згуртованості та миробудування. Втім, не лише наявність значної кількості внутрішньо переміщених осіб, але й складна соціально-економічна ситуація, політичне протистояння окремих сил, нова хвиля глибоких реформ адміністративно-територіального устрою та загалом системи

державних відносин та системи регіонального управління призводять до виникнення та ескалації різноманітних конфліктів.

Постійний аналіз існуючих практик та успішного досвіду взаємодії інституцій щодо попередження та вирішення конфліктів в громадах здійснюється нами з 2014 року. Вивчення досвіду роботи міжнародних організацій та співпраці з державними інституціями, інституціями громадянського суспільства та окремими громадами свідчить про позитивну кореляцією між вирішенням соціально-економічних проблем у громадах та рівнем соціальної згуртованості мешканців громади, рівнем їх участі в управлінні громадами. Зрозумілими є причинно-наслідкові зв'язки, які обумовлюють зазначену кореляцію. Якщо у громадян постраждалих від конфліктів громад є доступ до якісних адміністративних та соціальних послуг, вони більш охоче докладають зусиль до покращень в своїх громадах. Якщо мешканці громади відчують що державні та недержавні інституції намагаються бути більш відповідальними, то громадяни почувають себе в безпеці, усвідомлюють принципи домінування і верховенство права, що знову ж таки приводить до зростання почуття безпеки та, не лише веде до зростання довіри до державних установ та громадського сектору, але і сприяє посиленню громадянської активності, покращенню соціальної єдності. І навпаки: там де соціальна єдність перебуває на низькому рівні існують проблеми з почуттям безпеки, довірою до державних інституцій, громадяни не відчують себе в безпеці та і, як правило, формально беруть участь в розробці регіональних стратегій та програм різного рівня.

Потреба в розробці та впровадженні інноваційних форм реалізації регіональної соціальної політики в умовах пістконфліктної трансформації обумовлена наявністю об'єктивних умов для його проведення та необхідністю розробки практичних інструментів управління. Особливо питання розробки та впровадження інноваційних форм організації комунікацій для вирішення зазначених питань актуалізувалось з поширенням світом пандемії COVID-19 та необхідності застосування інструментів віддаленої роботи для моніторингу та вирішення конфліктів.

Для впровадження інноваційних форм реалізації регіональної соціальної політики на Сході України сьогодні вже є певні

організаційні та економічні передумови. Стосовно існуючих організаційних передумов слід зазначити, що реалізація регіональної соціальної політики сьогодні вже не є прерогативою виключно органів публічної влади. Значну кількість функцій щодо реалізації соціальної політики беруть на себе інституції громадського суспільства, які отримують фінансування від організацій міжнародної технічної допомоги. При цьому результати реалізації соціальної політики в регіонах із залученням громадського сектору без сумніву кращі, ніж в умовах державної монополії на соціальну політику. Але при цьому більша частка фінансування заходів з реалізації регіональної соціальної політики звісно залишається в сфері державної та регіональної влади, хоча нині впроваджуються підходи щодо впровадження бюджетів участі, у тому числі на соціальні заходи. Слід визнати, що в Україні протягом останніх років вже сформувалося достатнє потужне громадянське суспільство, яке здебільшого формалізувалося у вигляді активної діяльності громадських об'єднань.

Впровадження інноваційних форм реалізації регіональної соціальної політики на Сході України потребує значних фінансових ресурсів на рівні держави, регіонів та окремих громад, що пов'язане як з проведенням трудомісткої польової роботи із значною кількістю респондентів (соціологічні дослідження: опитування, анкетування, інтерв'ювання тощо) так із значним обсягом роботи щодо обробки результатів цих досліджень, розробкою та впровадження рекомендацій та ін. Тому нині актуалізується проблема фінансування подібних досліджень. Зокрема, за період реалізації Стратегії розвитку Луганської області до 2020 р кошти з обласного бюджету на ці напрями не виділялись (внаслідок існування більш пріоритетних напрямів відновлення Луганської області). Майже всі заходи, що були реалізовані, здійснювались за кошти міжнародної технічної допомоги. Тому активну діяльність щодо проведення таких досліджень здійснюють міжнародні організації.

Різними міжнародними організаціями нині проводяться відповідні дослідження щодо оцінювання рівня конфліктів, виявлення та аналізу його причин в регіонах. Зокрема такий аналіз було здійснено в дослідженні [2]. Для вирішення виявлених проблем та задоволення потреб громад нині за підтримки міжнародних

організацій проводиться багато корисних заходів, обмінів досвідом, навчання тощо. Зокрема з досліджуваної предметної області відбуваються заходи з навчання неконфліктному спілкуванню, дебатній майстерності, навчання взаємодії громадських лідерів та медіа, відомий та цікавий проект «Школа амбасадорів миру» (на який існує великий попит серед навчальних закладів), впроваджується інноваційний формат лабораторій толерантності, виникають та розвиваються діалогові платформи з інноваційними складовими, проводяться різноманітні фестивалі, форуми, хакатони, обмінні візити. Проводиться також значна аналітична робота з «mapping» громад (kartування потреб громад), розробляються профілі громад та інфоресурси для ідентифікації регіональних лідерів та сталих організацій тощо. Отримані результати та запроваджені практики дають змогу розвивати в громадах саме «soft skills» та формувати основу для підготовки плану дій на наступні періоди. Всі ці заходи є дуже важливими та сприяють організаційному розвитку інституцій громадського суспільства в Україні та розвитку організаційної спроможності самих громад, але вже частіше виникає питання про сталість таких практик, проектів та інституцій. В свою чергу представники міжнародних організацій вже задаються питанням про організаційну сталість цих практик в разі відсутності стимулюючої участі міжнародних організацій.

На нашу думку, складні процеси постконфліктної трансформації, які відбуваються в Україні (і особливо на Сході України), не можуть досягти свого успіху на основі застосування одноразових заходів за участі сторонніх експертів (з інших регіонів та країн). Для забезпечення сталості нині існує нагальна потреба у формуванні сталих підходів на локальному рівні із підготовкою та залученням регіональних експертних кіл. Першим прикладом впровадження такої системи стало оформлення досліджень з організаційного забезпечення взаємодії інституцій щодо попередження та вирішення конфліктів в громадах у вигляді проекту «Геоінформаційна система моніторингу, аналізу, оцінки і вирішення конфліктів» (ГІСМАОВК) [3]. Запроваджений проект надав можливість консолідувати зусилля всіх зацікавлених осіб в організації комплексної та системної роботи по впровадженню миротворчих методик в практиці вирішення конфліктів громад.

Інформаційна система для моніторингу, оцінювання та аналізу конфліктів в громадах покликана вирішувати ряд соціальних проблем. Насамперед, інформаційна система повинна давати можливість анонімно повідомити про конфлікт, адже не завжди органи місцевої влади хочуть щоб інформація про конфлікт була оприлюдненою. У мешканців громад та активних громадян звісно існує можливість писати звернення та скарги, але дуже часто це не дає ніякого результату окрім формальних відписок. Крім того, для багатьох мешканців витрати на відвідування органів влади навіть в обласному центрі – це відносно дуже витратна процедура, тому часто такі активні мешканці відмовляються від можливостей усних звернень, що певним чином призводить їх до розчарування. Інформаційна система покликана цю проблему вирішити, що дає змогу медіаторам та посередникам здійснити попередній збір даних та так званий «м'який вхід» в аналіз конфлікту.

Система моніторингу, оцінювання та аналізу конфліктів в громадах повинна за структурою відповідати зовнішнім функціям, функціям окремих виконавців та організованому циклу роботи з конфліктом, але детальний аналіз цього циклу та відповідних функцій системи є темою окремої публікації. Тут ми лише наголошуємо на необхідності врахування принципів комплексності та системності в організації роботи такої інформаційної системи, адже характер існуючих проблем потребує нині вже не окремих заходів в окремих громадах а повинні носити комплексний та системний характер.

Л і т е р а т у р а

1. Ministry of Social Policy of Ukraine. (2020). Retrieved from <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
2. International Centre for Policy Studies. (2015). Analiz dialohovykh initsiatyv shchodo vrehulyuvannya konfliktu v Ukraini. Retrieved from: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/mapping_of_dialogue_initiatives_ukr_.pdf
3. Geoinformation system for monitoring, analysis, and assessment of conflicts. (2019). Retrieved from : <http://dialog-ua.org/>

Вашечко М. В.,
студентка V курсу спеціальності «Право» ПрАТ «ВНЗ»
МАУП Навчально-наукового інституту права
ім. князя Володимира Великого;

Денисенко Г.О.,
к.псих.н., доцент кафедри конституційного права
СНУ ім. В. Даля

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД: РЕАЛІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стаття 6 ратифікованої Україною Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., в якій закріплено право на справедливий суд, досить об'ємна та перенасичена базовими положеннями в аспекті визначення засад правосуддя, та все ж не містить конкретних складових та вимог до справедливості. Встановлюючи лише умови справедливого судового розгляду, Конвенція 1950 р. не тлумачить жодну із них досить детально для прямого застосування положення цього положення документа. Таким чином це питання остаточно має вирішувати на рівні ЄСПЛ та національного законодавства кожної країни, що ратифікувала Конвенцію

З одного боку така невизначеність забезпечує необхідну еволюцію демократичних процесів, не обмежуючи розвиток стандартів та гарантій, які слід включати до права на справедливий суд. З іншого ж – вважається за доцільне максимально деталізувати зміст цього права та виробити мінімальні вимоги до кожного відповідного елементу.

Можна констатувати той факт, що в умовах українського правового поля принцип справедливості судового розгляду у всій сукупності своїх складових був напряду імплементований із Конвенції 1950 р. у процесуальне законодавство. З одного боку, це свідчить про високий рівень демократизації процесу державного регулювання судового захисту особами своїх прав та інтересів, з іншого – сприяє практичній реалізації відповідних гарантій шляхом уособлення їх в якості принципів відправлення цивільного, кримінального та іншого судочинства.

Важливим проявом впливу міжнародного права на внутрішньодержавне є узгодження змісту норм національного законодавства з положеннями міжнародних нормативно-правових актів. Узгодження відбувається шляхом запозичення міжнародно-правових норм у національне право або шляхом прийняття національних норм, що за своїм змістом відповідають принципам та нормам міжнародного права. Можна констатувати той факт, що в умовах українського правового поля принцип справедливості судового розгляду у всій сукупності своїх складових був напряду імплементований з Європейської Конвенції в національне процесуальне законодавство. Водночас національна правова система налічує й інші нормативні акти, що так чи інакше закріплюють право на справедливий суд, або його складові.

Визначимо базові положення, що стосуються права на справедливий судовий розгляд в Основному Законі держави – Конституції України. При дослідженні положень Розділу II Конституції, присвяченого правам та свободам людини та громадянина однозначного закріплення права на справедливий судовий розгляд не простежується.

Найбільшою мірою зазначене право відображаються в положеннях ст.8 та ст. 55 Конституції України. Зокрема, ч.2 ст.8 Конституції гарантує звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина. Згідно ч.1 статті 55 Конституції кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Згідно ч.3 статті 55 кожна людина має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Таким чином, можна погодитись із твердженням В. В. Городовенко, який зауважує, що Конституція України, прямо не визнавши принципу справедливості, втілила численні його складові у Розділах I “Загальні засади” та II Розділу “Права, свободи та обов’язки людини і громадянина”, а захист невід’ємних прав і свобод людини покладено на суд, що закріплено в судоустрійному та процесуальному законодавстві [1, с. 22].

Щодо практичних заходів у процесі узгодження міжнародного та національного регулювання права на справедливий судовий

розгляд то тут слід звернути увагу на дві основні проблеми: подолання корупції та підвищення ефективності виконання судових рішень. Можна вважати, що ці дві проблеми є надзвичайно загальними та майже не вирішуваними, але саме вони є найсуттєвішими перешкодами на шляху реалізації особи права на справедливий судовий розгляд.

Справа в тому, що право на справедливий судовий розгляд не обмежується формальним доступом особи до судової інстанції, а полягає в отриманні практичного (матеріального) результату від відстоювання порушених прав. З огляду на це важливо, щоб відбувалося швидке виконання рішень суду в повному обсязі. В даному контексті слід зазначити, що наявна статистика є невтішною.

Подолання проблеми корупції, насправді не може бути вирішено фрагментарно виключно в сфері судочинства, оскільки передбачає максимальну мобілізацію всього комплексу державно-управлінських інструментів та механізмів правового регулювання. До того ж наскільки системною є проблема корупції в Україні, настільки ж системними мають бути підходи до її подолання, а отже очікування ефекту від вжитих заходів може бути досить тривалим.

Таким чином, можна підбити підсумки. Право на справедливий суд з'явилося у національній правовій системі з ратифікацією Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1997 року. Водночас окремі його складові та положення щодо реалізації цього права наявні і в інших законодавчих актах України. Право на справедливий суд має ряд проблем, як у нормативному забезпеченні, так і на практиці. Примітним зокрема є те, що положення міжнародного законодавства є занадто нечіткими, а вітчизняні нормативно-правові акти зовсім не додають розуміння цього права. До того ж характерними для нашої держави проблемами щодо забезпечення реалізації права на практиці є корупція та невиконання судових рішень

Л і т е р а т у р а

Городовенко В.В. Принцип справедливості судової влади: загальнотеоретичні аспекти [Текст] / В.В. Городовенко // Адвокат. – № 2(137). – 2012. – С. 20–24.

Секція 2

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ, ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Гуркіна Валерія,

*студентка 2 курсу спеціальності
«Право» юридичного факультету
СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: к.е.н.,
доцент кафедри господарського права
Мартинова Л. В.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ГРОМАДЯН

З самого початку розвитку суспільства, можна помітити динаміку погіршення стану навколишнього природного середовища, яка зумовлена нераціональним використанням людиною обмежених природних ресурсів. Цей факт сприяв поступовому залученню держави до процесу правового регулювання екологічних прав та обов'язків громадян з метою збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Тому питання щодо реалізації екологічних прав та виконання громадянами своїх екологічних обов'язків стали актуальною темою досліджень у роботах багатьох авторів, а саме: в монографії С.А. Боголюбова про «Актуальні проблеми екологічного права та перспективи їх розв'язання» [1], в монографії О.С. Заржицького «Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України» [2], у статті О.О. Шинкарьова [3], а також в працях багатьох інших науковців та практикуючих юристів.

Метою роботи є дослідження сутності поняття екологічного обов'язку громадянина, а також визначення кола проблемних аспектів їх виконання.

Згідно зі статтю 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [4]. Тому громадяни в праві вимагати цього від держави, але також потрібно зауважити, що більшість людей, вважають, що в них не має ніяких екологічних обов'язків, є тільки права. Звідки і випливає проблема виконання екологічних обов'язків громадян.

Перш ніж зрозуміти, чому люди не сприймають піклування про навколишнє природне середовище, як за щось необхідне, потрібно зрозуміти, що з себе представляють екологічні обов'язки громадян. Отже, екологічний обов'язок - міра належної, суспільно необхідної поведінки, яка спирається на можливість державного примусу [5, ст. 67]. У ній виражаються як особисті, так і суспільні екологічні інтереси. Згідно зі статтю 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» громадяни України, виконуючи екологічні обов'язки, повинні:

- піклуватися, охороняти та раціонально використовувати природні ресурси;
- додержуватися вимог екологічної безпеки та інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів;
- вносити штрафи за екологічні правопорушення;
- компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище [6].

В таблиці нашого дослідження визначено коло основних проблем щодо виконання громадянами України покладених на них екологічних обов'язків та можливі шляхи їх вирішення

**Основні проблемні аспекти виконання екологічних обов'язків
громадянами України**

Екологічні обов'язки громадян України	Можливі шляхи їх вирішення
Раціональне використання природних ресурсів	1) Ведення обліку та планування використання природних ресурсів; 2) Обґрунтування щодо залучених природних ресурсів до господарського обороту; 3) Дотримання екологічних вимог під час використання природних ресурсів
Порушення екологічних прав і законних інтересів інших суб'єктів	1) Розширення поняття «екологічні права» громадян; 2) Забезпечити діяльність щодо захисту законних інтересів інших суб'єктів.
Своєчасність та повнота сплати штрафів за екологічні правопорушення.	1) Збільшення розміру штрафу за екологічне правопорушення; 2) Збільшення ефективності виконання повноважними органами за своєчасністю та повнотою сплати за екологічні правопорушення.

Виходячи з даних таблиці, можна сказати, що більшість екологічних обов'язків не виконуються, через недосконале законодавство, що проявляється вже в нераціональному використанні ресурсів, в ненаданні достовірної екологічної інформації та в занижених розмірах штрафу за екологічне правопорушення.

Хочемо зауважити, що в екологічному праві передбачена юридична відповідальність за невиконання своїх екологічних обов'язків. Види юридичної відповідальності за екологічне правопорушення поділяються на: кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність.

Кримінальна відповідальність застосовується тільки після скоєння екологічного злочину, що несе за собою високий рівень суспільної небезпеки для людей та стану довкілля. В Кримінальному

кодексі України злочини проти довкілля закріплені статтями 236 – 254, що містяться у 8 розділі «Злочини проти довкілля» [7].

Адміністративна відповідальність застосовується тоді, якщо рівень суспільної небезпеки є досить невисоким. В Кодексі України про адміністративні правопорушення відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини регулюються нормами статей 52-91-1 глави 7 «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини» [8].

Дисциплінарна відповідальність за екологічне правопорушення регламентується ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [6] і ст. 147 Кодексу законів про працю України [9]. Цей вид юридичної відповідальності носить профілактичний характер, тобто сприяє попередженню скоєння тяжких правопорушень або злочинів екологічного характеру.

Цивільно-правова відповідальність у галузі охорони навколишнього природного середовища полягає у покладанні на правопорушника обов'язку відшкодувати потерпілій стороні майнову чи моральну шкоду, заподіяну в результаті порушення екологічно-правових вимог, передбачену Цивільним кодексом України. Але важливо пам'ятати, що відносини по використанню об'єктів природи не тотожні майновим, цивільно-правовим відносинам, їх унікальність зумовлена особливостями правового регулювання відносин з відшкодування шкоди, заподіяної природним об'єктам.

Отже, відповідальність в екологічному праві є важливим елементом правового забезпечення раціонального природокористування, відновлення екологічних об'єктів і охорони довкілля, яка, в свою чергу, має на меті покарання винних, припинення і попередження порушень законодавства у галузі природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Що є необхідним механізмом для стримування потреб людей та мотивацією виконувати свої обов'язки.

Таким чином, ми проаналізували сутність екологічного обов'язку громадян та можливі шляхи дотримання їх екологічних

обов'язків, які проявляються в: ведення обліку та планування використання природних ресурсів; обґрунтування щодо залучених природних ресурсів до господарського обороту; дотримання екологічних вимог під час використання природних ресурсів; розширення поняття «екологічні права» громадян; забезпечити діяльність щодо захисту законних інтересів інших суб'єктів; збільшення розміру штрафу за екологічне правопорушення; збільшення ефективності виконання повноважними органами за своєчасністю та повнотою сплати за екологічні правопорушення. Та ще одним альтернативним шляхом вирішення цієї проблеми може стати підвищення рівня еколого-правової свідомості населення за рахунок покращення екологічної освіти і виховання.

Л і т е р а т у р а

1. Боголюбов С.А. Актуальні проблеми екологічного права: підручник для магістрів / С.А. Боголюбов. – М. : Юрайт, 2015.
2. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) [Текст]: моногр. / О.С. Заржицький. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – 200 с.
3. Шинкарьов О.О. Екологічні обов'язки громадян: загальна характеристика. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2016 № 23. С. 157 – 160.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. – Харків : Право, 2019. – 552 с.
6. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 № 1264-ХІІ / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 13.04.20).
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-ІІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної ради України. 2001, № 25-26, ст.131.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудень 1984 р. № 8073-Х / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984, додаток до № 51, ст.1122.
9. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудень 1971 № 322-VIII / Верховна Рада УРСР. 1971, додаток до № 50, ст. 375.

*Леутіна Дарина,
студентка 1 курсу
спеціальності «Готельно-ресторанна справа»
інституту міжнародних відносин СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.е.н., доцент
Овечкіна О.А.*

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Як відомо, туристичний бізнес є одним з найбільш прибуткових сфер економіки країн. У багатьох розвинутих країнах туризм є основною часткою національного ВВП, а Україна, згідно з оцінкою експертів WTO, Україна посідає 14 позицію у світовій класифікації за відвідуваністю іноземцями, що становить 2,5% світового ринку виїзного туризму [1], при чому, в Україні активно розвиваються як внутрішній, так і зовнішній види туризму. За прогнозом WTO до 2020 р. Україна може увійти в першу десятку країн найпопулярніших туристичних напрямків. Зважаючи на сказане, метою даної є роботи з'ясування умов активізації туристичного бізнесу в Україні.

Сучасний стан внутрішнього туризму в Україні ідентифікується як кризовий, що пов'язано з різким падінням наданих обсягів послуг, скороченням матеріальної бази та її невідповідністю потребам внутрішніх споживачів. Частка внутрішніх туристів за період 2000-2015рр зменшилася на 26 %. Індекс зростання подорожуючих країною має від'ємне значення, адже їх чисельність зменшилася з 1350774 осіб у 2000 році до 702615 осіб у 2015 р. [1].

Однак варто зазначити, що будівництво туристських об'єктів почало відновлюватися, але українці все ж таки більше відвідують іноземні країни. За 2000-2015рр чисельність виїзних туристів зросла з 285353 осіб до 1956662, тобто майже у 7 разів. Наочно спостерігається парадоксальна ситуація: незважаючи на високу ціну послуг виїзного туризму він є більш переважним, на відміну від внутрішніх подорожей. Слід зауважити, що ціни туроператорів, які пропонують поїздки країною також зросли, проте рівень

комфортності не змінився. Чисельність в'їзних (іноземних) туристів незначно зменшилася з 377871 осіб за 2000 рік до 372752 осіб за 2015 рік. За період 2000-2015 рр приріст інтуристів був незначно від'ємним й складав -4% [2]. Відновлення рентабельності туристичного бізнесу пов'язане з докладанням значних зусиль щодо:

- збільшення інвестицій розвиток туристичної діяльності, проведення організаційно-маркетингових заходів щодо пропозиції якісних туристичних послуг завдяки активному рекламуванню та проведенню інформаційних компаній в ЗМІ як в Україні, так і за кордоном;

- активізації співробітництва вітчизняних туроператорів з мережею фірм туристичної інфраструктури;

- презентація українських курортів, рекреаційних зон та культурного туризму на міжнародному рівні завдяки організації інформаційних центрів для іноземних туристів, оприлюднення сучасної статистики туризму ;

- проведення якісного страхування виїзних туристів з оформленням страхового полісу, вартість якого залежить від переліку страхових випадків, країни, яку відвідуватиме вітчизняний турист, політики туроператорів щодо комплексного захисту клієнтів, які перебувають в інших країнах тощо [3] .

Л і т е р а т у р а

1. Гризовська Л.О. Особливості та сучасні тенденції управління туристичним бізнесом в Україні [Електронний ресурс]/ Л.О. Гризовська. – Режим доступу: http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/24.pdf .
2. Статистична інформація/Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Комплексное страхование путешествующих за границей [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://eurotravelins.com.ua/ru/uslugi/dlja-turistov/kompleksnoe-strakhovanie-puteshestvujushchikh-za-granicej/>

Мартінова Л.В.,

к.е.н., доцент кафедри господарського права СНУ ім. В. Даля;

Баранова Ганна,

студентка 2 курсу спеціальності «Право»

юридичного факультету СНУ ім. В. Даля

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Вода є безцінним та життєво необхідним ресурсом для будь-якої живої істоти на землі. Крім того, водні ресурси являють собою стратегічний, життєво важливий природний ресурс, що має особливе значення. Вони є національним багатством кожної країни, однією з природних основ її економічного розвитку. Наявність або відсутність з географічних причин водних ресурсів на території тієї чи іншої держави визначають можливості розвитку промисловості й сільського господарства самої держави, розміщення населених пунктів, організації відпочинку й оздоровлення людей тощо. В цьому аспекті особливої актуальності набувають питання правового регулювання охорони та використання водних ресурсів в державі, яке повинне бути направлене, насамперед, на раціональне їх використання, оскільки вони є обмеженими.

Питаннями правового регулювання та охорони водних ресурсів, їх раціонального використання в Україні займався чимало науковців, державних діячів та практиків, серед яких варто виділити В.І. Андрейцева, Г. В. Анісімову, В.О. Джуган, В. М. Комарницького, В.Л. Мунтян, О.М. Шуміло, А. В. Яцика та інших.

Метою дослідження є висвітлення основних особливостей правового регулювання охорони та раціонального використання водних ресурсів в Україні.

Насамперед, хочемо зазначити, що визначення водних ресурсів міститься у ст. 1 Водного кодексу України, під якими розуміють обсяги поверхневих, підземних і морських вод відповідної території. А в ст. 3 Водного кодексу України зазначено,

що усі вищевказані води на території України становлять її водний фонд. До водного фонду України належать:

1) поверхневі води: (природні водойми (озера)), водотоки (річки, струмки), штучні водойми (водосховища, ставки) і канали, інші водні об'єкти;

2) підземні води та джерела;

3) внутрішні морські води та територіальне море [2].

Варто також сказати, що В. О. Джуган, досліджуючи поняття водних ресурсів зазначає, що водні об'єкти є невід'ємною складовою частиною навколишнього природного середовища, а водні ресурси є частиною водних об'єктів. Таким чином, водні ресурси, за його думкою, є обсягами поверхневих, підземних і морських вод відповідної території, які використовуються або можуть бути використані в перспективі [3, с. 9]

Тож, водні ресурси, за своєю природою, покликанні задовольняти потреби людей та сприяти їх нормальному, насамперед соціальному, існуванню. Вони є обмеженими, як наслідок, є мотив для законодавчого регулювання охорони та раціонального використання водних ресурсів, а також покарання через невиконання нормативно-правових актів, що регулюють цю сферу.

Розглянемо основні нормативно-правові документи, що регулюють відносини у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів:

1) Конституція України, яка гарантує: всім громадянам право власності та право користування всіма природними об'єктами, в т.ч. водними (ст. 13); Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу (ст.16); право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, а також право вільного доступу до інформації про стан довкілля (ст.50) [1];

2) Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» - регулює відносини у сфері використання всіх природних ресурсів, екологічні права та обов'язки громадян, основи державної природоохоронної діяльності, екологічного

контролю, економічний механізм природоохоронної діяльності, основи забезпечення екобезпеки, охорону природних об'єктів зі спеціальним статусом, відповідальність за правопорушення у сфері природокористування, а також основи міжнародної діяльності у сфері охорони довкілля [4];

3) Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який визначає охорону вод однією з існуючих проблем України, яку в пріоритетному порядку держава повинна вирішувати у визначений термін [5];

4) Водний кодекс України, є спеціальним нормативним актом, що регулює правовідносини у сфері водокористування в Україні, основи державного управління і контролю у сфері використання водних ресурсів, права та обов'язки водокористувачів, види водокористування, а також відповідальність за порушення водного законодавства та відшкодування збитків, завданих внаслідок порушень водного законодавства [2];

5) Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення», який визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою [6].

Окрім вищевказаних законів правовідносини у сфері охорони вод та раціонального їх використання регулюються також наказами, листами, інструкціями та роз'ясненнями, що видаються Міністерством енергетики та захисту довкілля, а також підвідомчим йому Державним агентством водних ресурсів.

Варто відзначити також, що в Україні діють норми ратифікованих міжнародних актів, таких як: Директива 98/83/ЄС стосовно якості води, призначеної для споживання населенням, Директива 2006/7/ ЄС заміняє Про якість води для купання, Директива 80/68/ЄС Про охорону підземних вод від забруднення, викликаного деякими небезпечними речовинами, Директива 2006/118/ЄС про захист від забруднення й виснаження підземних вод, Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер, Протокол про воду і здоров'я, Водна Рамкова Директива та ін.

Таким чином, незважаючи на доволі масштабну та всеохоплюючу систему правового регулювання відносин у сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів в Україні, проблема забрудненості та вичерпності водних ресурсів залишається актуальною та нагальною.

Так, за статистичними даними, що оприлюднило Держагентство водних ресурсів, протягом 2019 року у поверхневій воді в Україні було скинуто 48,5 тис. тонн шкідливих забруднюючих речовин другого та третього класів небезпек. 18% від загального скиду стічних вод – це забруднені води, неочищені або недостатньо очищені на очисних спорудах. Водні ресурси використовуються галузями економіки без належних заходів для попередження їх забруднення. Найбільше підприємств-забруднювачів належить до комунальної галузі – 74, промисловості – 18 (з них найбільші – підприємства чорної металургії – 6). Майже дві третини підприємств, що увійшли до антирейтингу «ТОП-100», розташовані на території 5 областей: Дніпропетровська – 24; Донецька – 19; Львівська – 7, Харківська – 7, Луганська – 6 [7].

Враховуючи вищевказане, хочемо наголосити на нагальній необхідності вдосконалення системи загальнодержавного моніторингу стану водних ресурсів та необхідності створення на основі такого моніторингу ефективного законодавчого механізму його реалізації, що, у свою чергу, потребує координованості зусиль вчених, правників та фахівців на державному, управлінському, виконавчому, регіональному та місцевому рівнях.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Водний кодекс України // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>
3. Джуган В. О. Правове регулювання використання та охорони вод в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсове право» / В. О. Джуган ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування. – Київ, 2009. – 19 с.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

5. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>
6. Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14>
7. В Україні найбільше забруднює воду комунальне господарство / УКРІНФОРМ – мультимедійна платформа іномовлення в Україні – Економіка - 25.02.2020 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2883961-v-ukraini-najbilse-zabrudnue-vodu-komunalne-gospodarstvo.html>

Мартінова Л.В.,

*к.е.н., доцент кафедри господарського права
СНУ ім. В. Даля;*

Білоусова Ганна,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля*

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ

Людина, суспільство, завжди впливали на природу. На ранніх етапах такий вплив був мінімальним і обмежувався використанням природних компонентів для задоволення людиною своїх власних потреб як біологічної субстанції - дихати повітрям, пити воду, харчуватися. Такий розвиток людства вкладався в рамки допустимого. Поступово, із розвитком цивілізації, зростання населення, виникнення торгових і обмінних відносин вплив на природне середовище все більш зростав.

Актуальність теми обумовлюється, тим що, в юридичній науці України в неповній мірі досліджені питання щодо розкриття сутності механізму правового регулювання встановлення і реалізації екологічних обов'язків громадян, яке б відповідало потребам сьогодення, врахувало зміни, що сталися в останні роки у розвитку правової системи нашої держави, й проблемам законодавчого регулювання.

Метою дослідження є надання комплексної характеристики еволюції правового регулювання екологічних прав та обов'язків громадян України.

Жодне явище, в тому числі й правове, неможливо всебічно дослідити без ґрунтованого аналізу підстав його виникнення та етапів розвитку. Саме тому вивчення історико-правових аспектів становлення та розвитку механізму правового забезпечення екологічних обов'язків становить значний інтерес для юридичної науки й характеризується, насамперед, тим, що дозволяє знайти підхід до подальшої розробки й вирішення питань правового регулювання у зазначеній сфері, а також визначити шляхи його вдосконалення.

Для розгляду етапів розвитку правового регулювання екологічних обов'язків задіяно історико-правовий метод.

Застосовуючи цей метод, юридична наука досліджує державно-правові явища, процеси і правові інститути в тій послідовності, в який вони виникали, розвивались і змінювались, що дозволяє з'ясувати всі особливості різних правових і державних явищ [3, с. 136].

Слід зазначити, що у формуванні свідомості людини в усі історичні епохи, а особливо в новітню добу, відігравала важливу роль необхідність охорони природи, а отже й усвідомлення своєї прямої і безпосередньої залежності від неї. Екологічні уявлення людей історично виникли і розвинулись дуже давно. Конкретні знання про навколишнє середовище і характер взаємин з ним набули практичного значення уже на початку розвитку людського виду. Витоки національно правової традиції регулювання природоохоронних відносин закладалися звичаями (звичаєвим правом) та такими відомими історичними джерелами права як Руська правда (початок XI ст. до 1529 р.), Литовські статuti (1529 – 1842 р.), «Права, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.), Собрание малоросійських прав (1807 р.).

Перші спеціальні дослідження проблем правового регулювання безпечності природокористування для населення були проведені на теренах сучасної України представником Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка В.Л. Мунтяном у 60-ті – 80-ті роки XX століття в межах досліджень, присвячених

правовій охороні природи. Приблизно в цей же час дослідження проблем охорони природи та раціонального природокористування здійснювали такі відомі представники радянської науки земельного та природоохоронного права як Г.О. Аксеньонко [2, с.195].

Але на сьогодні перед сучасним суспільством стоїть дуже велика проблема, яка пов'язана з довкіллям, це зміна клімату, поява озонових дірок, забруднення атмосфери та водного середовища, виснаження та забруднення ґрунтів, вирубка лісів, знищення здатності природного середовища до самоочистки та самовідновлення тощо.

Людство повинно усвідомити, що процес постійного забруднення довкілля може призвести до екологічної катастрофи. Тому дуже важливо, в тому числі й на законодавчому рівні, попередити таку подію.

Так, згідно зі ст. 50 Конституції України кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [5].

Стаття 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлює коло екологічних прав громадян України. А статтею 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» деталізовані екологічні обов'язки громадян: берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів[4].

За словами Євстігнєєва А.С., сфера та практика застосування норм екологічного законодавства вказує на неможливість за сучасного його стану досягти мети правового регулювання, а саме – попередити можливі порушення екологічної безпеки при здійсненні діяльності із спеціального природокористування. Ці обставини зумовлюють потребу в удосконаленні правового забезпечення екологічної безпеки спеціального природокористування [6, с. 231].

Як наслідок, в напрямку усунення зазначених недоліків було прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (далі – Закон), що 31 березня 2019 року набув чинності. Метою Закону є стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку, для створення екологічно безпечнішого природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем. Державна екологічна політика спрямована на досягнення стратегічних цілей.

Першою стратегічною метою Закону є «Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва».

Друга ціль - «Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України»

Третя ціль - «Забезпечення інтеграції екологічної політики в процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України». До кожної стратегічної мети є свої завдання, наприклад: покращення якості повітря, збереження озонового шару, запобігання зміні клімату та адаптації до неї, забезпечення охорони та захисту природи.

Таким чином, ми розглянули історичні етапи розвитку правового регулювання екологічних обов'язків та проаналізували Закон України "Про Основні засади (Стратегію) екологічної політики України на період до 2030 року". На наш погляд, обрання нової екологічної політики стане додатковим елементом контролю заходів з попередження забрудненням навколишнього природного середовища, сприятиме покращенню якості життя для сучасного українського суспільства та майбутніх поколінь в контексті реалізації екологічних прав та доброчесності виконання обов'язків, а також забезпечить можливість мати чисте довкілля. Подальші дослідження в цьому напрямку можуть бути присвячені пошуку в удосконаленні правового механізму виконання громадянами своїх екологічних обов'язків.

Л і т е р а т у р а

1. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.-практ. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 331 с.
2. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / [А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2005. – 195 с.
3. Екологічне право України. Академічний курс. / За заг. ред. Шемшученко Ю.С. – К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2008. – 136 с.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України, 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 12
5. Конституція України : Конституція України, 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 50.
6. Кобецька Н.Р. Екологічне право України. Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2007.- 231с.

Мартінова Л.В.,

*к.е.н., доцент кафедри господарського права
СНУ ім. В. Даля;*

Борисов П.В.

*студент 2 курсу спеціальності «Право» юридичного
факультету СНУ ім.В. Даля*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення сучасне суспільство ставиться до природокористування виключно в ролі споживачів, що призводить до величезних масштабів забруднення та погіршення стану навколишнього середовища в цілому. Тож, для попередження екологічної кризи, запобігання погіршення стану навколишнього середовища кожна країна повинна забезпечити чітке та належне регулювання природоохоронної діяльності. В цьому аспекті, особливу актуальність набуває дослідження нагальних питань

державного регулювання природоохоронної діяльності з метою їх подальшого регулювання.

Вивченню питань та проблем державного регулювання природоохоронної діяльності присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених Данилишина Б.М., Шевчука В.Я, Долішнього М.І., Герасимчук З.В., Кравців В.С., Харічков С.К.; Малишевої Н.Р., Шемшученка Ю.С., Галушкіної Т.П., Садекова А.А., Теліженка О.М. та інших.

Метою дослідження є аналіз проблемних питань державного регулювання природоохоронної діяльності в Україні та пошук шляхів їх усунення.

В рамках висвітлення даного питання вважаємо необхідним розуміння поняття природоохоронної діяльності.

В національному законодавстві немає чіткого визначення цього поняття. Проте серед науковців існує безліч думок щодо визначення цього поняття.

Так, за думкою Кривокульської Н. М. під природоохоронною діяльністю розуміємо цілеспрямовану діяльність суспільства, його управлінських структур, що здійснюється з використанням системи методів, інструментів та важелів впливу і спрямована на збереження та покращення якості навколишнього природного середовища та забезпечення сталого еколого-економічного розвитку [1,с.7].

Самойленко Н.М, Райко Д.В., Аверченко В.І у своїй праці висловлюють таку думку: «природоохоронною є діяльність, що здійснюється як у великих масштабах, в межах держави та регіонів щодо збереження та відновлення територій незайманої природи, біорізноманіття, підвищення екологічної свідомості та екологічного виховання населення і ін., так і діяльність, яка проводиться локально, у промислових організаціях щодо зменшення утворення та емісії у довкілля забруднюючих речовин, а також раціонального використання енергетичних та матеріальних ресурсів.» [2,с.7]

Ми пропонуємо таке визначення природоохоронної діяльності: природоохоронною діяльністю є сукупність способів, засобів та дій як з боку держави, так і з боку суспільства, які спрямовані на забезпечення збереження, відновлення, та захисту природного середовища, а також раціонального використання природних ресурсів.

На сьогодні центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної, біологічної та генетичної безпеки є Міністерство енергетики та захисту довкілля України. У своїй діяльності Міністерство керується Конституцією України [3], Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища»[4] та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері захисту природних ресурсів.

Як ми казали раніше, в нашій країні існує ціла низка проблем державного регулювання природоохоронної діяльності. З метою їх деталізації та зрозумілості нами було розроблено схему класифікації основних проблем державного регулювання природоохоронної діяльності в Україні, що схематично відображено на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація основних проблем державного регулювання природоохоронної діяльності в Україні

Як ми бачимо на рис. 1, однією з проблем державного регулювання природоохоронної діяльності є недостатність дій державних органів з управління природоохоронною діяльністю. На нашу думку, ця проблема має дуже важливе значення, оскільки без належних дій державних органів, буде досить важко досягнути належного механізму регулювання природоохоронної діяльності. Цю проблему визначено також в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а саме в пункті 6 І розділу цього Закону, де вказано, що однією з проблем екологічного стану є неефективна

система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, зокрема неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [5].

Ми вважаємо, що для вирішення цієї проблеми необхідно на законодавчому рівні впорядкувати та вдосконалити механізм взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в системі охорони навколишнього природного середовища. Наприклад, шляхом затвердження відповідного Порядку узгодженості та взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері реалізації природоохоронної діяльності.

Другою проблемою на нашій схемі є недоліки законодавства в аспекті управління природоохоронною діяльністю. Вважаємо, що ця проблема є однією з пріоритетних, оскільки законодавство – підґрунтя для будь-якої державної та господарської діяльності. Якщо казати про природоохоронну діяльність, то можна стверджувати, що управлінська діяльність на законодавчому рівні є результативним методом забезпечення природоохоронних заходів, що дасть змогу створити сприятливі умови для природозбереження. На жаль, в нашій країні існує дуже багато проблем саме в законодавчому аспекті. Пропонуємо звернутися до думок деяких вчених з цього приводу.

За думкою Ю.Д. Бойчука, М.В. Шульги, В.І. Дерем'яненка, одним з основних недоліків природоохоронного законодавства є той факт, що формувалося воно за по ресурсними ознаками, причому окремому правовому регулюванню піддавалися земельні, водні, гірничі, атмосферні та інші відносини[6,с.136]. Крім того, Н.М. Костюченко., та Мареха І.С. вважає, що чимало еколого-економічних інструментів природокористування та природоохоронної діяльності існують лише на рівні законодавчих положень [7,с.84]

Вважаємо за потрібне вказати ще одну проблему, а саме: через велику кількість реформ, змін, в державі питання регулювання природоохоронної діяльності відійшло на другий план. До того ж, наявність так званого «турбо режиму» у сфері законотворчої

діяльності призвело до погіршення якості нормативно-правових актів, в тому числі тих, що стосуються регулювання природоохоронної діяльності.

Для вирішення цієї проблеми вважаємо за доцільне провести моніторинг актуальності, якості та доцільності діючих нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього природного середовища, за результатами якого можна вносити відповідні зміни, поправки або взагалі скасовувати окремі правові норми чи нормативно-правові акти.

Третьою проблемою є слабкий економічний механізм забезпечення природоохоронної діяльності. Дійсно, для забезпечення будь-яких заходів. В тому числі природоохоронних потрібна певна фінансова підтримка з боку держави. На сьогодні, нажаль, в нашій країні однією з цих проблем є дефіцит фінансових ресурсів.

Про це також вказується у пункті 10 І розділу Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а саме: недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом [5].

За словами Самойленко Н.М., Райко Д.В., Аверченко В.І даний механізм в Україні ще не є досконалим. Зазначається, що реалізований принцип «забруднювач платить» стимулює підприємця впроваджувати екологічні технології і здійснювати природоохоронні заходи. Але цей принцип поки що погано працює: легше заплатити за забруднення, чим будувати очисні споруди чи купувати очисне обладнання при дефіциті інвестиційних засобів» [2,с.48].

Тож, для того щоб подолати дану проблему, пропонуємо вдосконалити систему економічної підтримки на законодавчому рівні, покращити фінансування природоохоронної діяльності.

Таким чином, за результатами дослідження було запропоновано власне визначення поняття «природоохоронної діяльності», під якою розуміємо сукупність способів, засобів та дій як з боку держави, так і з боку суспільства, які спрямовані на забезпечення збереження, відновлення, та захисту природного середовища, а також раціонального використання природних ресурсів. Також, було виявлено основні проблеми державного

регулювання природоохоронної діяльності, а саме: недосконалість дій державних органів з управління природоохоронною діяльністю, недоліки законодавства з управління природоохоронною діяльністю, слабкий економічний механізм забезпечення природоохоронної діяльності; а також запропоновані шляхи подолання цих проблем, серед яких варто виокремити основні: вдосконалення механізму взаємодії центральних і місцевих органів влади з питань управління природоохоронною діяльністю, моніторинг законодавства, та за потреби його реформування, поліпшення системи фінансування природоохоронної діяльності.

Л і т е р а т у р а

1. Кривокульська Н.М. Організація управління і регулювання природоохоронної діяльності : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.02.03 « Організація управління, планування, регулювання економікою» ; Нац. ун-т «Львівська Політехніка» . Львів, 2006. 24с.
2. Самойленко Н.М., Райко Д.В., Аверченко В.І Організація та управління в природоохоронній діяльності : навчальний посібник. Харків : Національний технічний університет « Харківський політехнічний інститут», 2018. 174 с.
3. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 38 Ст. 160
4. « Про захист навколишнього природного середовища » : Закон України від 26 червня 1991р. №1264-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 14.05.2020).
5. «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» : Закон України від 01.01.2020р. №2697-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2697-19#Text> (дата звернення: 14.05.2020.).
6. Основи екології та екологічного права / Ю.Д. Бойчук , М.В. Шульга, В.І. Дерем'яненко ; за ред. Ю. Д. Бойчука і М.В. Шульги. Київ : « Княгиня Ольга», 2005. 289-291 с.
7. Костюченко Н.М., Мареха І.С. На шляху до вдосконалення системи методів державного управління природоохоронною діяльністю : Вісник СумДУ. Серія Економіка. Суми : Сумський державний університет, 2008. 88 с.

*Соловей Олександра,
студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.е.н.,
доцент кафедри господарського права
Мартінова Л. В.*

НОРМАТИВНО - ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Екологічна культура – це насамперед мислення людини щодо своєї діяльності стосовно навколишнього природного середовища. Розуміння впливу людських дій та вчинків на стан довкілля, а також шляхи подолання негативної сторони людської природи – нехтування та не виконання, здавалося б, не складного, одного, головного правила - цінувати і оберігати місцевість в якій народився та живеш використовуючи багатства природи. Екологічна культура, як і інші види культури зароджується в свідомості людини з самого дитинства та вдосконалюється в період дорослішання і становлення особистості, яка здатна усвідомлювати свої дії. А згодом, знання про екологічний стан навколишнього природного середовища та проблем, які існують з знаннями про правильне погодження людини у взаємодії з природним середовищем - дають змогу більш глибоко замислюватися про наслідки своїх вчинків стосовно навколишнього середовища. Розуміння ролі людини у підтриманні природної рівноваги та чистоти, життєдіяльність людини, за якої досягається взаємна адаптація довкілля та людини.

Проблема екологічної культури вже є предметом дослідження економістів, соціологів, психологів, культурологів, юристів, та перебуває в центрі уваги багатьох науковців, серед яких В. І. Дубовий, Т. М. Димань, В. П. Кучерявий, Г. О. Білявський, С. М. Сухарев, С.В. Зубик, В. І. Андрейцев, В. О. Ситаров та інші. Тож питання екологічної культури населення є однією з нагальних проблем, що розглядається фахівцями, а тому потребує подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз чинного законодавства України з позицій регулювання екологічної культури суспільства.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», а саме частиною 1, ст. 7 закріплюється, що підвищення екологічної культури суспільства забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища. А також, ст. 9 вищевказаного Закону визначається, що кожен громадянин України має право на одержання екологічної освіти [1]. Здобуття знань у галузі екології є важливою складовою становлення та розвитку людства, адже розуміння особливостей функціонування природних середовищ та здатності людини керувати поведінкою й екосистемами для сталого розвитку та життя є базою для безпечного і розвиненого життя людини та гідного майбутнього. Тому, кожен громадянин має право одержати саме екологічну освіту, а також, населення в загалом повинно мати певні знання та навички у взаємодії з природним середовищем.

У наш час надвисоких перетворень середовища існування з величезними масштабами і не завжди передбачуваними наслідками рівень екологічної освіти, виховання та культури населення визначає не тільки сутність держави, а й умови економічного благополуччя і здоров'я нації. [2, с. 22]. Що є підтвердженням того, що саме освіта людини, її вміння мислити, аналізувати та реально оцінювати екологічну ситуацію є запорукою щасливого майбутнього населення, яка буде результатом реальних дій людини.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день спостерігається сукупність екологічних проблем, які є результатом низького рівня свідомості людини та певних негативних вчинків, які спричиняють неминучість настання цих проблем, більшість яких негативно відображаються, насамперед, на здоров'ї людини.

Відповідно до частини I - Існуючі проблеми та сучасний стан довкілля в Україні, пункту 5, 6 Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», першопричиною екологічних проблем в Україні є: по-перше, низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти. По-друге, незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян[3]. Отже, опираючись на

норми вищевказаного Закону, можна помітити, що відсутність на належному рівні екологічної культури населення є однією з проблем, яку держава планує вирішити у пріоритетному порядку.

І це пов'язано, насамперед, з відсутністю у більшості людей усвідомлення про серйозність та важливість дій, щодо бережного та раціонального використання ними природних ресурсів, дотриманні норм законодавства у сфері природозбереження і, нарешті, виконання екологічних обов'язків.

Ціннісне осмислення природи висловлює нерозривна єдність людини і суспільства з природою. Людина і суспільство виступають як елементи єдиної системи «природа – суспільство», поза яким їх існування неможливо[4].

Становлення екологічної культури полягає в чіткій відповідності педагогічного процесу екологічного виховання психологічному процесу формування екологічної свідомості [5, с. 79].

На думку, А. М. Львовичіної, яка у своїй праці «Основи екологічної психології» визначає, що – населення України страждає від екологічної та психологічної кризи [5, с.80].

Тож, процес виховання та навчання здатен повноцінно сформувати екологічну культуру та свідомість людини.

Продовжуючи мову про екологічну культуру населення, варто проаналізувати екологічний стан довкілля в Луганській області, відповідно до аналітичного матеріалу та відомостей станом на 2019 рік. Так, по-перше викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря використання у виробництві застарілого енергоємного обладнання та технологій, відсутність ефективних технологій уловлювання забруднюючих речовин. По-друге, що стосується водокористування та водовідведення то техногенна завантаженість територій, на яких поширені підземні води, здійснює виключно негативний вплив на їх якість: витоки з водопровідних і каналізаційних мереж, фільтруючі вигрібні ями призводить до погіршення якості води, що міститься у водоносних горизонтах. Луганська область у басейні Сіверського Донця є найбільш навантаженою територією. Та, дуже важко оминати досить тривалу проблему, що є однією з основних причин погіршення екологічної ситуації в Луганській області, таку як відходи, які призводять до

значного забруднення навколишнього природного середовища та створюють реальну загрозу екологічній безпеці та здоров'ю населення [4].

Ці три екологічні проблеми також прописані в частині I - Існуючі проблеми та сучасний стан довкілля в Україні Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», а саме, про якість атмосферного повітря та охорони вод. І цей факт є ще одним доказом того, що населення нехтує можливістю жити в гармонії з природою та розумно використовувати її багатства.

Також, важливо відмітити про лісову пожежу, що розпочалась з 4 квітня поточного року у Чорнобильській зоні відчуження, зокрема тимчасова виконувачка обов'язків голови ДАЗВ - Катерина Павлова прокоментувала декілька причин виникнення пожеж у зоні відчуження – одна з яких - навмисні підпали, адже було зафіксовано осередки пожежі, які були далеко один від одного[6].

Причиною, того що людина ігнорує та не належним чином виконує норми законодавства, які стосуються її діяльності та можливих вчинків стосовно природного навколишнього середовища, тим самим робить екологічну ситуацію в країні більш небезпечну для її життя та здоров'я, а також майбутніх поколінь, відповідно до частини I- Існуючі проблеми та сучасний стан довкілля в Україні, пункту 7, Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», є незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення[3].

Таким чином, екологічна культура нерозривно стоїть поруч з екологічними проблемами людства та забрудненням довкілля від наших легковажних дій, а також бездіяльності. Проблеми з екологією взагалі – це причинно-наслідковий зв'язок саме діянь людини, початок яких виникає саме в голові людини. Так, від самого простого, викинути пусту, пластикову пляшку ні в місце відведене для цього, а на поверхню землі, наприклад – у парку на газон. До складного, прояву легковажної бездіяльності у питанні оновлення устаткування, заміни технологій більш сучасними та безпечнішими для довкілля, а значить, безпечнішими для самої людини. Як

наслідок, екологічні проблеми людства, які неспинно зростають є наслідком відсутності належної екологічної культури та свідомості населення. Екологічна свідомість людини залежить від її психологічного стану, а також від виховання. Процес виховання починається у людини ще з дитинства у самій родині, а згодом екологічну свідомість можна підвищити шляхом впровадження в освітній процес, наприклад, курсу «Екологічна культура», що допоможе людині вірно оцінювати свої дії та усвідомлювати правові й моральні наслідки від таких дій. Тому, щоб мінімізувати екологічні проблеми треба, насамперед, удосконалити освітні процеси в галузі екології на всіх рівнях освіти.

Л і т е р а т у р а

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 18 грудня 2019 р. № 1264-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#n714> (дата звернення 28.04.2020).
2. Екологічна освіта в контексті формування особистості : збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету « Україна » / упоряд. Л. М. Курняк. Хмельницький : № 12, 2016. 22с.
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#n14> (дата звернення 15.05.2020).
4. Соціально-економічний аналіз Луганської області: аналітично-описова частина до стратегії розвитку Луганської області. Северодонецьк, 2019. URL:http://loga.gov.ua/sites/default/files/collections/profil_lugansk_17_10_2019-2-opracovane_22.10.2019.pdf (дата звернення 29.05.2020).
5. Львовичкіна А. М. Основа екологічної психології : навчальний посібник. Київ: МАУП, 2004. 79-80 с.
6. Ймовірні причини масштабних пожеж у Чорнобильській зоні. Новини, канал 24. Повідомлення Держагентства з управління зоною відчуження:URL:https://24tv.ua/nazvali_ymovirni_prichini_mashtabnih_pozhez_h_u_chornobilskiy_zoni_n1316232 (дата звернення 30.04.2020).

Секція 3

РОЗВИТОК ЦИВІЛІСТИКИ, ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Барабаш С. О.,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г. А.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СПІВУЧАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Інститут процесуальної співучасті як форма процесуальної множинності осіб, тобто можливість одночасної участі в одному процесі декількох позивачів чи відповідачів, які беруть участь у судовій справі, врегульовано нормами Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) та широко використовується у цивільному судочинстві. Але сьогодні, цивільна співучасть в її класичній формі та принципом індивідуалізації не здатна задовільнити усіх виникаючих потреб у процесуальному захисті прав і свобод множинності осіб, якщо мова іде про випадки, коли неможливо персоніфікувати усіх осіб із сторони позивача або відповідача. ЦПК не визначає кінцеву кількість осіб, які можуть буди співучасниками або співвідповідачами. Практика показує, що при великій кількості осіб у цивільному судочинстві виникають певні труднощі щодо одночасного залучення їх до судового розгляду в рамках одного провадження.

Отже, сьогодні є актуальним питання розвитку інституту цивільної співучасті шляхом запровадження її нових форм, які б забезпечили множинність осіб за невизначеною кількістю – групової, масової співучасті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує багато наукових розробок з питань процесуального захисту прав і свобод групи осіб (Феннич В.П., Білоусов Ю.В., Васильєв С.В., Олдак Т., Фесик К. О., Дем'янова О.В., Майданик Р. А. та інші) [1-7]. Більшість правників пропонують вирішення питання захисту множинності осіб шляхом групових, колективних, масових, модельних судових проваджень. На даний час відсутній системний підхід до вирішення зазначеного питання в українському законодавстві.

Мета статті полягає у здійсненні правового дослідження та розкритті проблемних аспектів класичної форми процесуальної співучасті у цивільному процесі на сучасному етапі розвитку України, формуванні пропозицій щодо їх вдосконалення та розвитку.

Результати дослідження. Завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ч.1 ст.2 ЦПК) [8]. Здійснюючи правосуддя, суд захищає права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб, державні та суспільні інтереси у спосіб, визначений законом або договором (ч.1 ст.5 ЦПК) [8].

Учасниками справи позовного провадження є сторони (позивач і відповідач), треті особи. Сторонами цивільного процесу можуть бути як окремі особи – фізичні та юридичні, так і множинність осіб – співучасники. Кожен співучасник у цивільному процесі діє по відношенню до іншої сторони самостійно.

Істотне значення при аналізі сторін мають їх правоздатність та дієздатність. Цивільна процесуальна правоздатність – здатність сторони мати процесуальні права та обов'язки. Мають її усі фізичні та юридичні особи. Цивільна процесуальна дієздатність – здатність сторони особисто виконувати цивільні права та обов'язки. Наступає

для юридичних осіб з моменту реєстрації, фізичних – з настанням повноліття або для особи, яка не досягла повноліття - з моменту реєстрації шлюбу.

Процесуальна співучасть допускається якщо: 1) предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів; 2) права та обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави; 3) предметом спору є однорідні права і обов'язки (ч.2 ст.50 ЦПК) [8].

За підставою виникнення процесуальна співучасть поділяється на обов'язкову та факультативну. У першому випадку, між співучасниками існує допроцесуальні правові зв'язки (співвласники нерухомого майна з позовом про порушення їх прав), у другому – маючи однорідні вимоги до відповідача, співвідповідачі не знаходяться у матеріальних відносинах (працівники до роботодавця з позовом про стягнення нарахованої та невиплаченої заробітної плати).

Сутність та особливість цивільної процесуальної співучасті полягає у наступному:

1) наявність у сторін однакових матеріально-правових вимог або юридичних обов'язків;

2) співучасники є стороною в одному і тому ж судочинстві;

3) особи співучасників персоніфіковані;

4) задоволення позовних вимог або юридична відповідальність співучасників є індивідуально визначеною або солідарною, про що суд зазначає у своєму рішенні;

5) право позовної вимоги або обов'язок одного із співучасників не виключає існування права чи обов'язку інших співучасників. Кожен із співучасників має право подати будь-яке клопотання або вчинити процесуальну дію;

6) процесуальна співучасть може виникати або припинятись за заявою позивача або за власною ініціативою суду;

7) співучасники можуть надати право одному із співучасників або іншій особі (адвокату) представляти їх інтереси у судовому процесі (процесуальне представництво).

У зв'язку із змінами в законодавстві, що регулює житлово-комунальну сферу та право власності у багатоквартирних будинках інститут процесуальної співучасті не здатен вирішити питання

притягнення до юридичної відповідальності співвласників багатоквартирних будинках у разі порушення ними прав інших осіб.

Частиною 2 статті 7 Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (далі – Закон №417-VIII) [9] визначено, що кожний співвласник несе зобов'язання щодо належного утримання, експлуатації, реконструкції, реставрації, поточного і капітального ремонтів, технічного переоснащення спільного майна багатоквартирного будинку пропорційно до його частки співвласника. Формами управління багатоквартирним будинком, виходячи з аналізу статей 1 та 9 Закон № 417-VIII, можуть бути, обрані загальними зборами співвласниками: 1) самоуправління через уповноважену особу з числа співвласників, 2) передача усіх або частини функцій з управління багатоквартирним будинком управителю або 3) всіх функції - об'єднанню співвласників багатоквартирного будинку (асоціації об'єднань співвласників багатоквартирного будинку).

Співвласники несуть відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам у результаті невиконання або неналежного виконання своїх обов'язків як співвласників. Відповідальність кожного співвласника визначається пропорційно до його частки співвласника.

У випадку обрання співвласниками самоуправління, як форми управління спільним майном багатоквартирного будинку, та настання умов для виникнення юридичної відповідальності, конструкція існуючого інституту процесуальної співучасті не здатна забезпечити захист порушених прав позивача.

Позовне впровадження, стороною якого можуть бути сто і більше відповідачів-співучасників, має певні процесуальні труднощі у зв'язку з неможливістю ідентифікувати усіх власників житлових та нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, постійним місцем проживання співвласників в інших населених пунктах або за кордоном.

З іншого боку, існують певні проблем і у випадку, коли обов'язкова співучасть має бути на боці позивача. Залучити до цивільного процесу поза волею такого співучасника є неможливим, у зв'язку з диспозитивністю цивільного судочинства.

Висновки. Таким чином, реалії сьогодення вимагають для забезпечення захисту прав і свобод у цивільному судочинстві:

- вдосконалення існуючих форм процесуального захисту, зокрема процесуальної співучасті,
- розширити форми можливого процесуального захисту за рахунок запровадження групового, масового позовів;
- використання моделі співучасті (opt-in) і моделі неучасті/відмови (opt-out).

Викладені в статті проблемні питання щодо розвитку інституту цивільної співучасті не є вичерпними. Потребується подальше дослідження питань запровадження нових форм, які б забезпечили множинність осіб за невизначеною кількістю процесуальних співучасників у цивільному процесі.

Л і т е р а т у р а

1. Феннич В. П. Система цивільно-процесуальних інститутів захисту прав та інтересів групи осіб // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Вип. 7. - Ужгород: Поліграфцентр “ЛІРА”. - 2007. - С.157-162.
2. Білоусов Ю.В. Груповий позов: зарубіжний досвід та перспективи його використання в Україні // Університетські наукові записки. – 2012. - №1 (41). - С.295-309.
3. Васильев С.В. Порівняльний цивільний процес : Підручник. –К.: Алерта, 2015. – 352 с.
4. Олдак Т. Міжнародний досвід законодавчого регламентування розгляду справ за груповими позовами // Цивільне право і процес. - 2019. - №3. - С.46-50.
5. Фесик К. О. Судові акти колективного провадження: проблеми розвитку цивільного процесуального законодавства України // Судова апеляція. - 2015. - №3 (40). - С. 133-140.
6. Дем'янова О.В. Медельне провадження як альтернатива груповому позову у вирішенні проблеми судового захисту значної групи осіб у порядку цивільного судочинства // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. - 2016. - № 6. – Т.2. - С.31-36.
7. Майданик Р. А. Впровадження масового позову в право України: поняття, модель і сфера застосування // Право України. - 2015. - № 9. - С.49-54.
8. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 05.03.2020).

9. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку : Закон України від 14.05.2015 р. № 417-VIII [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417-19#n45> (дата звернення: 05.03.2020).

Баранова Ганна,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г. А.*

ПРАВОВА ОХОРОНА ВІДЕОІГОР ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Індустрія, у якій створюються відеоігри, тісно пов'язана, насамперед, з авторським правом. Більшість судових спорів та порушень у даній сфері так чи інакше зв'язані з порушенням ряду законів про авторське право.

В зону дії авторського права попадають результати інтелектуальної діяльності – твори науки, літератури, мистецтва. До таких творів, зокрема, відносяться і комп'ютерні ігри. У ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», є визначення цього терміну, відповідно до якого комп'ютерна програма – це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату[1].

Формулювання є дуже нелегким, оскільки вміщує у себе велику кількість технічних ознак, які не є досить доступними для пересічної особи. Комп'ютерні програми прирівнюються до літературних творів і мають таку ж правову охорону. Більшість геймерів та програмістів, які створюють не тільки ігри, але й програми, бази даних, програмне забезпечення, не знають навіть елементарного переліку прав, не дбають про закріплення їх за собою, не помічають, що можливо вони вже обкрадені.

Для захисту та правової охорони відеоігр треба побудувати правильну стратегію, яка в сукупності допоможе не стати жертвою крадіжки.

Наприклад, товарний знак використовують, щоб відрізнити продукти й рішення різних компаній. Це можуть бути окремі слова, власні імена, літери, цифри, кольори тощо.

Товарними знаками можна зареєструвати:

- назва гри;
- імена персонажів;
- зображення персонажів, унікальних елементів гри тощо.

Для більшого розуміння хочу додати, наприклад: назва гри “The Sims” і зелений кристалик, зареєстровані у вигляді товарних знаків. Унікальність – це головний критерій для реєстрації товарного знаку. Дія документа, що посвідчує реєстрацію, розповсюджується в межах тієї країни на які він був виданий. Наприклад, якщо ваш товарний знак був створений в Україні, то звинуватити особу, яка використовувала його в ЄС, ви не зможете.

Авторське право, як вже зазначалося, захищає також як вираження так і саму ідею гри. Але є необхідність у створенні плану та самої концепції.

Для захисту об'єктів авторського права, в першу чергу, необхідний комплексний підхід. Чітко позначити самі об'єкти, що підлягають захисту шляхом виділення їх відповідними позначками та встановлення режиму використання. Також треба провести ретельний аудит об'єктів інтелектуальної власності, виділить об'єкти авторського права і розробить індивідуальний механізм захисту даних. Уважно поставтеся до складання супровідного пакету документів, що закріплює юридичні умови розробки, використання і реалізації створеного продукту від порушення авторських прав і нелегального копіювання для того, щоб отримати авторські права на програмне забезпечення або комп'ютерну гру.

Є випадки, коли ігри ідентичні, але суд ділить на дві частини саму ідею та її втілення у життя та приходить до висновку, що автор «надихнувся», а не «скопіював» гру. Якщо звернутися до практики, то можна побачити, що захищені елементи можуть його позбутися через доктрини «злиття» та «Scènes à faire». Але якщо творчого процесу не було, а гра нахабним чином була наслідувана з оригіналу, то тоді порушення є однозначно.

Л і т е р а т у р а

1. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ. <http://zakonrada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 23.11.2017).
2. Верба І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посіб- ник/
3. І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. – 2-ге вид., перероб. і доп. –К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 262 с.: 23 іл.
4. Ефективність застосування законодавства в сфері авторського права і суміжних прав // Інтелектуальна власність. – 2008. - № 8. – С. 10 - 19.
5. Кравченко О. Захист авторського права і суміжних прав / О. Кравченко // Вісник прокуратури. – 2002. – № 6. – С. 62–67.
6. Куліков О. Дослідження окремих питань приватного копіювання творів: міжнародний та національний аспект / О. Куліков // Інтелектуальна власність. – 2007. - № 10. – С.19 - 24.
7. Цибульов П.М. Управління інтелектуальною власністю / П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, В.Г. Зінов, Ю. Суїні. – К.: „К.І.С“, 2005.

Білоусова Ганна,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля
Науковий керівник: д.ю.н., професор
Щербина В. І.*

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ У ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ

Останнім часом багато чоловіків та жінок живуть спільно. У багатьох є вже діти, але живуть вони без державної реєстрації шлюбу. Вони вважають це цілком правильним та прийнятним, зважаючи на цей факт буде актуально розглянути тему спадкування у фактичних шлюбних відносинах та зупинитись на деяких юридичних особливостях та проблемах, які можуть виникати у зв'язку з такими відносинами. Тому актуальність теми зумовлюється великим зростанням фактичних шлюбних відносинах , які спостерігається в останні роки в Україні.

Потрібно розглянути більш детальніше деякі майнові правовідносини, а також спори, що впливають із спадкування, коли

один з учасників фактичних шлюбних відносин протягом якогось часу проживає з другою особою або з іншими особами послідовно чи навіть одночасно.

Поглянувши в минуле, ми можемо побачити, що з римських часів існував прообраз фактичного шлюбу, та мав назву «конкубінат», який визначався як співжиття дозволене законом, коли у чоловіка було відсутнє бажання вступати до шлюбу, а у жінки – намір наслідувати соціальне становище чоловіка [5]. Незважаючи на свою розповсюдженість, конкубінат не тягнув за собою правових наслідків: жінка (*concubina*) не поділяла суспільного становлення співмешканця, який у цей же самий час міг бути у шлюбі, в той час як перебування в конкубінатному шлюбі розглядалося як зрада (адюльтер). Під час принципату (зосередження влади в руках однієї особи, відвертої диктатури) правове поняття конкубінату було поширено на всі випадки, коли заключити шлюб було неможливо (наприклад, через соціальну нерівність).

Якщо брати законодавство зарубіжних країн правові наслідки прояву особистих відносин, які виникають між людьми, вони мають право створити сім'ю, але не відразу укладають офіційних шлюб, тому що не поспішають [6]. За деякий час збільшилась кількість європейських країн, які визнають різні форми позашлюбних союзів, серед них Норвегія, Ісландія, Франція, Бельгія, Іспанія, Німеччина Швеція, Швейцарія, Україна та інші. Незважаючи на це, Швеція – це найперша країна, в якій на законодавчому рівні були врегульовані питання фактичного подружжя. Ними був прийнятий Закон «Про конкубінат» («Domestic Partnership Act») у 1987 року, цей нормативний акт передбачає поділ рухомого майна, спільного житла на рівні частини, яке вони придбали під час спільного користування. Але, потрібно визначити, що багато європейських країн ставить фактичне співжиття, альтернативою законного шлюбу для одностатевих пар.

Відповідно до ст. 21 СКУ «проживання однієї сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу не є підстава для виникнення у них прав та обов'язків подружжя [1]. Згідно зі ст. 74 СКУ визначається, коли жінка й чоловік живуть разом, але не перебувають у шлюбі між

собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, яке було спільно нажите ними, належить їм на праві спільної сумісної власності.

Ми зупинимось на ст.74 СКУ майно, належить їм на праві сумісної власності, якщо інше не встановлено нотаріально посвідченим письмовим договором між ними. Можна навести приклад, коли виникає конфлікт через майно, жінка та чоловік повинні звернутися до суду із позовом про встановлення факту проживання однією сім'єю без шлюбу, про це визначити поділ майна, який був спільною сумісною власністю. У суді їм повинно буде довести факт придбання майна, за спільні кошти саме за час спільного проживання.

За часту також трапляються випадки, коли особи, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, одночасно знаходяться у нерозірваному шлюбі з іншою особою. У такому разі право на спадкування у жодного з них не виникає. Так, відповідно до зазначеної Постанови Пленуму Верховного суду України, до числа спадкоємців четвертої черги не входить особа, яка хоча і проживала спільно зі спадкодавцем, але перебувала у зареєстрованому шлюбі з іншою особою. У літературі вказується, що якщо у нерозірваному шлюбі перебував спадкодавець, то право на спадкування в першій черзі автоматично одержує його «законна» дружина або чоловік, навіть у разі, коли вони десятки років не підтримували відносин [3]. Така позиція в цілому вбачається науковцями справедливою, враховуючи принцип моногамії, та пояснюється тим, що дружина (чоловік) у недійсному шлюбі також не матиме права на спадкування

Фактичний шлюб від зареєстрованого відрізняється у питаннях спадкування. Проживаючи фактичним шлюбом, протягом досить тривалого час у повному взаєморозумінні та згоді, ви придбаєте усе за спільні кошти, це може буде будь-що, наприклад: квартири, автомобілі, земельні ділянки, меблі, техніку. Однак коли один з сім'ї помирає, на ім'я якого оформлене це майно, інший може сподіватися на достойний розмір спадщини тільки якщо на його користь був залишений заповіт. Досить поширеною є ситуація, коли особа, яка прожила у фактичному шлюбі не один десяток років, врешті-решт отримує мізерні права на спільно нажите майно або ж

не отримує їх зовсім. Як правило, майже вся спадщина померлого переходить до його офіційних родичів [4].

Не є підставою для виникнення права на спадкування, тільки проживання однією сімей. Це вказано у ст.1261 ЦКУ. Дружина або чоловік, які проживають у шлюбі мають право на спадкування за заповітом або можуть бути спадкоємцями за законом 4-ої черги, коли буде встановлено, що особа проживала зі спадкодавцем не менше п'яти років. Даний факт фактичного проживання може бути встановлений в судовому порядку на підставі доказів, що свідчать про проживання однією сім'єю.

Відповідно до ст.1264 ЦКУ особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш ніж п'ять років до часу відкриття спадщини, віднесено до 4-ої черги спадкування за законом. Але, не дивлячись на це, частина буде значно меншою фактичного чоловіка або дружини, ніж та, яку він або вона могли б отримати в зареєстрованому шлюбі [2].

Існує ідея «невизнання» фактичних шлюбних відносин, чинне спадкове законодавство обмежується лише двома нормами, які можуть бути застосовані у разі спадкування фактичного подружжя за законом. Відповідно до ст. 1264 ЦКУ, «у четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини».

Отже, у питанні черговості спадкування за законом особи, що перебувають у зареєстрованому шлюбі, і такі, що фактично проживають однією сім'єю, належать до різних черг спадкування — першої та четвертої відповідно.

Отже, особа, що проживала зі спадкодавцем у фактичних шлюбних відносинах, матиме право на спадкування лише за відсутності в останнього дітей, батьків, рідних і двоюрідних братів і сестер, баби, діда, прабаби, прадіда, дядька, тітки, племінників, племінниць, онуків, правнуків та й то за умови спільного проживання не менше 5 років. За наявності обставин, вказаних у ст. 1259 ЦКУ, чоловік (жінка), що проживали спільно зі спадкодавцем однією сім'єю, можуть отримати право на спадкування разом з спадкоємцями попередніх черг. Спір про таке право вирішуватиметься в судовому порядку.

У підсумку зазначимо, що придбати майно у незареєстрованому шлюбі, варто одразу на двох, або відразу все визначити, залежно про питання спадкування за допомогою заповіту. Кожна майбутня сім'я сама обирає шлюб в якому будуть проживати і як вони будуть купувати різне майно. Отже, потрібно бути розумними та дивитись на перед.

Л і т е р а т у р а

1. Сімейний кодекс України. Закон від 10.01.2002. // Відомості Верховної Ради України . – 2002. - № 21-22 – ст. 21.
2. Цивільний кодекс України. Закон від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України . – 2003. № 40-44, – Ст.1264.
3. Заїка Ю.О. Спадкове право: навч. посібник / Ю.О. Заїка, Є.О. Рябоконь. - К.: Юрінком Інтер, 2009. – С - 352.
4. Спадкове право. Нотаріат. Адвокатура. Суд: наук.-практ. посібник / за заг. ред. С.Я. Фурси. - К.: Видавець Фурси С.Я.: КНТ, 2007. - 1216 с.
5. Войнаровська О.П. Поняття та правові наслідки конкубітату / О.П. Войнаровська // Юридичний журнал- Юстиніан. -2009. – № 2. – С. 53 .
6. Алопій І. В. Обмеження майнових прав осіб, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах / / Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. — Чернівці, 2008. — Вип. 461. — С. 32-35. — (Сер. «Право»).

Баранова Ганна,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Гніденко В.І.,

*асистентка кафедри правознавства
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ПРАВ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Заборона дискримінації за статевою ознакою встановлена Законодавством України , а рівність чоловіків та жінок закріплена у багатьох законодавчих актах. Проблематика полягає у тому, що

теоретично конституційний принцип прав дозволяє активно розвиватися жіночій ініціативі, але на практиці жінка є менш захищена навіть у сфері праці. Стереотипи також мають свій вплив у питанні ринку праці для жінок. З впливом часу та нашого менталітету у суспільстві сформувалося своє бачення та уявлення місця, ролі та становища того, ким повинна працювати жінка, а ким чоловік.

Основними стереотипами є :

- для жінки «у житті найголовніше реалізуватися як жінка, матір або домогосподарка»; «твоє місце – у сфері виконавчої та обслуговуючої праці».
- для чоловіка « на першому місці – робота, а родина почекає»; « ти повинен займати керуючу посаду».

Основну проблематику даної теми можна побачити у тому, що безробіття у жінок набагато вище, ніж у чоловіків; жінка у сфері зайнятості має досить вичерпний перелік професій (освіта, медицина , соціальна діяльність) ; якщо підрахувати час праці то у жінки він у середньому на 5 годин більше; більшість трудових мігрантів із нашої країни – особи прекрасної статі; нажаль, більшість амбіційних, талановитих та конкурентоспроможних жінок губляться після декрету ; зустріти жінку в органах влади велика рідкість; більшість працюючих жінок мають вищу освіту, а просування та кар'єрний ріст все рівно обмежений. Це ще не весь перелік, але я вважаю, що навіть цього досить щоб зрозуміти, що проблема є і потребує негайного вирішення.

Працевлаштування також є проблемним для жінок. Дискримінації зазнають , насамперед : незаміжні, жінки з малими дітьми, жінки старші 40 років. Прикро, що роботодавці не беруть до уваги освіту, досвід та професійні якості.

Зміна на краще відбулася у 2006 році, коли набув чинності Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків»[1]. Цей закон визначав рівність прав жінок і чоловіків та відсутність обмежень, або навпаки привілеїв за такою ознакою, як стать , а гендерна рівність – це правовий статус на основах рівності жінок та чоловіків та можливості його реалізації. Також було дано тлумачення поняттю сексуальних домагань, які могли бути виражені у будь-якій формі (погрози, приниження

доторки) , котрі могли принижувати і ображати осіб, які перебувають у трудових зносинах. А також Конституція України встановлює заборону на привілії або обмеження за ознакою статті , та навпаки гарантує рівні можливості та винагороди.

Беручи до уваги те ,що було зазначене вище ми окреслили рішення даних проблем:

- Розвивати та удосконалювати законодавчу базу.
- Урівноважити кількість осіб обох статей у представницьких органах влади та на вищих сходах державного правління.
- Скоротити розрив у сумі заробітної платні чоловіків та жінок.
- Звести до нуля пряму дискримінацію та зупинити стереотипне міркування про наявність «жіночих» та «чоловічих» професій.
- Формування у чоловіків розуміння того, що вони також мають виконувати сімейні та батьківські обов'язки.

Можна зробити висновок, що внесення положень про заборону дискримінації працівників особливо за статевою ознакою є одною з найважливіших рішень для нашого законодавства, також є необхідність у провадженні службових розслідувань та перевірки випадків дискримінації, включити до законодавства положення про незаконну відмову в призначенні жінки чи чоловіка на вищу посаду залежно від статевої приналежності.

Л і т е р а т у р а

Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»: від 08.09.2005 р., № 2866 // ВВР України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.Вовченко О.М

Борисов Павло,
студент 2 курсу курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: асистентка
кафедри правознавства
Гніденко В. І.

РОЛЬ ОРГАНІВ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ

Діти – безперечно майбутнє нашої та будь-якої іншої країни сучасного світу. Адже саме від дітей залежить розвиток, процвітання та існування нашої держави. Але, на жаль, дуже великий відсоток дітей стають жертвами обставин та помилок. Багато хто з батьків внаслідок певних труднощів стали зловживати алкоголем, наркотиками чи потрапили до місць позбавлення волі, а їхні діти залишились без батьківського догляду і піклування.

Для розуміння актуальності проблеми пропонуємо звернути увагу на її масштаб, адже сьогодні він досяг загальнонаціонального рівня. Наразі кількість дітей, що перебувають в закладах інституційного догляду та виховання, в 3 рази більша, ніж в країнах ЄС, а випускники інтернатів в переважній більшості випадків потребують постійної підтримки держави, 90% з них не готові до життя в соціумі[1].

Тому, ми вважаємо, що держава просто зобов'язана всіма можливими методами захистити інтереси та права дітей. Про це говорить нам і стаття 3 Конвенції ООН про права дитини, у якій зазначено, «що в усіх діях стосовно дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини»[2]. А також Конституція України частина 3 статті 51[3] та стаття 5 Сімейного кодексу України сім'я, дитинство, материнство та батьківство охороняються державою[4].

Сьогодні, в нашій державі існує систему органів, метою та обов'язком яких є здійснення правового захисту прав і законних

інтересів дитини. Одним із таких органів, на який покладено функції захисту прав і законних інтересів дитини, є орган опіки та піклування.

Особливості формування та роботи органів опіки і піклування, їх участі у захисті прав та інтересів дитини досліджувалися відомими науковцями ще починаючи з радянського періоду і по цей час. Питання правового статусу цих органів відображені в роботах Н. Кіресвої, С. Іванової, В. Кулакової.

Важливим є те, що у нашій країні питання захисту основоположних прав та інтересів дітей регулюється нормами Конституції України, Цивільного кодексу, Сімейного кодексу та іншими нормативно - правовими актами, такими як, Закон України «Про охорону дитинства», а також іншими міжнародними актами.

В Законі України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» визначено, що органами опіки та піклування є державні адміністрації районів, районів міст Києва та Севастополя, виконавчі органи міських чи районних у містах, сільських, селищних рад[5]. Правові основи діяльності органів і служб у справах дітей, на які покладається здійснення соціального захисту та профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, визначені в Законі України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»[6].

Ми впевнені, що основним покликанням цих органів є нагляд за дотриманням прав дітей, захист інтересів, забезпечення контролю над самою дитиною. Хоча це й не можливо повною але органи опіки та піклування «відіграють роль» батьків дитини, як її захисників.

Отже, саме з цією метою в законодавстві чітко окреслені завдання цих органів. Основними завданнями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері усиновлення та захисту прав дітей, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим у сфері сім'ї та дітей, служб у справах дітей є:

□ «розроблення і здійснення самостійно або разом з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями

незалежно від форми власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;

- координація зусиль центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності;

- забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення;

- здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей незалежно від форми власності;

- ведення державної статистики щодо дітей відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів;

- ведення обліку дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та соціально-реабілітаційних центрів (дитячих містечок);

- проведення роботи з соціально-правового захисту дітей, запобігання бездоглядності та правопорушенням серед них, із соціально-психологічної реабілітації найбільш уразливих категорій дітей, контроль та координація діяльності служб у справах дітей;

- здійснення з питань, що належать до їх компетенції, координації та методологічного забезпечення діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно соціального захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб із їх числа, а також забезпечення додержання законодавства щодо встановлення опіки і піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, їх усиновлення, застосування інших передбачених законодавством форм влаштування дітей»[6].

У зв'язку з тим, що ця категорія дітей має досить слабку психіку та тяжкий душевний стан ці діти потребують посиленого догляду та соціально-моральної реабілітації.

Для цього в Україні створено соціально-реабілітаційні центри(містечка). Соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка)

є закладами соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, дітей, розлучених із сім'єю, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого їх влаштування [6].

Діти, прийняті до Соціально-реабілітаційні центрів (дитячих містечок) забезпечуються безкоштовним медичним обслуговуванням відповідним державним закладом охорони здоров'я за місцем розташування притулку, харчуванням за натуральними нормами навчальних закладів, а також одягом відповідно до сезону в разі потреби та комунально-побутовими послугами. Таким дітям надається можливість навчатися у загальноосвітніх закладах або за індивідуальними навчальними програмами. Такий центр має декілька відділень, які надають допомогу дітям. Центр, повторюючи функції притулків, більш наближений до закладів для дітей-сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування, оскільки в ньому здійснюється відповідна лікувально-профілактична робота [7]

Отже, органи опіки та піклування відіграють велику роль в житті дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Це пов'язано з тим, що основними завданнями цих органів є: захист прав, забезпечення повноцінного розвитку, захист інтересів цієї категорії дітей. Над важливим є те, що саме від того наскільки якісно будуть виконані ці завдання залежать подальша доля та життя цих дітей.

Л і т е р а т у р а

1. Урядовий Портал [Електроний ресурс] : веб-сайт. – Електроні дані. – Програма діяльності Кабінету Міністрів України. Режим доступу : <https://program.kmu.gov.ua/meta/kozna-ditina-zrostaе-ta-vihovuetsa-v-rodinah-abo-v-umovah-maksimalno-nablizenih-do-simejnih-u-blagopolucnomu-dobroziclivomu-ta-bezpecnomu-seredovisi-de-dbaut-pro-potrebi-ta-interesi-ditej>
2. Конвенція ООН «Про права дитини» від 20.11.2014
3. Конституція України. Закон від 28.06.1996 -ст.51
4. Сімейний кодекс України. Закон від 28.08.2018- ст.5, ст..4

5. «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»: Закон від 13.02.2020- ст.11
6. «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей»: Закон від 09.02.2017.
7. Деякі аспекти оцінки ефективності надання соціальних послуг різним категоріям клієнтів [упоряд.: Держсоцслужба]. – К.: 2005

Винник Оксана,
*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Прокуратура визнається самостійним інститутом влади, що не належить до жодної з її гілок. Одним із головних завдань прокуратури є представництво інтересів громадянина або держави в суді. Повноваження прокурорів, організація, функції та порядок діяльності прокуратури визначаються Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», іншими законодавчими актами. Дослідженню представництва прокурором інтересів громадянина або держави в суді присвячено багато наукових праць, однак з окремих питань здійснення представницьких функцій прокурора в цивільному судочинстві єдиної позиції так і не досягнуто.

В юридичній літературі проблему статусу прокурора розглядали радянські та вітчизняні вчені, серед яких варто згадати праці М.І. Бородіна, М.М. Васильченко, С.В. Васильєва, С.О. Голощакова, В.С. Каменкова, В.В. Комарова, Д.Д. Луспеника, М.М. Михесенка, В.Т. Нора, Г.Л. Осокіної, В.М. Перфільєва, Л.К. Радзівєвської, В.Й. Сапункова, С.Я. Фурси, І.А. Ходаковського, М.В. Ченцова, М.Й. Штефана, С.В. Щербак, Й.Г. Богдана, О.І. Угриновської та ін.

14 жовтня 2014 р. було прийнято Закон України «Про прокуратуру» (далі – Закон), в основу якого покладено насамперед стандарти Ради Європи, досвід функціонування прокуратури в країнах-членах Європейського Союзу (ЄС), а також висновки та рекомендації Венеціанської комісії щодо законопроектів, пов'язаних із реформуванням прокуратури України. Зокрема, у ст. 23 Закону визначено підстави та межі представництва інтересів громадянина або держави в суді, форми такої діяльності та відповідні повноваження, а в ст. 24 – розмежування компетенції прокурорів різного рівня [1, с. 103].

З прийняттям цього Закону та внесенням відповідних змін до процесуального законодавства України механізм, за допомогою якого прокуратура виконував функцію представництва інтересів держави та громадянина в суді, певним чином трансформувалися. Це обумовлює необхідність проведення науковцями додаткових досліджень методологічних питань, пов'язаних із правовим статусом прокуратури як суб'єкта функції представництва інтересів громадянина чи держави в суді [2].

Враховуючи, що система функцій прокуратури визначається Конституцією України, правовий характер представлення прокурором інтересів громадянина або держави в суді як конституційна функція прокуратури також потребує аналізу. Так, відповідно до ст. 23 Закону підставою для представлення прокурором інтересів держави є порушення або загроза їх порушення, якщо захист цих інтересів не здійснюється чи неналежним чином здійснюється органом державної влади, місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого входить відповідний орган влади, а також за відсутності такого органу.

При визначені процесуального статусу прокурора в суді слід враховувати ту функцію, що покладається на нього законом, а також коло об'єктів, на захист яких спрямована його діяльність як учасника цивілістичних процесів. Чинне законодавство покладає на прокуратуру 106 виконання функції представництва, реалізація якої проявляється в процесуальних діях прокурора в суді по захисту інтересів громадянина або держави. При цьому діяльність прокурора в суді повинна бути підпорядкована процесуальним принципам

диспозитивності й змагальності, що зумовлює неможливість його втручання в приватноправові відносини суб'єктів правової діяльності. Ось чому представництво прокурором суб'єктивних прав, свобод та інтересів громадянина – це скоріш виняток із загального правила, яке можливо лише у передбачених законом випадках. Водночас конститутивна функція прокуратури в цивільному процесі, а також адміністративному й господарському має бути спрямована на захист саме державного та суспільного інтересів, які є складовими публічного інтересу.

Зважаючи на зазначене, необхідно враховувати, що термін “прокурор” є поняттям процесуальним, яким визначається вид особи, що бере участь у справі. Як справедливо підкреслює М. Й. Штефан, назва суб'єкта процесуальних правовідносин має відображати суть його участі у процесі, завдання та процесуальні функції, які він виконує. Зазначеним вимогам відповідає назва суб'єкта – прокурор [3, с. 139]. Таким чином, саме з дефініцією “прокурор – захисник публічного інтересу” слід асоціювати правовий статус прокурора в суді.

У той же час прокурору не дозволяється представляти інтереси держави в суді в особі державних компаній, а також у правових відносинах, пов'язаних з виборчим процесом, референдумом, діяльністю Верховної Ради та Президент України, створення та діяльністю засобів масової інформації, політичних партій, релігійних організацій, організацій, що займаються професійним самоврядуванням, та інших громадських об'єднань [4].

Зараз, прокурор може представляти інтереси держави в суді “у випадках, визначених законом”. Крім того, відповідно до положень ч. 3 ст. 56 Цивільного процесуального кодексу України прокурор може вступити у справу “за власною ініціативою”, провадження за якою відкрито за позовом інших осіб. Таким чином, із внесенням цих змін процесуальним законом закріплено по суті необмежене право прокурора на вступ у справу, яке формально не відповідає вимогам п. 3 ст. 131-1 Конституції України, яка передбачає можливість прокуратури виконувати представницьку функцію лише у виняткових випадках та у спосіб, визначений законодавством. Ці конституційні вимоги у новому кодексі ще не врегульовані.

Системний аналіз цих норм дозволяє зробити висновок, що законодавець не виключає можливості для прокурора виступати в суді, як на стороні позивача, так і стороні відповідача або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору. Подібний підхід відбиває й судова практика. Наприклад, у п. 6 постанови Пленуму ВГСУ № 7 “Про деякі питання участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам” від 23 березня 2012 р. роз’яснив: “Прокурор може вступити з власної ініціативи у справу, провадження в якій порушено за позовом інших осіб, на стороні як позивача, так і відповідача, або третьої особи чи особи, яка не брала участі у справі, але щодо якої господарський суд вирішив питання про її права та обов’язки” [5].

Захист в суді інтересів відповідача або третьої особи, на наш погляд, може здійснюватися, наприклад, при вступі прокурора в розпочату справу, оскільки незалежно від форми участі в суді функціональна спрямованість його діяльності завжди залишається незмінною, а саме – представництво інтересів громадянина або держави. Отже, обсяг процесуальних повноважень прокурора при здійсненні функції представництва повинен бути загальним і не може змінюватися залежно від форми його участі у справі, а також виду судочинства, в якому реалізується ця функція.

На підставі вищевикладеного вважаємо, що прокурор при здійсненні функції представництва інтересів громадянина або держави в суді має самостійний правовий статус. Обумовлене це тим, що в цивільному процесі, а також в адміністративному та господарському на прокурора покладається здійснення єдиної конституційної функції – функції представництва, діяльність якого в суді спрямована на захист єдиного кола об’єктів – прав, свобод, інтересів громадянина, інтересів держави у випадках, визначених законом. Крім того, самостійний характер процесуального становища прокурора в суді відбиває специфічне коло повноважень, котрими він наділяється як особа, що бере участь у справі.

Л і т е р а т у р а

1. Латій О. Прокурор у цивільному процесі: деякі проблеми процесуального характеру. Вісник прокуратури. 2009. № 3. С. 102-106.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України. Відом. Верхов. Ради України. 2016. № 28. Ст. 532.
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України. Відом. Верхов. Ради України. 2017. № 48. Ст. 436.
4. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : академічний курс : [підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл.] / М. Й. Штефан ; М-во освіти і науки України. – Київ : Ін Юре, 2005. – 624 с.
5. Про деякі питання участі прокурора у розгляді справ, підвідомчих господарським судам [Електронний ресурс] : постанова Пленуму Вищ. госп. суду України від 23.03.2012 р. № 7 // Верховна Рада України : – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007600-12>.

Головіна Валерія,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
керівник юридичної клініки «PRO BONO»*

Капліна Г.А.

СВІТОВИЙ ДОСВІД У СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Усі розвинені держави, в тому числі і Україна, вважають одним із важливіших завдань - постійне вдосконалення системи судової експертизи та її розвиток.

Для цього в Україні важливим є реформування судово-експертних установ судових експертиз і розвиток судової експертизи взагалі шляхом формування правильних підходів, розуміння сутності судової експертизи, значення та ролі судових експертів в процесах, формування правильного сприйняття функцій правосуддя та функції судових експертів, ролі судових експертів в суспільстві, покращення розуміння та довіри суспільства до системи правосуддя, в тому числі і судових експертів.

Серед багатьох умов, що впливають на розвиток судової експертизи та розширення її можливостей, слід зазначити і такий,

що спонукає на діяльність судово-експертних установ по здійсненню міжнародних контактів із зарубіжними колегами. Форми контактів надзвичайно різноманітні: участь в міжнародних конференціях, обмін експертним досвідом при проведенні спільних шкіл-семінарів, симпозіумів, прийом делегацій судових експертів інших країн, їх навчання та стажування в судово-експертних установах, виконання судових експертиз за завданнями іноземних організацій і громадян, телекомунікації із зарубіжними експертними установами з питань судової експертизи.

Дослідження міжнародної діяльності експертних служб показує, що ці контакти вимагають виконання певних тактичних правил. Міжнародні ділові контакти повинні здійснюватися в усіх напрямках судово-експертної діяльності, на всіх рівнях: від рівня рядових експертів до рівня адміністрації судово-експертної установи з питань як конкретного характеру, так і з стратегічних питань розвитку судової експертизи в Україні та за кордоном, не тільки з судово-експертними установами, а й іншими органами і організаціями, які включають у себе державні, суспільні і приватні.

У перспективі тактично правильно організовані міжнародні контакти судово-експертних установ в певній мірі можуть допомагати більш ефективній боротьбі зі злочинністю на території України; розвитку судової експертизи в Україні, закріпленню її на передових світових позиціях; науково-дослідній та методичній роботі з судово-експертними установами та правоохоронними органами України різноманітної відомчої належності; виконанню міжнародних зобов'язань України з надання правової та іншої допомоги іншим країнам у цивільних, кримінальних та інших справах.

Вдалий розгляд та вирішення певних питань при судовому провадженні в умовах стрімкого розвитку науки та техніки потребує застосування та використання спеціальних знань, що сприяє ухваленню справедливих та обґрунтованих судових рішень. Доступ до таких знань здійснюється через призначення або замовлення експертизи.

Судово-експертна діяльність в Україні є важливою складовою частиною судочинства. Судові експерти покликані сприяти

встановленню обставин, які мають значення для справи, чим впливають на прийняття судових рішень.

На сьогодні у Цивільному процесуальному кодексі України не закріплено такої вимоги для експертів як висока кваліфікація. Доцільним було б зазначити таке, що будь-який експерт повинен розвиватися, поновлювати свої знання не тільки в області у якій він працює, а й цікавитися іншими дослідженнями, керуючись державним та міжнародним досвідом.

По-перше, слід зазначити, що правовий статус експерта у різних правових системах світу не однаковий, отже він може змінюватися від категорії «свідок», «специфічний свідок» до «суддя фактів», «науковий суддя».

В українському законодавстві існує поняття «судовий експерт», яке закріплено у ст. 10 Закону України «Про судову експертизу», ст. 72 Цивільного процесуального кодексу України та у інших правових актах. Судовий експерт в Україні визначається як учасник процесу, який володіє певними чіткими правами та обов'язками, при цьому керуючись найважливішим принципом незалежності (відсутності зацікавленості у результатах експертного дослідження, які могли б вплинути на результат експертизи). [1, ст. 72]

У США, наприклад, прийняте поняття «expert witness» - «експерт-свідок», яке зазначено у Федеральних правилах про докази (The Federal Rules of Evidence - FRE). Іншими словами «expert witness» - це свідок-експерт, думка якого приймається як доказ. Докази «expert witness» можуть заперечуватися доказами інших «expert witness» чи іншими показаннями та фактами. [2]

В польському законодавстві визначення поняття «експерт» чи «судова експертиза» відсутнє. В Польщі експерт умовно прирівнюється до «зовнішнього засобу фахових знань», до якого звертаються суд чи прокурор у разі необхідності для прийняття правильного рішення. [3]

У Швеції окремі експерти (економісти, фахівці в галузі податків) мають широку компетенцію, що дає підстави називати їх «суддями фактів». Це упроваджено з метою економії часу суду на вивчення та оцінку обставин справи.

Якщо розглядати конкретну країну, то можна побачити, що на неї впливають різна кількість історичних чинників. Незважаючи на те, що існують багато принципів та закономірностей, будь-яка держава має свої індивідуальні особливості в організації, проведенні та функціонуванні судово-експертної діяльності.

У країнах Європи поширені дві основні організаційні форми судової експертизи:

- спеціальні (експертні) установи;
- конкретні фахівці – судові експерти (наприклад, існує практика інституту присяжних експертів, тобто для проведення експертиз залучались фахівці, що прийняли присягу; експерти, які отримали ліцензію на право проведення судової експертизи).

Основні організаційно-процесуальні питання судової експертизи при створенні спеціальних (експертних) установ:

- питання відомчої приналежності установ;
- посилення контролю у сфері судово-експертної діяльності;
- характер централізації (об'єднання всіх експертних установ в єдиний інститут судових експертиз під єдиним керівництвом в одному з відомств) та децентралізації (розосередження установ по відповідних відомствах). [4]

У багатьох європейських країнах експертні установи діють спільно з поліцейськими організаціями під юрисдикцією Міністерства внутрішніх справ.

У Литві діє інституціональна судово-експертна система, оскільки більшість судових експертиз проводяться чотирма державними судово-експертними установами. Судово-експертну діяльність в країні здійснюють правоохоронні органи для скорочення часу та сил на збирання доказів.

У Латвії на законодавчому рівні існує і функціонує реєстр методик судових експертиз та реєстр судових експертів. Працюють як державні, так і приватні судові експерти, хоча приватні експерти не мають права проводити більшість криміналістичних, судово-медичних та судово-психіатричних експертиз.

У Португалії та Нідерландах експертно-криміналістична служба є частиною Міністерства юстиції. У Нідерландах більшість досліджень та експертиз проводяться за зверненням поліції.

У Словаччині і Туреччині здійснюються біомедичні дослідження у судових лабораторіях, що входять до складу університетів.

В Іспанії та Польщі судово-експертні лабораторії підпорядковані Міністерству юстиції або Міністерству внутрішніх справ, тобто кожне відомство має свої судово-експертні лабораторії.

У Словаччині, Португалії та Австрії поліцейські офіцери можуть бути судовими експертами, якщо вони не виконують функцій поліцейських. [5]

Отже можна для підвищення ефективності експертної діяльності в Україні, на ряду із загальноприйнятими нормами та принципами, провести дослідження, аналіз та врахувати світовий досвід функціонування експертних структур. Для будь-якої країни важливим є удосконалення правового регулювання організаційних форм судово-експертної діяльності. Крім того, підвищення якості надання експертних послуг повинно забезпечуватись конкурентними умовами між учасниками судово-експертної діяльності, що досягається через активний розвиток незалежної судової експертизи.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) - 2004, № 40-41, 42, ст.492
2. Лакуста О.М. Особливості судово-експертної діяльності в Україні та США// https://dsum.edu.ua/upload/doc/konf_27.02.2018_3.pdf
3. Дуфенюк О.М. Процесуальний статус експерта у кримінальному провадженні: польський досвід. Порівняльно-аналітичне право// http://www.pap.in.ua/2_2017/50.pdf;
4. Сорока С.О., Шпак Ю.В. Європейський досвід організації судово-експертної діяльності// Порівняльно-аналітичне право: К. 2018р.// http://pap.in.ua/3_2018/82.pdf
5. Романенко Л. М. Розвиток організації судово-експертної діяльності в Україні з урахуванням досвіду деяких зарубіжних країн// <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/2241/%D0%A0>.

Гречишкіна Тетяна,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.

СКЛАДНОЩІ АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВОСУДДЯ

Ратифікація Україною цілого ряду міжнародних актів покладає на нашу державу обов'язок неухильного додержання зобов'язань за цими міжнародно-правовими документами та необхідність приведення національної правової системи у відповідність до міжнародного законодавства для забезпечення реального гарантування права на судовий захист та створення рівних умов доступу до правосуддя.

У зв'язку з реформуванням Цивільного процесуального кодексу України (текстом далі – ЦПК) особливої актуальності набуло питання адаптації цивільного процесу України до міжнародних стандартів справедливого правосуддя. Тому слід окреслити окремі питання доступу до правосуддя одного із основних і обов'язкових учасників справ позовного провадження – відповідача у цивільному процесі України.

Відповідно до стандартів Європейського суду з прав людини під доступом до правосуддя слід розуміти здатність особи безперешкодно отримати судовий захист як доступ до незалежного і безстороннього вирішення спорів за встановленою процедурою на засадах верховенства права.

Для відповідача в цивільному процесі України доступ до правосуддя, перш за все, проявляється в праві на забезпечення справедливого судового розгляду. Це право закріплене як в національному законодавстві (ч. 5 ст. 55 Конституції України; ч. 1 ст. 4 ЦПК), так і Міжнародним пактом про громадянські і політичні права [2] та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (ч. 1 ст. 6 Конвенції) [1].

Основним процесуальним способом, яким відповідач здійснює захист свого права є заперечення проти позову. Варто зазначити, що

в чинному ЦПК це поняття набуло дещо іншого значення та форми, в порівнянні з «запереченням», яке давно склалося в процесуальній доктрині. Нині, заперечення відповідача проти заявлених позивачем вимог реалізується у формі таких заяв по суті справи як відзиву (ст. 178 ЦПК), та заперечення (180 ЦПК). Це основні процесуальні заяви по суті справи, якими відповідач користується в цивільному процесі, і такі процесуальні способи мають бути найбільш чітко врегульовані цивільним процесуальним законодавством для належного доступу відповідача до правосуддя.

Основним процесуальним документом, в якому відповідач може викласти свої заперечення проти позову є відзив на позовну заяву. У ЦПК передбачене право відповідача на подачу відзиву (ч. 4 ст. 174 ЦПК), але з іншого боку, неподання відзиву фактично позбавляє відповідача можливості обґрунтувати заперечення проти заявленого позову. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин суд вирішує справу за наявними матеріалами (ч. 8 ст. 178 ЦПК). Визначеність поважності причин пропущення строку в який необхідно надати відзив, залишається суб'єктивним фактором, який визначає суд. Також, неподання відповідачем відзиву, є однією з істотних умов для проведення судом заочного розгляду справи.

Відповідно до ст. 179 ЦПК позивач подає відповідь на відзив в строк, встановлений судом. Наступним процесуальним документом, який має надати відповідач є заперечення на відповідь на відзив. У запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування, аргументи і мотиви визнання чи відхилення викладеної у відповіді на відзив позиції позивача. До заперечення встановлюються такі ж правила оформлення як і до відзиву.

У параграфі 2 Глави 1 Розділу III ЦПК передбачений інший вид заперечень, як заяв з процесуальних питань. Різниця між цими запереченнями полягає в тому, що заперечення на відповідь на відзив є заявою по суті справи і має подаватися в обов'язковій письмовій формі, з дотриманням вимог частин 3–5 ст. 178 ЦПК. Для заперечень з процесуальних питань (ст. 183 ЦПК) встановлені інші вимоги, які допускають подачу заперечення як в письмовій так і в усній формі (ч. 2 ст. 182 ЦПК). Недотримання вимог письмової форми такого заперечення передбачає повернення його заявнику без

розгляду (ч. 4 ст. 183 ЦПК), чого не можна сказати про відзив чи заперечення на відповідь позивача на відзив, щодо яких не передбачено повернення через недотримання вимог до його змісту. Тому, з метою уникнення плутанини із запереченнями з процесуальних питань, вважаємо за доцільне, змінити назву статті 180 ЦПК «Заперечення», та викласти її в такій редакції: «Заперечення відповідача на відповідь на відзив».

Однією зі сфер що носить найбільш проблемний характер та створює практичні перешкоди доступу до правосуддя, є недостатність правової допомоги, зокрема, як у справі Ейрі проти Ірландії (*Airey v. Ireland*) [5].

Право на справедливий судовий розгляд охоплює право кожного на доступ до правосуддя. З 1 січня 2019 року була введена адвокатська монополія вже і в судах першої інстанції і відповідач може захистити свої інтереси самостійно або користуватися допомогою представника лише в малозначних справах. Якщо ж справа не є малозначною, то такі вимоги до відзиву та заперечення фактично зобов'язують відповідача звертатися за правовою допомогою, якщо він розраховує на ухвалення судом позитивного рішення у справі. Аналогічною є ситуація щодо заяв з процесуальних питань, де до письмової форми заяви (клопотання, заперечення) законодавцем передбачено ряд вимог (ст. 182, ст. 183 ЦПК), недодержання яких призводить до повернення її заявнику без розгляду.

Тому, якщо відповідач не володіє необхідними юридичними знаннями для складання процесуальних документів, не входить до переліку суб'єктів права на безоплатну (вторинну) правову допомогу та не має фінансової можливості оплатити послуги адвоката, відповідно, він не може повноцінно захистити свої інтереси в суді.

Варто зазначити, що Європейський суд з прав людини витлумачивши положення Конвенції у своїх рішеннях вказав на те, що право на доступ до правосуддя не є абсолютним та може бути обмежене, тобто держави мають право установлювати обмеження на потенційних учасників судових розглядів, але ці обмеження повинні переслідувати законну мету, бути співрозмірними й не настільки

великими, щоб спотворити саму сутність права (Ashingdane v. the United Kingdom) [6].

На підставі викладеного, можемо відзначити, що право на доступ до правосуддя впливає із принципу міжнародного права, та є одним з найважливіших елементів права на судовий захист. І Україна, як держава-учасниця Конвенції, має в повній мірі забезпечити це право для всіх учасників судового процесу.

Л і т е р а т у р а

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. Урядовий кур'єр. 2010. № 215.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. URL: zakon.rada.gov.ua/go/995_043.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради, 1996. № 30. Ст. 55.
4. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України: кодекс від 18.03.2004, редакція від 02.04.2020 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
5. Рішення Європейського суду у справі «Ейрі проти Ірландії» від 09.10.1979. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_332.
6. Рішення Європейського суду з прав людини «Ashingdane v. United Kingdom», 28.05.1985 р. URL: <http://swarb.co.uk/ashingdane-vthe-united-kingdom-echr28-may1985-3/>.

Гуркіна Валерія,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: ст. викладач

Коваленко Д. С.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Проблема захисту прав і свобод людини і громадянина, була однією з найважливішою прерогативою ще з давніх часів. На сьогодні же важливе місце в захисті прав і свобод людини і громадянина, займають відносини у сфері праці, а саме вирішення трудових спорів. Така, важливість захисту трудових прав людини в

теперішній час полягає в тому, що на даний проміжок часу на Україні діє режим карантину, що є сприятливими умовами для недоброчесних роботодавців, які нехтують правами своїх працівників.

Кодекс законів про працю України закріплює у ст. 2, як один з найважливіших трудових прав працівників, право на вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) у встановленому законом порядку та право на звернення до суду для вирішення трудових спорів, у разі порушення їх прав [1].

Але потрібно зауважити, що трудове законодавство не надає нам значення терміна “трудові спори”, хоча в Законі України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” у ст. 2 надається визначення поняття колективного трудового спору як одного з видів трудових спорів [2].

Зазвичай під трудовим спором розуміють не врегульовані розбіжності, які виникають між працівником (працівниками) і роботодавцем (роботодавцями) щодо питань застосування законів, інших нормативно-правових актів про працю і умов трудового договору чи встановлення або зміни умов праці, укладення, зміни та виконання колективного договору, угоди [3]. Але важливо зауважити, що трудові спори не можна зводити тільки до непорозумінь, що виникають між окремими працівниками та власником або уповноваженим ним органом, тому що поняття трудових спорів значно ширше. Воно також включає і непорозуміння між іншими суб'єктами трудового права, наприклад: між професійною спілкою і роботодавцем або уповноваженим ним органом.

Отже, наявність розбіжностей між суб'єктами правовідносин не означає, що трудовий спір вже виник, але розбіжності є вагомою частиною виникнення трудового спору. Тому, якщо завчасно не врегулювати ці розбіжності, то вони безсумнівно переростуть у трудовий спір.

Для того щоб забезпечити між працівниками й роботодавцями сприятливі умови і запобігти трудовим спорам необхідність з'ясувати причини і приводи, що призводять до трудових спорів між роботодавцем та робітником.

Отже, причини виникнення трудових спорів базуються на конкретних обставинах, які впливають на виникнення розбіжностей між сторонами спору. Але виділяють приводи, які ведуть до виникнення трудових спорів, які потрібно відрізнити від причин. Таким чином, приводом виникнення трудових спорів є ті дії або події, які відбуваються перед виникненням трудового спору, але не викликає його. Приводом для виникнення трудових спорів можуть бути різні дії або бездіяльність одного із суб'єктів трудових правовідносин, наприклад, видання роботодавцем наказу про звільнення працівника, не виплата заробітної плати працівникові і т.д.

Стосовно причин трудових спорів, то вони поділяються на: об'єктивні та суб'єктивні, незважаючи на те, який це спір індивідуальний чи колективний.

Таким чином, об'єктивними причинами трудового спору – є те, що не залежить від волі сторін і тому роблять цей спір неминучим [4]. До таких причин частіше всього відносять:

1. Кризові соціально-економічні явища в країні: фінансові труднощі підприємств, що перешкоджають своєчасній виплаті заробітної плати, відсутність коштів на соціально-побутове обслуговування працівників, на належну охорону праці;

2. Причини організаційно-правового характеру: недосконалість трудового законодавства, наявність суперечностей у нормативно-правових актах, нечіткі формулювання окремих правових норм, прогалини в чинному законодавстві про працю тощо;

3. Причини організаційно-господарського характеру: неконкурентоспроможність продукції та відсутність замовлень через руйнування старих налагоджених зв'язків; недоліки в організації виробництва і праці, зокрема, простої; відсутність у достатній кількості власних енергоносіїв; недоліки у постачанні, фінансуванні та інших господарських справах.

Щодо суб'єктивних причин виникнення трудових спорів, то вони вже безпосередньо залежать від волевиявлення самих сторін трудового спору [4].

Суб'єктивні причини пов'язані з неуважним ставленням до потреб працівників, що знаходить свій вияв у тому, що

роботодавець не реагує на вимоги працівників, часто їх взагалі ігнорує, використовує кошти підприємства в особистих цілях, для створення власного комфорту; невміння окремих керівників працювати в жорстких умовах ринкової економіки, брак маркетингових досліджень, що призводить до погіршення фінансового стану підприємства, зниження і втрати попиту на продукцію; відсутність у керівництва необхідних професійних знань і навичок, які б забезпечили виконання статутних завдань і розвиток виробництва, стратегію ефективного розвитку підприємства.

До суб'єктивних причин виникнення трудових спорів можна віднести також невиконання або неналежне виконання працівниками своїх трудових обов'язків окремих працівників, які, наприклад, вимагають виплачувати заробітну плату в дуже великих розмірах. Якщо казати про причини трудових спорів в період карантину, то одразу можна сказати, що основною причиною є те, що недобросовісні роботодавці недотримуються трудового законодавства, що проявляється в: ухиленні від офіційного укладення трудового договору з працівниками; примусове відправлення працівників у відпустку без збереження заробітної плати; встановлення неповного робочого дня при фактичному залученні до роботи працівників повний робочий день; часткова виплата нарахованої заробітної плати неофіційно без сплати податку та єдиного соціального внеску; продовження тривалості робочого часу без залучення працівників до надурочних робіт та оплати надурочних годин роботи. незаконному звільненні через карантин; не завжди роботодавець надає засоби індивідуального колективного заходу (працівники купляють за свій рахунок); примусові звільнення без згоди працівника.

Таким чином, інтереси роботодавця і робітника не завжди однакові, тим паче під час карантину, і тому, можливі зіткнення цих інтересів, що призводить до виникнення розбіжностей. Саме під час карантину, лише з березень по травень 2020 року кількість судових справ, які були зареєстровані на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень, становить понад 25 тисяч судових справ по всій Україні. За якими працівники найчастіше зверталися до суду з позовом про погашення заборгованості з виплати заробітної плати, надання відпусток з частковим збереженням заробітної плати або

без збереження, розірвання трудового договору, незаконне звільнення з роботи і т.д., і менше половини таких спорів задовольняється судами, а інша частина таких рішень, ще навіть не набрала законної сили.

Таким чином, можна дійти висновку, що проблематика вирішення трудового спору в звичайний час та під час карантину, криється в порушенні норм трудового законодавства, щодо укладення, зміни чи припинення трудового договору, і за часту ці спори можуть вирішити на підприємстві без втручання третьої сторони, а в більш складних випадках до вирішення трудового спору може втручатися не тільки КТС, а й суд. Хоч під час карантину і були впроваджені посилені методи, щодо регулювання трудових правовідносин, вони не є досконалими, і тому недобросовісні підприємці використовують ці прогалини на свою користь. Тому щоб уникнути або хоча б вирішити їх необхідно: стабілізувати економічну ситуацію в країні через розробку надійної програми її виходу з кризи, посилити соціальний захист працівника, орієнтувати підприємство на світові ринки, посилення законослухняності громадян. Але нерідко, особливо на підприємствах недержавної форми власності, роботодавці намагаються себе захистити по-іншому від непередбачених випадків чинним законодавством, тому вони укладають контракти форму трудового договору.

Л і т е р а т у р а

1. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII (Редакція станом на 02.04.2020).
2. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [Електронний доступ]: Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>.
3. Лазор В. В. Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі / В. В. Лазор. – Луганськ, 2004. – 350 с.
4. Кабанець В. О. До питання про причини трудових спорів / В. О. Кабанець // Право і безпека. – 2005. – № 6. – С. 157-160.

*Гуркіна Валерія,
студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: асистентка кафедри правознавства
Гніденко В. І.*

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗМЕЖУВАННЯ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНОГО ПРАВА

Одним з найважливіших аспектів життя людини є його творча діяльність. Творчість дає людині можливість реалізувати свої здібності, розкрити та донести до людей свій талант. Тому не дарма Конституція України в статті 54 закріплює право людини на свободу творчості [1]. Перш за все творчість це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей [2]. Творчість властива людині у будь-якій сфері її суспільної діяльності. Це означає, що людина вільна творити в будь-якій галузі діяльності. Звідки і витікає те, що творчість є інтелектуальною власністю людини.

Інтелектуальна власність – частина цивільного права, що включає чотири сфери прав: авторське право і суміжні права; промислову власність; права на засоби індивідуалізації суб'єктів цивільного обороту; права на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності [3]. Але детальніше нам би хотілось розповісти про авторські та суміжні права.

Авторське право і суміжні права захищає права автора твору, створеного в результаті його інтелектуальної праці. Вони стосуються особливих форм творчості, що мають відношення не тільки до друкованих публікацій, а й до радіопередач та телепередач, прокату фільмів, комп'ютерних ігор та поновлення інформації.

Авторське право охороняє форму вираження ідей, а не саму ідею. Суміжні права безпосередньо пов'язані з авторськими правами, саме тому вони називаються суміжними і охороняються одним Законом.

Особливістю суміжних прав є те, що вони базуються на використанні, зазвичай, чужих авторських прав, тому що суміжні

права впливають із творчої діяльності, яка вже була реалізована раніше. Наприклад, письменник написав п'єсу, режисер здійснює організацію самої роботи, але текст п'єси треба донести до глядачів, тільки за допомогою. Творчість акторів є суміжною творчою діяльністю з реалізації цієї п'єси. Тому це не просто використання чужої інтелектуальної власності, а саме його реалізація. Таким чином із цієї творчої діяльності випливає право акторів на власне виконання п'єси, яке має назву суміжного права. На сучасному етапі розвитку суспільства, дуже мало людей розуміють різницю між авторським правом та суміжним правом, більшість з таких людей вважають, що це зовсім різні речі і вони ні як не пов'язані, а інша більшість вважають, що це одне й теж. І тому це становить досить серйозну проблему. Позитивним в цій ситуації є те, що на законодавчому рівні встановлено розмежування авторських і суміжних прав. Перш за все, це стосується характеру виникнення та утримання об'єктів, а також терміну до якого діє правова охорона.

Авторські та суміжні права виникають в результаті творчої діяльності, після чого виникає певна форма вираження думок людей. Таким чином якщо творчий процес є результатом створення нового особливого об'єкта, виникає режим авторських прав, або якщо творчість має похідний характер, мова йде про суміжні права.

Наведемо ще один типовий приклад розмежування прав на схожі результати творчості. Якщо власну музику виконує сам композитор, йому будуть належати авторські права на цю музику, а також суміжні права на виконання, виражене у вигляді фонограми, публічної записи і т.д.

Таким чином можна виділити ряд ключових відмінностей, які дозволяють розмежувати авторські і суміжні права:

- автору будуть належати майнові та особисті права на своє творіння - крім можливості самостійної публікації або оприлюднення, а також передачі прав, творець зможе захищати вихідну недоторканність об'єкта, ім'я та т.д.;
- при суміжні права виникає тільки майнове (виключне) право, яке підлягає вартісній оцінці і може використовуватися самостійно або передаватися іншим особам;
- власник суміжних прав на виконання, фонограму чи іншої аналогічний об'єкт зможе придбати майнове право на

музичний фрагмент, текст або інший елемент тільки шляхом укладення договору з автором;

- придбати особисті права на окремі елементи виконання (музику або текст пісні), виконавець не зможе навіть за умовами договорів.

Також істотна відмінність передбачена і для термінів правової охорони. Суміжні права підлягають захисту протягом 50 років після публічного виконання або записи, тоді як майнові права творця тексту або музичного супроводу пісні будуть захищатися протягом усього життя і через 70 років після його смерті. Для особистих прав автора закон взагалі не містить часових обмежень[4].

Таким чином, можна дійти висновку, що різниця між авторським правом та суміжними правами видна навіть неозброєним оком. Доказом того, що вони відрізняються, як ми вже сказали, є не тільки різний термін правової охорони, а й спосіб виникнення, що є дуже важливим для їх відокремлення, бо саме це допомагає людям більш детальніше зрозуміти зміст як авторського права та і суміжних прав.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка, 1970—1980. — Т. 10. — С. 54.
3. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] — Дніпро: 2017. — 140 с.
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993р. //Відомості Верховної Ради України, 1994. - №13. - Ст.64

Жеребят'єв Даніїл,
студент 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри права
Скупінський О. В

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ

Протягом усієї історії людства тема проблем приватної власності залишалась актуальною, оскільки приватна власність посягала окреме важливе місце у розвитку суспільних та правотворчих відносин. Правове регулювання приватної власності виникло одразу з появою перших держав та відокремленню приватної власності від колективної, панівної у додержавний період. Насамперед проблеми з регулюванням приватної власності пов'язані з постійним розвитком та змінами у цивільних відносинах, постійним наміром держави втрутитись в економічні відносини з одного боку, та наміром окремих соціальних груп отримати право приватної власності на будь-що нелегальним способом або завдяки прогалинам у законодавстві.

Вдосконалення правового регулювання відносин приватної власності дотепер залишається актуальним завданням сучасної юридичної науки. Процес формування інституту права приватної власності не отримав повного завершення, а ключові його складові елементи недостатньо розроблені на законному рівні. Зокрема, на сьогодні спостерігається непослідовність у визначенні правового статусу трудового або селянського господарств як суб'єктів права власності, які не відносяться до юридичних осіб, звуження їх прав зі значним розширенням обсягу компетенції органів державної влади та юридичних осіб з колективною формою власності як суб'єктів, які реалізують повноваження власника. Нераціональне або навіть не легальне використання та розпорядження об'єктами приватного права власності, часта неможливість реалізувати право на власність або право на об'єкт приватного права.

Метою дослідження є розглядання та аналіз суттєвих проблем приватної власності та шляхи їх вирішення.

Приватна власність — одна з форм власності, яку розуміють як абсолютне, захищене законом право фізичної або юридичної особи, чи групи осіб на об'єкт власності. Право приватної власності закріплено та гарантовано Конституцією України в другому розділі Ст 41, а також Ст 321 ЦКУ «Право приватної власності»

Власність посідає особливе місце в суспільному та приватному житті громадян. Практично кожна людина протягом свого життя стикається з тими чи іншими проблемами, пов'язаними з її власністю. Право приватної власності, його дієві гарантії, надійний і ефективний судовий захист стоять у ряду найважливіших атрибутів правової демократичної держави однак наразі ще не можна з упевненістю говорити про те, що українське законодавство досягло досконалості в питаннях регулювання права власності та забезпечення реальних гарантій прав власників. Так, в Україні часто можна спостерігати відсутність єдності судової практики у справах щодо власності та порушення «розумних» строків розгляду справ, що особливо важливо для цієї категорії судових справ. Крім того, вже багато років існує і не вирішується системна проблема невиконання судових рішень. Поруч із іншими недоліками, які характерні для судової системи в цілому, а також не довіри населення до цієї інституції та невисокого авторитету судів в Україні це введе до суттєвого послаблення гарантій прав власників[1].

Реформування системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень поступово рухається до досягнення тих цілей, які перед нею ставилися. Децентралізація в цій сфері необхідна, оскільки основною проблемою сьогодні є значне навантаження на органи відділу реєстрації, що спричиняє виникнення корупційних факторів. Водночас, коли буде багато суб'єктів, які зможуть реєструвати та приймати відповідні рішення, коли буде конкуренція між цими суб'єктами – ситуація може змінитися. І якщо б повноваження щодо реєстрації були передані виключно органам місцевого самоврядування, то замість одного монополіста з'явилося б багато таких монополістів, тому важливо передати ці повноваження різним групам суб'єктів, які будуть конкурувати до певної міри між собою.

Суттєвою проблемою для захисту права на мирне володіння своїм майном є невиконання рішень національних судів.

Попри певні спроби держави вдосконалити процедуру виконання таких рішень проблема залишається надзвичайно актуальною і стосується великою кількості людей, які стикаються з неможливістю захистити своє право власності.

Якщо торкнутися процедурних аспектів цієї проблеми, то прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови № 440 у серпні 2014 року запровадило нову процедуру виконання судових рішень, де відповідачем є держава і виконання таких рішень напряду покладалося на державне казначейство. Також створювався відповідних реєстр цих не виконаних судових рішень, які мали б почергово виконуватися цим державним органом.

Але і тут не обійшлося без проблем, оскільки ця процедура приводила до багатьох технічних проблем при передачі до виконання таких судових рішень. Суттєвим негативом щодо забезпечення права на мирне володіння своїм майном є наявність в Україні доки ще чинні мораторії щодо стягнень на майно[2].

Питання захисту права власності на тимчасово окупованих територіях стоїть дуже гостро. У зв'язку з цим є кілька аспектів, що привертають увагу:

проблема отримання компенсації за майно, пошкоджене внаслідок збройного конфлікту; проблема отримання компенсації за майно, незаконно відібране у громадян, які залишили його на окупованій території не за власним бажанням; проблема збереження майна, що залишилося, від неправомірного заволодіння невідомими особами[3].

Держава посідає важливе місце в регулюванні відносин, які виникають в сфері права власності. В цьому аспекті особливо важливо наголосити на значенні принципу справедливого балансу, який полягає у тому, що у випадку експропріації або націоналізації державою майна, яке належить особі, мають враховуватися інтереси суспільства, держави та особи. Обов'язковою умовою проведення державою відчуження майна є виплата особі компенсації, яка має бути розумною, а також важливим є дотримання принципу пропорційності, оскільки виплата суми, яка не відповідає базовій вартості майна.

Хоча приватна власність, у тому числі й на землю, є непорушним правом, яке гарантується українським громадянам Конституцією, з цього правила також є винятки. Ці винятки суворо

регламентуються ЗУ «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

За цим законом, викуп земельних ділянок може здійснюватися за умови відшкодування їх вартості відповідно до встановленого законом порядку. Примусове відчуження земельних ділянок може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості на підставі та в порядку, встановлених законом.

Проголошуючи важливість приватної власності у формуванні основ ринкової економіки та зумовлюючи подальше відмирання власності публічної, суспільної (державної, комунальної, колективної), в теорії і практиці правового регулювання економічних відносин були допущені серйозні упущення, наслідки яких і до цього часу не вдається усунути в повній мірі[4, с.308].

У висновку можемо казати, що радикальні економічні й політичні перетворення мають на меті побудувати нову модель господарської системи. Її фундамент складають різноманітні форми власності відповідних суб'єктів, їх рівноправність і змагальність. Надзвичайно важливим елементом нового господарського механізму є ринок приватної власності, який повинен перетворитися в поєднанні з державним регулюванням в активний інструмент, що сприяв би ефективній діяльності учасників суспільного виробництва.

Л і т е р а т у р а

1. Підготовлений М. Щербатюком, УГСПЛ, за участі О. Шевчук-Клюжевої
2. Визначено у Поданні Кабінету міністрів України в Комітет міністрів Ради Європи по справі щодо виконання пілотного рішення «Юрій Миколайович Іванов проти України» / Заява N 40450/04. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479
3. Український Юрист//Судова практика: Справа власності//№04 Квітень 2015 року
4. Публічна власність : проблеми теорії і практики : монографія / під заг. ред. П 88 В.А. Устименка / НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – Чернігів: Десна Поліграф, 2014. – 308 с.

*Золкіна Анастасія,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до ст.1311 Конституції України в Україні діє прокуратура, яка здійснює підтримку публічного обвинувачення в суді, організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку, а також, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [1, ст.1311]. В своїй роботі прокурор керується Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру», Кримінальним кодексом України, Кримінальним процесуальним кодексом України, наказами Генерального прокурора України, міжнародними договорами, що ратифіковані Верховною Радою України та іншими чинними нормативно-правовими актами. Організація та порядок діяльності прокуратури визначається законом.

Якщо обов'язковість участі прокурора у кримінальному процесі не викликає питань, то щодо його участі в цивільному процесі необхідно дізнатися трохи більше. У цивільному процесі, як і в будь-якому іншому, прокурор має певний правовий статус. Він отримав своє закріплення як у Цивільному процесуальному кодексі України, так і в Законі України «Про прокуратуру». Однак, зміни в законодавстві тягнуть за собою зміни в регулюванні правового статусу прокурора у цивільному процесі. До внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України 03 квітня 2018 року правовий статус прокурора в цивільному процесі, прописаний у ЦПК України, та правовий статус прокурора в цивільному процесі, прописаний у відносно більш новому Законі України «Про прокуратуру», дуже різнилися між собою. Саме тому часто

виникали колізії та проявлялись лакуни в правовому регулюванні їхнього статусу. Нашою метою є визначення правового статусу прокурора в цивільному процесі за чинним законодавством. Необхідно дізнатися чи було вирішено проблему розбіжності в законодавстві за допомогою змін?

Питання про правовий статус прокурора в цивільному процесі розглядалось багатьма науковцями, що віднайшло своє відображення у працях Ю.М. Грошевого, Л.М. Давиденка, В.В. Долежана, Т.О. Дунаса, П.М. Каркача, В.Т. Нора, С.Я. Фурса та багатьох інших.

В Законі України «Про прокуратуру» зазначено, що прокуратура України становить собою єдину систему, що у порядку, передбаченому законодавством, здійснює свої функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави [2]. Прокурор має права та повноваження, передбачені Законом України «Про прокуратуру» та Кримінальним процесуальним кодексом України. Відповідно до ч.3 ст.56 Цивільного процесуального кодексу України у визначених законом випадках прокурор має повноваження звернутися до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою у справу, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Так само мова йде про те, що прокурор, що звертається до суду в інтересах держави, повинен обґрунтовувати, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність її захисту, а також, визначені законом підстави для звернення прокурора до суду й обов'язково зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. До повноважень прокурора у цивільному процесі так само відноситься право ознайомлюватися з матеріалами справи в суді та отримувати з них копії з метою вирішення питання щодо наявності підстав для ініціювання перегляду судових рішень у справі, що розглянута без його участі [3, ст.56-57].

Варто наголосити на тому, що прокурор здійснює свої повноваження у вигляді представництва інтересів держави

виключно після того, як судом буде підтверджено підстави для представництва[2].

У відповідності до норм, закріплених у Цивільному процесуальному кодексі України, а саме, у частині 3 статті 61 цього кодексу, прокурор не може виступати в ролі представника у цивільному процесі. У статті 290 Цивільного процесуального кодексу України йдеться про здійснення прокурором Спеціальної антикорупційної прокуратури представництва інтересів держави в суді та подання позову про визнання активів необґрунтованими і їх стягнення в дохід держави.

Участь прокурора під час розгляду справи за заявою про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку чи про припинення надання амбулаторної психіатричної допомоги, госпіталізацію у примусовому порядку розглядається за присутності особи, стосовно якої вирішується питання про надання їй психіатричної допомоги у примусовому порядку є обов'язковою[3].

Також відомо, що є певні випадки в яких прокурор може набувати статусу позивача. Таким є випадок, коли провадження відкривається за позовною заявою прокурора, що подана ним в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних відносинах, лише за відсутності такого органу.

Так само щодо правового статусу прокурора в цивільному провадженні можемо додати про недопустимість здійснення прокурором представництва в суді інтересів держави в особі державних компаній, а також у правовідносинах, що пов'язані з виборчим процесом, проведенням референдумів, діяльністю Верховної Ради України, Президента України, створенням та діяльністю засобів масової інформації, а також політичних партій, релігійних організацій, організацій, які здійснюють професійне самоврядування та інших громадських об'єднань.

Вступ прокурора в процесуальні відносини можливий як за власною ініціативою прокурора, так і на вимогу закону. Вступ за власною ініціативою має більш факультативний характер в той час, як його вступ на вимогу закону є обов'язковим. Зокрема участь прокурора у цивільному процесі на вимогу закону передбачена, наприклад, статтею 22 Закону України «Про психіатричну

допомогу» у справах про надання психіатричної допомоги в обов'язковому порядку[4].

Крім того участь прокурора за власною ініціативою є обов'язковою у випадках розгляду справ за поданням ним позову про стягнення шкоди за рахунок державного бюджету та звільнення від арешту майна, яке стягується в дохід держави, усиновлення дітей іноземними громадянами[5].

Якщо порівнювати права і обов'язки прокурора в цивільному провадженні за Цивільним процесуальним кодексом України та Законом України «Про прокуратуру», то можна дійти висновку, що великої розбіжності в регулюванні його діяльності за цими двома нормативно-правовими актами немає. Цього вдалося досягти завдяки внесенню змін до Цивільного процесуального кодексу України 10 червня 2018 року (останні зміни, внесені до ЦПК).

Відповідно до внесених змін до законодавства, як до Цивільного процесуального кодексу України, так і до Закону України «Про прокуратуру», правовий статус прокурора в цивільному процесі зазнав певного звуження. По-перше, на це вплинув той факт, що прокурор згідно до внесених змін може виступати лише в ролі представника держави.

З огляду на все вищенаведене можна дійти таких висновків, що правовий статус прокурора в цивільному процесі регламентується такими нормативно-правовими актами, як Конституція України, Закон України «Про прокуратуру», Цивільний процесуальний кодекс України, Закон України «Про психіатричну допомогу» та багатьма іншими. Правовий статус прокурора у цивільному процесі визначається відносинами функціонального процесуального представництва, в межах якого прокурор може представляти державу за умови попереднього підтвердження судом наявності обґрунтованих підстав для його участі в цивільному процесі. Аналіз чинного законодавства свідчить про єдиний підхід до формування процесуального статусу прокурора в цивільному процесі. А звуження правового статусу прокурора в цивільному процесі відповідає принципу диспозитивності у цивільному судочинстві.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України //відомості Верховної Ради України від 28.06.96 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 року//Урядовий кур'єр. – 2019
3. Цивільний процесуальний кодекс України//відомості Верховної Ради України від 02.04.2020//[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. №1489-III// Відомості Верховної Ради України, – 2000, – №19, – ст.143
5. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 року №бгн//[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/>

Жученко Сергій,

*студент 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ПРОЦЕДУРА ТА ПРОБЛЕМАТИКА РЕЄСТРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ФОП НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про підприємництво» Суб'єктами підприємницької діяльності (підприємцями) можуть бути: громадяни України, інших держав, особи без громадянства, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності [1]. Тобто, в Україні кожна людина має право самостійно відкрити власну справу і побудувати свій успішний бізнес. Але на шляху до створення власного бізнесу, особа, яка хоче відкрити бізнес, то найпростіший шлях – це реєстрації фізичної особи-підприємця (далі- «ФОП»). Наразі в Україні державна

реєстрація регламентується Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Статтею 18 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» визначені документи, що подаються заявником для державної реєстрації фізичної особи - підприємця.

Для державної реєстрації фізичної особи підприємцем подаються такі документи:

1) заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;

2) заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, - за бажанням заявника;

3) нотаріально засвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника чи органу опіки та піклування - для фізичної особи, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю, але не має повної цивільної дієздатності;

4) договір (декларація) про створення сімейного фермерського господарства - у разі державної реєстрації фізичної особи, яка самостійно або з членами сім'ї створює сімейне фермерське господарство відповідно до Закону України "Про фермерське господарство"[2].

Саме такі документи потрібні для того, щоб зареєструвати ФОП на території України. Але, для іноземних громадян існують деякі перепони, щодо реєстрації ФОП на території України.

Для початку необхідно зрозуміти, що є підставою перебування іноземного громадянина на території України з точки зору українського законодавства. Відповідно до статті 4 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» підставою перебування іноземного громадянина на території України є:

1. відповідна віза – для громадян країн, з якими в Україні діє візовий режим;

2. відмітка про перетин кордону – для громадян країн, з якими встановлено безвізовий режим;

3. посвідка про тимчасове проживання або про постійне проживання [3].

Виходячи з вищевикладеного, усі ці особи мають право займатися підприємницькою діяльністю на території України і таким чином можуть зареєструватися, як ФОП. Як вже було зазначено, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» встановлює перелік документів для державної реєстрації ФОП і не містить у собі будь-яких відмінностей щодо реєстрації громадян України та іноземців як ФОП. Але не звертаючи увагу на це, все одно існують певні відмінності. Наприклад, як вже зазначалось, одним із документів на подання реєстрації ФОП є заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем. В цій заяві заявник має вказати своє місце проживання. До недавніх пір, іноземних громадян, які бажали отримати статус ФОП турбувало питання заповнення цієї строки. Питання полягало у тому, що для підтвердження місця проживання іноземному громадянину потрібно було надати реєстраторові посвідку на тимчасове або постійне місце проживання.

Ця проблема була вирішена у 2018 році, коли Міністерства юстиції України надало роз'яснення від 23.01.2018 № 1028/8.4.3/Ін-18 в якому було зазначено, що документи, до яких вносяться відомості про місце проживання, — паспорт громадянина України, тимчасове посвідчення громадянина України, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист. Документ, до якого вносяться відомості про місце перебування, — довідка про звернення за захистом в Україні. Відповідно до статті 6 Закону реєстрація місця проживання здійснюється тільки за однією адресою. У разі якщо особа проживає у двох і більше місцях, вона здійснює реєстрацію місця проживання за однією з цих адрес за власним вибором. За адресою зареєстрованого місця проживання з особою ведеться офіційне листування та вручення офіційної кореспонденції [4]. Виходячи з цього можна дійти висновку, що від

іноземного громадянина не вимагається обов'язкове отримання посвідки про тимчасове або постійне проживання для реалізації реєстраційних дій. І сама реєстрація не є підставою для отримання такої посвідки.

Мабуть, одним з найактуальніших питань для іноземного громадянина який бажає отримати статус ФОП є можливість вибору системи оподаткування. Податковим Кодексом України (далі – «ПКУ») визначено, що платниками податків не можуть бути ряд осіб, серед яких є фізичні особи – резиденти. Відповідно до ПКУ, реєстрація іноземного громадянина як ФОПа є достатньою умовою для визначення його як податкового резидента України. Виходячи з вищенаведеного, іноземець, зареєстрований як ФОП є податковим резидентом України і отримує статус платника єдиного податку. На нашу думку, таке спрощення може спричинити собою масову реєстрацію «недобросовісних» підприємців що не мають реєстрації в Єдиному державному реєстрі. І саме це ускладнює можливість притягнення таких підприємців до юридичної відповідальності.

Усі ми розуміємо, що навіть для громадянина України, процес державної реєстрації ФОПа дуже важливий, та клопітливий процес. І якщо у громадян України виникають проблеми з реєстрацією себе як ФОПа, то у громадян інших країн, що перебувають на території України цей процес є ще складнішим.

Л і т е р а т у р а

1. Закон України «Про підприємництво» // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#n15>
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#n573>
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
4. Лист Міністерства юстиції України від 23.01.2018 № 1028/8.4.3/Ін-18 // Електронний ресурс: <https://www.buh24.com.ua/list-minyusta-vid-23-01-2018-1028-8-4-3-in-18/>

Капліна Г.А.

*к.ю.н., доцент юридичного факультету
СНУ ім. В. Даля;*

Базалєєва А.В.,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

МАЛОЗНАЧНІСТЬ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЯК КРИТЕРІЙ ДЛЯ ЇХ РОЗГЛЯДУ У СПРОЩЕНОМУ ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відомо, що цивільне право знаходиться в постійному русі, таким чином виступаючи динамічною системою. З кожним роком все більшою стає кількість судових справ, що відрізняються між собою рівнем складності, тому для ефективнішого захисту прав та інтересів особи законодавець щоразу оновлює цивільне процесуальне законодавство таким чином виділяючи ті справи, які можна розглянути в якнайменш коротші строки та за спрощеною процедурою, але відповідно до принципів цивільного судочинства.

Після набрання чинності 15.12.2017 року Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147-VIII, Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) було викладено в новій редакції, де запроваджено велику кількість новел процесуального законодавства, в тому числі появу інституту спрощеного провадження, що стало важливим кроком для підвищення ефективності цивільного судочинства [1]. Проте на даний час виникає питання, наскільки дієвими є вищезазначені зміни? Тому виникла необхідність дослідити цю актуальну на сьогодні тему.

Незважаючи на новизну змін цивільного судочинства, на даний час велика кількість науковців мають свої точки зору щодо висвітлення даного питання. Зокрема це такі вчені як Г. І. Гембара, В. В. Комаров, О. С. Ткачук, Л. В. Ховрак та інші.

Частина 1 ст. 274 ЦПК України визначає, що у порядку спрощеного позовного провадження розглядаються: 1) малозначні справи; 2) справи, що виникають з трудових відносин; 3) справи про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини та згідно з частиною другої цієї статті – це може бути будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті [2, ч. 1 ст. 274].

Частина 3 ст. 274 ЦПК України визначає критерії віднесення справи до малозначної та подальшого її розгляду в порядку спрощеного провадження. Таким чином суд враховує:

- 1) ціну позову;
- 2) значення справи для сторін;
- 3) обраний позивачем спосіб захисту;
- 4) категорію та складність справи;
- 5) обсяг та характер доказів у справі, в тому числі чи потрібно у справі призначити експертизу, викликати свідків тощо;
- 6) кількість сторін та інших учасників справи;
- 7) чи становить розгляд справи значний суспільний інтерес [2, ч. 3 ст. 274].

Відповідно частиною 6 ст. 19 ЦПК України визначаються категорії справ, що є малозначними. Та враховуючи Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ» від 15.01.2020 № 460-IX цей перелік змінився та розширився. По-перше, знижено поріг, за яким справу відносять до малозначної: ціна позову зараз становить 250 прожиткових мінімумів (замість 500). По-друге розширено перелік малозначних справ в ЦПК України:

1. справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексація аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства);
2. справи про розірвання шлюбу;

3. справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [3].

Наступним, на що слід звернути увагу – це можливість оскарження малозначних справ у Верховному суді. Так відповідно до ч. 3 ст. 389 ЦПК України касаційному оскарженню не підлягають судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім випадків, якщо:

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково [2, ч. 3 ст. 389].

Але існують такі випадки, коли справа належить до категорії малозначних, але відсутня у вищезазначеному списку винятків. Тоді вона не підлягає касаційному оскарженню, а заявнику відмовляють у відкритті касаційного провадження [2, п. 1 ч. 2 ст. 394].

Тому, відповідаючи на питання, чи відносити справу до категорії малозначних, суд повинен розглянути кожний окремий випадок, кожну обставину та критерій, що вказують на малозначність. Адже від цього залежить реалізація права на касаційне оскарження судового рішення.

При висвітленні даного питання також слід звернути увагу на судову практику, яка показує певні недоліки розгляду даних справ у спрощеному провадженні. Законодавець визначає, що ті справи, які виникають з приводу трудових відносин, мають розглядатися лише в порядку спрощеного позовного провадження. Але дане твердження не враховує те, що право на працю є одним з основних конституційних прав людини й, відповідно, судовий захист має бути найефективніший.

Так згідно з ч. 1 ст. 275 ЦПК України суд розглядає справи у порядку спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі [2, ч. 1 ст. 275]. Для більш детального дослідження цієї норми слід звернутися до судової практики:

1) Залізничний районний суд м. Львова ухвалою суду від 11 квітня 2018 року відкрив провадження у справі за позовом ОСОБА_1 до Комунальної 3-ї стоматологічної поліклініки м. Львова про стягнення заробітної плати. Рішення суду в цій справі, що розглядалася в порядку спрощеного позовного провадження, було прийнято 26 жовтня 2018 року [4]. Таким чином, в даній справі від відкриття провадження у справі до винесення рішення суду пройшло 198 днів.

2) Білопільський районний суд Сумської області ухвалою суду 6 серпня 2018 року відкрив провадження у справі за позовом ОСОБА_1 до Комунального підприємства «Житловик Білопілья», третьої особи: Білопільської міської ради Сумської області, про поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. Рішення суду в цій справі, що розглядалася в порядку спрощеного позовного провадження, було прийнято 2 листопада 2018 року [5]. В даній справі рішення суду було винесено через 89 днів після відкриття провадження.

Таким чином ми бачимо, що в кожному із цих прикладів є порушення строків розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, що є безпосереднім нехтуванням принципу своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ.

Доречно зазначити, що поява спрощеного провадження викликала суперечки між науковцями, адже деякі вчені вважають, що застосування даного провадження виступає як обмеження доступу громадян до правосуддя, а суд, визнаючи справу малозначною, не враховує складність кожної окремої справи.

Так, ОСОБА_1 звернувся до Северодонецького міського суду Луганської області з позовною заявою до ОСОБА_2 про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

В обґрунтування своїх вимог позивач вказує, що внаслідок вчинення відповідачем кримінального правопорушення,

передбаченого ч. 1 ст. 286 КК України, йому було спричинено матеріальну шкоду, яка складається з витрат на лікування, в сумі 9874,92 грн. та моральної шкоди, яку позивач оцінює у 100 000 грн.

Разом з тим, врахувавши критерії, викладені в ст. 19, ч.ч. 1-4 ст. 274 ЦПК України, суд визнав, що ця справа є малозначною, проте з урахуванням її складності підлягає розгляду за правилами загального позовного провадження [6].

Отже, проаналізувавши змістове наповнення малозначних справ та їх специфіку, слід зазначити, що запровадження у новому цивільному процесуальному законодавстві категорії малозначних справ не виступає як «обмеження доступу громадян до правосуддя», а навпаки – як спроба прискорити подолання правового конфлікту. Але розгляд справ у порядку спрощеного провадження потребує неабиякої відповідальності суддів та дотримання завдань цивільного судочинства, а саме справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ за новими правилами.

Л і т е р а т у р а

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів справ : Закон України від 03.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (дата звернення: 19.02.2020).
2. Цивільний процесуальний кодекс України: від 28.11.2019, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 19.02.2020).
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ: Закон України від 15.02.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20> (дата звернення: 19.02.2020).
4. Рішення Залізничного районного суду м. Львова від 26.10.2018 по справі № 462/2063/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77605851> (дата звернення: 20.02.2020).
5. Рішення Білопільського районного суду Сумської області від 02.11.2018 по справі № 573/1283/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77679246> (дата звернення: 20.02.2020).

6. Рішення Северодонецького міського суду Луганської області від 21.02.2020 по справі № 2/428/1382/2020. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87745406>

Кварцхава Ана,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ПОЗОВ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СПОСІБ ПОРУШЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ

Основним засобом захисту прав особи у позовному провадженні є позов. Позовом визнається звернення юридично зацікавленої особи до суду за захистом порушеного сімейного, цивільного та іншого права. Він передбачає не тільки невиконання однією особою вимог щодо іншої але і є засобом початку позовного провадження. Тому вимога до суду про вирішення правового спору завжди поєднана з певними матеріально-правовими вимогами [1].

При визначенні позову як звернення до суду на порушення спору з матеріально-правовою вимогою до відповідача, ми можемо побачити те, що такий спір може виникати між суб'єктами матеріальних правовідносин ще до звернення до суду. А в суді порушується цивільна справа, а не спір. При значенні позову як основного засобу щодо захисту права спрощується існуючи зв'язок позову з його пред'явленням, розглядом і вирішенням судом. Крім цього, органом захисту щодо цивільних прав і законних інтересів є суд. Існують такі елементи позову: предмет; підстава; зміст. Предметом позову виступає матеріально – правове відношення, вимога позивача до відповідача. Також, важливо відрізнити матеріальний об'єкт від предмета позову.[2]

Так, у позові про аліменти предметом буде аліментарне правовідношення, а матеріальним об'єктом — певна грошова сума. Підстава позову — це певні обставини, згідно з якими позивач вказує свої вимоги. Ці обставини виявляють як активну так і

пасивну підстави позову. Активна підстава позову — це обставини, які мають правоутворююче значення. Пасивна — це обставини, які свідчать про те, що дійсно настали умови здійснення правовідношення (настання договірному строку). Відсутність будь-якої із зазначених підстав позову веде до відмови в прийнятті позову. [3]

Однак, якщо в прийнятті позову відмовлено лише через відсутність пасивної підстави, то зберігається можливість його повторного пред'явлення. При відмові через відсутність активної підстави можливість повторного пред'явлення позову виключається. Змістом позову є форма захисту, яка вказується у позовній заяві, відповідно до якої позивач просить суд присудити відповідача до здійснення певних дій. Питання про наявність змісту як самостійного елементу позову — спірне. Але позов без зазначення процесуальних наслідків, на які він спрямовується, без вимоги до суду не буде повним. Позов можна класифікувати за такими двома ознаками: матеріально – правовою і процесуальною.[4]

Позови є матеріально-правовою ознакою, виходячи із правовідносин, які підлягають судовому захисту, поділяються на цивільні, трудові, сімейні та ін. Позови за процесуальною ознакою поділяються на позови: про визнання; про присудження; перетворювальні. Позови про визнання обмежуються вимогою про визнання наявності, відсутності, припинення правовідношення. Позови про присудження характеризуються тим, що позивач вимагає не тільки підтвердження існування правовідносин між ним і відповідачем, але й присудження відповідача до здійснення певних дій або ж до утримання від них. У перетворювальних позовах мова йде про зміну або припинення матеріальноправового правовідношення. Щодо форми і змісту заяви то позовна заява повинна містити такі відомості: назву суду, до якого подається заява; точну назву позивача й відповідача, їх місце проживання або знаходження, назву представника позивача, коли позовна заява подається позивачем; - зміст позовних вимог; - виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; перелік доказів, що стверджують позов; зазначення ціни позову; підпис позивача.

Ці відомості мають важливе значення для вирішення питань про підвідомчість спору суду взагалі, підсудності його даному суду,

дії, які необхідно провести в порядку підготовки справи до судового розгляду. Вказані відомості полегшують діяльність суду по виклику сторін, третіх осіб, свідків та інших учасників справи. Звернення особи до суду є засобом порушення справи в суді лише в тому випадку, коли є передбачені законом передумови, які створюють право на пред'явлення позову (ст. 136 ЦПК України): процесуальна правоздатність; процесуальна дієздатність; юридична зацікавленість; підвідомчість справи суду; підсудність; відсутність такого, що набрало законної сили, рішення суду, винесеного по спору між тими самими сторонами, про той самий предмет, з тих самих підстав або ухвали про прийняття відмови позивача від позову чи про затвердження мирової угоди.[5]

Якщо у провадженні суду нема справи по спору між тими самими сторонами, про той самий предмет, то він відбувається з таких підстав; - якщо між сторонами не укладено договір про передачу даного спору на вирішення третейського суду; - якщо дотримано встановлений для даної категорії справ порядок позасудового їх вирішення (але за Конституцією України особа має право звертатися безпосередньо до суду із будь-яких питань). Якщо не дотримуються необхідної передумови, то суддя може відмовити у прийнятті позовної заяви, постановляючи при цьому мотивовану ухвалу. Якщо недоліки позовної заяви можна усунути, то після їх усунення позовна заява може бути прийнята. Принцип рівності сторін у процесі проявляється в наділенні їх рівними процесуальними правами. Відповідач має всі права, які дають йому можливість захистити свої інтереси.[5]

Існують такі два процесуальних способи захисту проти позову: - заперечення проти позову з посиланням на певні обставини з поданням відповідних доказів; - зустрічний позов. Заперечення проти позову поділяються на процесуальні та матеріально-правові. Процесуальні заперечення — це посилання відповідача на неправомірність порушення процесу, які направлені на припинення провадження по справі або залишення позову без розгляду. До процесуальних заперечень відносяться, наприклад, посилання відповідача на невідомість даної справи суду.

Матеріально-правові заперечення — це пояснення відповідача про неправомірність вимог позивача, направлені на повну або

часткову відмову в задоволенні позову. Матеріально-правові заперечення можуть стосуватися як правової необґрунтованості, так і недоказаності вимог позивача. Зустрічний позов — це позов відповідача до позивача. Від матеріально-правових заперечень він відрізняється тим, що представляє собою самостійні матеріальноправові вимоги відповідача до позивача. Є три умови прийняття зустрічного позову: 1) подача не пізніше, ніж за три дні до початку судового розгляду; 2) взаємозв'язок позовів; 3) доцільність одночасного розгляду обох позовів. Вимога відповідача буде зустрічним позовом тільки тоді (ст.141 ЦПК України), коли направлена на взаємозалік початкової.

Наприклад, у відповідь на вимогу позивача про відшкодування вартості пошкодженої речі пред'являється зустрічний позов про стягнення боргу, строк повернення якого вже настав виключає повністю або частково можливість задоволення початкового позову. Наприклад, у відповідь на позов про стягнення аліментів на утримання дитини відповідач подає позов про визнання недійсним актового запису про батьківство.[6] Цивільне процесуальне законодавство надає сторонам право розпоряджатися предметом спору: позивач може змінити підставу і предмет позову, збільшити чи зменшити розмір позовних вимог або відмовитися від позову; відповідач може визнати позов; сторони можуть закінчити справу мировою угодою.[7]

Отже, в процесі реалізації права на судовий захист особи, права якої порушені, законом передбачається також можливість захисту прав іншої сторони. Таким чином гарантується дотримання принципів процесуальної рівності сторін та рівності громадян перед законом і судом.

Л і т е р а т у р а

1. Червоний Ю. С. Цивільний процес України: Підручник. – К.: Істина, 2007. – 392 с
2. 10.Ратушка Б.П. Цивільний процес/навч. Посібник, Львів 2015. Видавництво Львівської комерційної академії
3. Харитонов Є.О. Цивільний процес України Навч. посібник. — К.: Істина, 2012. — 472 с.

4. А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. / За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2005. – 172 с. Цивільний процес: навчальний посібник
5. Чорнооченко С. І. Цивільний процес України: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004 – 308 с.
6. 2. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково – практичний коментар / С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В.У., Бірюков та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: Атіка, 2008 р.
7. Тертишніков В.І. Цивільний процес України: навч. практ. посіб. / В. І.Тертишніков. – Х.: Юрайт, 2012. – 424 с.

Ковальчук Юлія,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: д.ю.н., професор
Андрій В.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

У будь-якій сфері життєдіяльності та суспільних відносин є можливість захищати свої права й законні інтереси, у тому числі й у сфері інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність - результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини (автора, виконавця, винахідника та ін.) або кількох осіб. Відповідно право інтелектуальної власності-закріплені законом права на результат такої діяльності.

Господарські суди набули значного досвіду здійснення правосуддя у сфері інтелектуальної власності, захищаючи і відновлюючи порушені права суб'єктів господарювання. З 2001 року у Вищому господарському суді України було запроваджено спеціалізацію з розгляду справ у господарських спорах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Такі ж заходи здійснювались у апеляційних та місцевих господарських судах.

Норми законодавства України в сфері інтелектуальної власності в цілому відповідають основним міжнародним стандартам.

Водночас важливим залишається подальше вдосконалення механізмів застосування відповідних законодавчих норм для забезпечення ефективного захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності та однакового і правильного застосування цих норм судовими органами, у тому числі й новоутворюваним судом з питань інтелектуальної власності [1].

Право на судовий захист прав інтелектуальної власності відноситься до основоположних прав людини та гарантується:

- Конституцією України;
- Цивільним кодексом України;
- міжнародними актами. До яких перш за все відноситься

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, у статті 6 якої закріплено право на справедливий судовий розгляд [2].

Зазначене право на захист знаходить своє закріплення в кожній з галузей національного права, а також у національному галузевому законодавстві. Відображено це право на судовий захист прав та інтересів особи і в цивільному праві та цивільному законодавстві.

Далеко не усі права інтелектуальної власності (як особисті немайнові, так і майнові) виникають у зв'язку з укладанням цивільно-правових договорів. Це пояснюється специфікою правової природи об'єктів інтелектуальної власності та прав, що виникають із їх правової охорони й захисту, оскільки результати інтелектуальної, творчої діяльності набувають статусу об'єктів права інтелектуальної власності залежно від визначених законодавством умов надання правової охорони. Так, для більшості об'єктів права промислової власності (зокрема, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок, географічних зазначень, сортів рослин тощо) набуття прав інтелектуальної власності пов'язується з отриманням охоронного документу після проходження визначених законодавством процедур правової охорони таких об'єктів. Натомість для об'єктів авторського права правова охорона пов'язується із фактом створення твору, якщо останній відповідає основним умовам правової охорони твору, а саме творчому характеру та вираженню в об'єктивній формі. Додаткові ознаки правової охорони твору (його зміст, завершеність, оприлюднення) носять інваріативний характер. У ст. 16 ЦК України міститься

орієнтовний перелік основних способів захисту цивільних прав та інтересів [3].

Відомо, що знання принципів цивільного права дозволяє більш ефективно і правильно застосовувати на практиці норми, в яких вони закріплені, а також поширювати їх дію на відносини, не врегульовані безпосередньо законом чи договором. Для сфери інтелектуальної власності це набуває додаткового значення, враховуючи багатогранність та різноманітність об'єктів права інтелектуальної власності, суті особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності, а також особливостей правової охорони та способів захисту прав, визначених спеціальним законодавством у сфері інтелектуальної власності. У Цивільному кодексі України зазначене визначення загальних особливостей саме щодо захисту права інтелектуальної власності судом у ст. 432.

Аналізуючи положення спеціального законодавства впливає певна різноманітність між способами захисту, передбаченими для об'єктів авторського права та суміжних прав, патентних прав, прав на засоби індивідуалізації, нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності тощо. Це пов'язано з різною правовою природою результатів інтелектуальної, творчої діяльності, об'єктивними формами, в які такі результати втілюються тощо. Адже досить складно говорити про наявність виключно подібних рис та можливість застосування лише загальних способів захисту цивільних прав, закріплених ст. 16 ЦК України, по відношенню, наприклад, до творів, винаходів, раціоналізаторських пропозицій, сортів рослин. Кожний з цих об'єктів заслуговує на врахування певної специфіки, притаманної такому об'єктові.

Так, відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [4] особа, чиї права порушено, може звертатися до суду з вимогою щодо визнання та поновлення своїх прав, у тому числі про заборону дій, що порушують авторське право і (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення.

Особа також наділяється правом:

- звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;
- подавати позови про відшкодування моральної (немайнової) шкоди;

- подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій тощо.

Водночас далеко не в усіх спеціальних законах такі особливості визначено. Крім того, певні об'єкти права інтелектуальної власності, згадані в Цивільному кодексі України (у першу чергу нетрадиційні, нетипові), не мають законодавчо закріплених правових механізмів правової охорони й захисту (наприклад, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції), що негативно впливає на перспективи захисту порушуваних прав щодо таких об'єктів у судовому порядку.

Висновком усього вищезазначеного є те, що судовий захист прав інтелектуальної власності має свої особливості, викликані правовою природою об'єктів права інтелектуальної власності, та сутністю особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності. Крім того, наявність способів захисту порушуваних прав та законних інтересів, що визначаються як ст. 432 Цивільного кодексу України, так і безпосередньо спеціальним законодавством у сфері інтелектуальної власності, дозволяють розглядати їх в якості одного з факторів, що визначають особливості реалізації принципу захисту цивільних прав та охоронюваних інтересів у сфері інтелектуальної власності.

Л і т е р а т у р а

1. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. – Київ: К.І.С., 2018. -424 с.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 16 від 02.10.2013р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Цивільний кодекс України (зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 553-IX від 13.04.2020 р.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Закон України «Про авторське право і суміжні права» в редакції від 11 липня 2001 р. № 2627-III (зі змінами). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

*Курочкіна Анастасія,
студентка 4 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ – ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна перебуває в умовах затяжної соціально-економічної кризи. Однією з її причин є події на сході України. Окупація частини території нашої держави призвела до появи окремої категорії українців – переселенців та біженців. Серед них особливої уваги потребує найбільш незахищена та вразлива група людей – з обмеженими можливостями. Вирішення проблеми інвалідності як фізіологічного феномена покладається на генетику та медицину, а забезпечення гідних умов існування, правового та соціального захисту людей з інвалідністю, в тому числі інвалідів-переселенців – на державу.

В Україні внаслідок збройного конфлікту, анексії Криму та окупації східної території відбулося найбільше в Європі від часів Другої світової війни внутрішнє переміщення осіб. За даними облікових джерел, кількість таких осіб становить близько 1,5 мільйона, з них 447 788 – це люди з обмеженими можливостями й особи похилого віку [1].

У зв'язку з цим з'явилося безліч проблем, найбільш актуальні з яких: – незабезпеченість інвалідів-переселенців задовільними житловими умовами, належним медичним обслуговуванням та реабілітаційними послугами; – низький рівень соціальної, трудової, психологічної адаптації людей з обмеженими можливостями до умов існування за межами окупованих територій;

– неврегульованість порядку механізму отримання або поновлення статусу інваліда для внутрішньо переміщених осіб;
– відсутність механізму забезпечення прав та свобод інвалідів;
– відсутність державного органу, який би повністю займався питаннями інвалідів-переселенців та ефективно їх вирішував;

– недосконалість бази даних внутрішньо переміщених осіб, що призводить до подвійної виплати пенсій таким особам.

Відповідно до Конституції України кожен має право на житло, охорону здоров'я, медичну допомогу [2]. Згідно з положеннями Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю наша держава як її учасниця зобов'язана визнати та забезпечити право осіб з інвалідністю на достатній життєвий рівень, що включає належне харчування, одяг, житло, медичне обслуговування тощо [3]. Україна зобов'язалась перед міжнародною спільнотою здійснити необхідні заходи для забезпечення захисту та безпеки осіб з інвалідністю у ситуаціях ризику, зокрема в збройних конфліктах. Однак сьогодні через недостатню увагу з боку держави бачимо, в яких складних обставинах знаходяться інваліди-переселенці. Вони фактично позбавлені можливості реалізувати своє законне право на житло. Багато інвалідів-переселенців зі сходу України внаслідок дій агресора втратили своє житло, а ті, що залишилися на окупованій території, змушені проживати в туристичних наметах, напівзруйнованих будинках або переміщуватися з місця на місце на непідконтрольній Україні території. Окрім вище згаданих нормативних актів варто зазначити Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», згідно з яким держава повинна надавати житло переселенцям. Але фондів житла для таких випадків ще не створено. Закон також не містить положень про механізм отримання помешкання та відповідальних за його реалізацію осіб [4].

Щодо соціальної, трудової, психологічної адаптації людей з психічними та фізичними вадами до нових умов існування, то цей процес відбувається дуже повільно та перебуває на низькому рівні. Адже проблема адаптації пов'язана з психологічним фактором, що зумовлює неможливість інвалідів відчувати себе повноцінними членами суспільства. Відсутність груп надання психологічної підтримки кваліфікованими фахівцями у містах, де проживають переселенці, незабезпечення робочими місцями людей з інвалідністю призводять до так званого від'єднання інвалідів-переселенців від соціуму. Вирішення питання щодо пристосування осіб з інвалідністю до суспільного життя належить до компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування. Водночас

зауважимо, що робота соціальних працівників також є недостатньо ефективною. Адже на сьогодні не розроблено системи безоплатних соціальних послуг для переселенців із вадами здоров'я.

Варто звернути увагу на порядок отримання статусу особи з інвалідністю. Міністерство соціальної політики та Кабінет Міністрів України розробили де-юре спрощений порядок його одержання, проте не створено єдиного центру проходження медико-соціальної експертної комісії для переселенців з вадами здоров'я. На рівні місцевих лікувальних закладів, проблему поновлення або отримання інвалідності також не вирішують, посилаючись на відсутність необхідних документів у осіб з інвалідністю-переселенців.

Дотепер Верховною Радою України не розроблено окремого законодавчого акту, що регламентував би механізм отримання або поновлення статусу інваліда для переселенців, встановлював вичерпний перелік прав та обов'язків для внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю, забезпечував їх дотримання шляхом створення необхідних соціальних умов та надання обов'язкового правового захисту людям з обмеженими можливостями. Враховуючи це необхідно прийняти відповідний законодавчий акт щодо прав та обов'язків інвалідів-переселенців або внести зміни у вже існуючий Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», включивши статтю, що стосуватиметься безпосередньо інвалідів-переселенців.

З метою поліпшення життя інвалідів-переселенців в Україні доцільно створити окремий орган виконавчої влади або відділи при місцевих державних адміністраціях, до компетенції яких віднести вирішення питань житлового, медичного, психологічного, реабілітаційного забезпечення цих осіб.

Л і т е р а т у р а

1. Більше половини переселенців із зони АТО і Криму – інваліди та люди похилого віку [Електронний ресурс] / Репортер: Івано-Франківський обласний тижневик. – 2015. – 4 серпня. – Режим доступу : <http://report.if.ua/lyudy/bilshe-polovyny-pereselenciv-iz-zony-ato-i-krymu-invalidy-ta-lyudy-pohylogoviku>
2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

3. Про права осіб з інвалідністю: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 13 грудня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

Леонова Дар'я,

*магістрантка 1 року навчання спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Котова Л. В.

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ У РОЗУМІННІ ПУНКТУ 5 СТАТТІ 41 КЗПП УКРАЇНИ

Термін «посадова особа» широко використано в трудовому, адміністративному, господарському законодавствах. Через широку сферу застосування цього терміну, вчені активно дискутують щодо його визначення. Незважаючи на багатоплановість категорії «посадової особи» в трудовому праві, законодавство не містить дефініції чи ознак цього терміну. Враховуючи факт відсутності прямої вказівки на сутність такої категорії в трудовому законодавстві, виникає проблема визначення посадових осіб у розумінні пункту 5 статті 41 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП). Тому актуальним є дослідження проблеми ідентифікації посадової особи як в цілому, так і в окремих трудових правовідносинах.

Метою дослідження є аналіз нормативно-правових актів, що регламентують статус посадової особи і судової практики; виявлення проблем правового регулювання та формування пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в цій площині.

Нова хвиля інтересу до проблеми категорії посадових осіб у трудовому праві виникла після прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту

прав інвесторів», яким статтю 41 Кодексу законів про працю було доповнено пунктом 5 – припинення повноважень посадової особи як додаткова підстава розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу з окремими категоріями працівників за певних умов [1].

Метою встановлення такої підстави для звільнення було надання власникам господарських товариств можливості звільняти посадових осіб своїх підприємств швидко та законно – для більш ефективної господарської діяльності та, відповідно, покращення умов для здійснення інвестиційної діяльності. При цьому виникає велика кількість питань щодо кола осіб, які можна віднести до спеціальних суб'єктів – посадових осіб у розумінні п.5 ст. 41 КЗпП України [2]. Цікавою є позиція Верховного Суду, який у своєму рішенні від 25.09.2019 у справі № 753/1604/17 про визнання звільнення незаконним вказує, що норма п.5 ст.41 КЗпП України характеризується юридичною невизначеністю, внаслідок чого неможливо встановити коло таких посадових осіб, а також випадки та підстави (причини) припинення їх повноважень. Формулювання цього положення є загальним та не містить посилань як щодо змісту та обсягу поняття «посадових осіб», так і типу та організаційно-правових форм юридичних осіб, яких вони стосуються [3].

На підставі системного аналізу правозастосовної практики, можна зробити висновок, що існує декілька підходів до ідентифікації посадових осіб у розумінні п.5 ст. 41 КЗпП України.

1. Застосування п.5. ст. 41 КЗпП України можливе лише до посадових осіб установ, організацій та підприємств, які у своїй діяльності керуються законодавством про господарські товариства (Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13.05.2015 р. у справі №6-1188св15 [4]).

Однак, пізніше, у справі про визнання звільнення незаконним, Верховний Суд доходить висновку, що посада президента Івано-Франківської торгово-промислової палати є такою, до якої може застосовуватись п.5 ст.41 КЗпП. При цьому, діяльність торгово-промислових палат врегульовано спеціальним Законом «Про торгово-промислові палати в Україні» та за ознаками діяльності, вони не можуть бути віднесені до господарських товариств [5].

2. Широке застосування п.5 ст.41 КЗпП України свого часу припустив Верховний Суд, вказав, що п.5 ст.41 КЗпП України може бути застосований до посадових осіб державної служби. Так, Постановою від 02 жовтня 2019 року у справі №823/1652/16, Верховний Суд направив справу до на новий розгляд до апеляційного суду; підстава – з'ясування чи є дискримінаційним (у порівнянні з іншою особою) незастосування до підстав звільнення першого заступника голови Христинівської РДА з посади пункту 5 частини першої статті 41 КЗпП, що мало наслідком позбавлення права на отримання вихідної допомоги відповідно до статті 44 вказаного Кодексу [6]. Г.А. Капліна звертає увагу на те, що головним критерієм віднесення працівника до посадової особи є наявність організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій [7, с.458]

Такий підхід до визначення категорії посадових осіб у розумінні трудового права є найбільш доцільним. Проте, такий підхід вбачається неприпустимим у розумінні п.5 ст.41 КЗпП України. Застосування цієї підстави звільнення до посадових осіб державних органів, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних закладів, суперечить цілям та логіці Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів». Здійснення своїх організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій вказаними категоріями працівників не мають вплив на інвестиційну діяльність у розумінні Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів».

3. Застосування п.5 ст.41 КЗпП України лише до посадових осіб, які прямо вказані у господарському законодавстві або в уставних документах товариства (Постанова Верховного Суду від 25.09.2019 у справі № 753/1604/17 [3]). Така позиція вбачається найбільш прийнятною з урахуванням мети встановлення цієї підстави для звільнення.

Проте, аналіз господарського законодавства вносить ще більше невизначеності у питання ідентифікації посадових осіб. Наприклад, стаття 42 Закону України «Про товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю» містить наступні приписи: «посадовими особами товариства є члени виконавчого органу,

наглядової ради, а також інші особи, передбачені статутом товариства» [8]. На підставі аналізу вказаної норми, можна зробити висновок, що законодавець не обмежує коло посадових осіб деяких господарських товариств. Так, статутом ТОВ до посадових осіб може бути віднесено, наприклад, головного бухгалтера, начальників відділів і т.д. Цікавим є також положення статті 65 Господарського кодексу, які прямо вказують, що до посадових осіб підприємства відносяться, зокрема, головний бухгалтер [9].

Окрему увагу слід звернути на позицію Держпраці щодо кола працівників, яких можна віднести до категорії "посадових осіб" у розумінні п.5 ст.41 Кодексу законів про працю України. У своєму роз'ясненні Держпраці вказує, що для тлумачення терміну «посадова особа» у розумінні трудового законодавства, необхідно спиратися на приписи Закону України «Про державну службу» та Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» а також та не, Законом України від 11.07.1995 № 282/95-ВР у Кодексі України про адміністративні правопорушення слова "службова особа" замінено словами "посадова особа". Отже, поняття "посадова особа" та "службова особа" є синонімічними [10].

У тому ж Роз'ясненні, Держпраця поглиблює прірву непорозумінь, вказуючи, що перелік посадових осіб, з якими може бути припинений трудовий договір на підставі пункту 5 статті 41 КЗпП України та обмеження щодо застосування звільнення працівника на підставі пункту 5 статті 41 КЗпП України в залежності від виду трудового договору (строковий чи безстроковий) законодавством не передбачено.

На підставі аналізу чинного законодавства та правозастосовної практики, можна зробити наступні висновки.

1. Категорія «посадова особа» у розумінні п.5 ст.41 КЗпП України залишається спірною до сьогоднішнього дня як у наукових колах, так і у судовій практиці.

2. Правозастосовна практика сформувала декілька підходів до ідентифікації посадових осіб у розумінні п.5 ст.41 КЗпП України.

3. Посадова особа у розумінні трудового права більш широка категорія, ніж у господарському праві.

3. Найбільш логічним та доцільним вбачається використання категорії «посадова особа» у розумінні п.5 ст. 41 КЗпП України з урахуванням наступного:

- метою доповнення статті 41 КЗпП України пунктом 5 було впровадження відповідальності посадових осіб господарських товариств у випадку завдання шкоди товариству їхніми неправомірними діями, як було вказано у пояснювальній записці до законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів»;

- до господарських товариств Господарським кодексом України віднесено акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

- особи, які слід відносити до категорії «посадова особа» господарського товариства прямо встановлені законодавством, або уставними документами товариства.

4. Необхідним вбачається уніфікація переліку посадових осіб господарських товариств до таких, що безпосередньо здійснюють управління товариством. Зокрема, виключення головного бухгалтера з переліку посадових осіб.

5. Існує потреба в наданні якісного та всебічного тлумачення п.5 ст.41 КЗпП України органами Державної служби України з питань праці.

Л і т е р а т у р а

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів: Закон України від 13.05.2014 № 1255-VII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/289-19>
2. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1972 № 322-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Постанова Верховного Суду від 25 вересня 2019 року у справі № 753/1604/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84694227>

4. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13.05.2015 р. у справі №6-1188св15 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44378360>
5. Постанова Верховного Суду від 23 січня 2018 року у справі № 344/13738/15ц [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71828938>
6. Постанова Верховного Суду від 02 жовтня 2019 року у справі №823/1652/16 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84704511>
7. Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Том 11. Трудове право. —Харків: Право, 2018. — 776 с.
8. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n295>
9. Господарський кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15>
10. Категорія «посадові особи» у трудовому законодавстві: Роз'яснення Державної інспекції України з питань праці від 24.07.2014 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної інспекції України з питань праці. – Режим доступу до ресурсу: http://dpu.gov.ua/_layouts/viewlsts.aspx

*Михайлова Дар'я,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ : ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ

Всі учасники цивільного процесу повинні сумлінно користуватись належними їм процесуальними правами і виконувати свої процесуальні обов'язки. Існують такі випадки, коли реалізація норм процесуального законодавства неможлива без застосування заходів процесуального примусу.

Деякі правники зазначають, що змагальний процес в цивільному судочинстві неможливий без передбачених мір відповідальності за порушення умов змагання. Процесуальна відповідальність – це певною мірою гарантія нормального ходу змагального процесу [1].

Над дослідженням проблематики застосування заходів процесуального примусу в цивільному процесі працювали такі відомі науковці, як С. Васильєв, Я. Зейкан, В. Комаров, О. Харитонova та інші.

Відповідно до ст. 143 ЦПК України, заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених ЦПК випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил, добросовісного виконання процесуальних обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства [2].

Слід зупинитись на тому, що Цивільний процесуальний кодекс України зазначає конкретний перелік заходів процесуального примусу, до яких необхідно віднести: попередження, видалення із залу судового засідання, тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід та штраф.

Багато науковців акцентують свою увагу на тому, що штраф є найбільш ефективним та жорстким засобом процесуального примусу [1]. Фактично, правопорушник, до якого буде застосований такий засіб процесуального примусу як штраф, в подальшому не буде мати бажання вчинити протиправний вчинок, аніж той, до якого буде застосоване попередження. Вважається, що певні матеріальні обмеження можуть викликати у особи, яка порушила закон почуття поваги до законодавства та усвідомлення протиправності свого діяння.

Необхідно зупинитися на тому, що цивільна процесуальна відповідальність має свої конкретні особливості, до яких слід віднести: 1) реально вчинене правопорушення, яке є заборонено законом, тобто фактична підстава; 2) норми цивільного процесуального права, що передбачають певний певну міру відповідальності за вчинене діяння, тобто юридична підстава; 3) виступ суб'єктами відповідальності осіб, які виконують певні процесуальні функції та наділені конкретними процесуальними правами та обов'язками; 4) існування форми вираження цивільної процесуальної відповідальності-цивільних процесуальних правовідносин.

На сьогоднішній день, в цивільному процесі не існує єдиного підходу до правової природи такого заходу процесуального примусу, як видалення із залу судового засідання. Серед багатьох науковців поширена думка про те, що видалення із залу суду є позбавленням права учасників процесу та інших осіб, присутніх у судовому засіданні, відповідно, брати участь або ж бути присутніми під час розгляду судової справи [3]. Слід зазначити, що фактичне видалення порушника із залу судового засідання фізично унеможливорює порушення цієї особою встановленого порядку, але, науковці ще не дійшли до єдиного розуміння правової природи такого заходу процесуального примусу, як видалення із зали судового засідання.

В науці цивільного процесу попередження, як і видалення із залу судового засідання, застосовується щодо порушників порядку в залі судового засідання: ними можуть бути як і ті особи, що беруть участь у справі, так і інші учасники цивільного процесу, також й інші особи, які не є учасниками цивільного процесу, але вони

присутні в залі судового засідання. Однак, існують певні особливості застосування такого заходу процесуального примусу, як видалення із зали судового засідання до перекладача, які регламентуються ч.2 ст. 145 ЦПКУ [2].

Слід зауважити на тому, що правова норма, що міститься у ч.2 ст.145 ЦПКУ, на думку багатьох правників, потребує оптимізації [2]. Фактично, застосування такого заходу процесуального примусу, як видалення із залу судового засідання до осіб, що беруть участь у справі, позбавляє їх процесуальних прав у сфері доказування та впливу на подальший розвиток процесу. При цьому видалення законного представника позбавляє особу права на захист, а видалення перекладача фактично взагалі унеможливорює особу брати участь у справі. Видалення свідка, експерта або ж спеціаліста може вплинути на можливість установлення того чи іншого факту, що має значення для вирішення справи [4].

Отже, дотримання конкретно регламентованого Цивільним процесуальним кодексом України порядку в залі судового засідання є невід'ємним обов'язком як і безпосередньо учасників цивільного процесу, так і інших осіб, які не беруть участь у справі, але перебувають у залі судового засідання.

Зазначається, що правова природа заходів процесуального мало досліджена в теорії цивільного процесуального права [5]. Всі учасники судового засідання мають добросовісно користуватись наданими ним процесуальними правами та виконувати свої процесуальні обов'язки. Якщо відбудеться порушення встановлених в суді правил або протиправне перешкоджання здійсненню судочинства, це потягне за собою застосування таких заходів процесуального примусу як попередження; видалення із залу судового засідання; тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; привід.

Л і т е р а т у р а

1. Васильєв С. В. Цивільний процес України : навч. посіб. / С. В. Васильєв. – К. : Центр учб. л-ри, 2013. – 344 с.
2. Цивільний процесуальний кодекс України (зі змінами та доповненнями) № 1618-IV від 18.03.2004 року // Відомості Верховної Ради України. –

2004. - № 40-41, 42. [Електронний ресурс]: [режим доступу]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Цивільний процес України : [підручник] / за ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонів, Н.Ю. Голубєвої, Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – К. : Істина, 2011. – 532 с.
 4. Зейкан Я. П. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / Я. П. Зейкан. – К. : КНТ, 2011. – 680 с.
 5. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : [монографія] / [В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, Д.Д. Луспеник та ін.]; В.В. Комаров (заг. ред.). – Х. : Харків юридичний, 2008. – 925 с.

Олифіренко Ксенія,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: д.ю.н., професор
Щербина В. І.*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС

В Україні поняття «шлюб» трактується у статті 21 Сімейного кодексу України як союз між чоловіком і жінкою, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану [1]. Виходячи з цієї статті, можна навести певні ознаки, які з точністю описують сімейний союз, розкриваючи повною мірою зміст цього поняття.

Першою ознакою виступає сімейний союз між чоловіком і жінкою, який спрямований на спільному проживанні, набуття спільного побуту й взаємних прав та обов'язків [2], [3].

Друга ознака суб'єктний склад союзу – чоловік та жінка.

Державна реєстрація є третьою ознакою, яка описує, те що уповноважені органи мають здійснювати на пряму свої права та обов'язки, згідно актів цивільного кодексу. За допомогою цих актів відбуваються дії або події, які невідпавково стосуються фізичної

особи, за допомогою якої розпочинають, доповнюють та припиняють можливість бути суб'єктом тих чи інших прав та обов'язків, різновидом яких є сімейні права та обов'язки [4]. З моменту реєстрації чоловік та жінка набувають статусу подружжя. Але якщо це стосується чоловіка та жінки, які проживають однією сім'єю, але реєстрації не мають, то статусу подружжя вони не набувають [5], [6].

Четвертою ознакою є моногамний союз. На території України допускається перебування лише в одному подружньому союзі. Держава та уповноважені органи, які реєструють шлюб визнають лише один зареєстрований союз чоловіка та жінки. Інші подружні союзи з точки права існувати не можуть.

Вільний союз – п'ята ознака. Що під цим розуміється? Шлюб між чоловіком і жінкою повинен розпочинатися добровільно, без втручання третьої особи, з доброї волі. Головним доповненням до цієї ознаки є те, що це стосується не лише початку союзу, а і його розірвання, шляхом вільного припинення шлюбу з обох сторін.

Шоста ознака рівноправний союз. Як чоловік так і жінка мають рівноправні права та обов'язки відносно один одного.

Сьома ознака ідеальний варіант. Наявність такої ознаки як по життєвий союз, дореволюційні дослідники сімейного права називали цю ознаку як обов'язкову [7].

Останнім часом представниці жіночої статі стали пов'язувати своє життя з іноземцями, розпочинати свій подружній союз з представниками інших країн.

Проблеми правового регулювання шлюбу та сім'ї були предметом досліджень таких відомих дослідників з цивільного права : Л.А. Савченко, В.І. Борисової, Є.Ф. Мельник, С.Я. Фурси, Є.О. Харитонova, В.Ф. Чигиря, Я.М. Шевченко.

Укладання шлюбу в країнах ЄС, а саме: Словаччині та Польщі реєстрація шлюбу проводиться лише державною мовою цих країн. В Угорщині та Румунії приділяється велика увага та толерантність до людей, які належать до іншого національного етнічному [8].

Прикладом є те що, в Угорщині мова церемонії – угорська, якщо майбутнє подружжя не розуміють цю мову їм забезпечують перекладача. При умові, що працівник РАЦС розмовляють іншою мовою, то можливо і мовою нацменшин. В Румунії також

румунською мовою, але подружжя має право попросити проведення церемонії укладання шлюбу іншою мовою, при умові, що офіцер реєстрації актів громадянського стану розмовляє відповідною мовою [9], [10].

В Угорщині та Румунії реєструвати шлюб мають право лише органи РАЦСу та консульські установи, а в Словаччині та Польщі окрім цих установ функцію реєстрації подружнього союзу можуть виконувати ще церква та інші релігійні установи.

Великою різницею між укладанням шлюбу в Україні та країнам ЄС є розмір мита. В цьому пункті відчувається розмежування між цими країнами. В Україні майбутнє подружжя сплачує 0,85 гривень, про що видається квитанція, доти в країнах ЄС цей розмір значно перевищує цю суму. Зокрема: в Польщі маємо сплатити до 250 гривень, в Угорщині від 0 до 1000 гривень, в Словаччині від 800 до 2000 гривень, а найдорожча реєстрація шлюбу здійснюється в Румунії від 250 до 2300 гривень, а при швидкому оформленні документів сума зростає до 14000 гривень.

Знання про шлюб і сім'ю необхідні вирішення ряду важливих задач, які стосуються соціально-економічного життя як України так і країн Євросоюзу. Вивчення динаміки шлюбності між громадянами України та громадяни іноземних держав, зокрема Європейського Союзу розширює знання про вплив соціально-економічних факторів на демографічні процеси.

Л і т е р а т у р а

1. Сімейний кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, зі змінами та доповненнями;
2. Правила державної реєстрації актів цивільного стану в Україні затверджено наказом міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. № 52/5
3. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 38, ст.509)
4. Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93 «Про державне мито».
5. 1952. évi IV. Törvény a házasságról, a családról és a gyámságról. (1979. évi 13. törvényerejű rendelet; 24/1986. (VI. 26.) MT rendelet)
6. Legea 287 / 2009 privind Codul civil

7. Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59, Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
8. Zakon c. 36 / 2006, O rodine
9. Ustawa z dnia 29 września 1986 r. so zmiana weszła w życie w 2013 roku.10.
10. Migračné informačné centrum IOM Medzinárodnej organizácie pre migráciu., www.mic.iom.sk

Пономарьова Альона,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Проблема контролю за виконанням судових рішень, з кожним роком стає дедалі більшою в Україні. Судове рішення вважаються основою для встановлення законності, які доводять верховенства права, та за допомогою яких вирішуються ті чи інші спірні або безспірні відносини. Однак результативність судової системи формується не тільки об'єктивним судочинством, а й продуктивним виконанням, добровільним чи примусовим, зазначеного рішення, бо від цього залежить довіра громадян до судової гілки влади, та авторитету у суспільстві, адже вагомим суспільним призначенням судової влади у суспільстві є забезпечення панування права задля ефективного розв'язання конфліктів.

Сьогодні правнича спільнота дотримується єдиної позиції, що поняття судового контролю має бути розширене в законодавстві. У статті 129-1 Конституції України зазначено, що контроль за виконанням судового рішення здійснює суд[1].

Дослідженням даного питання займалися такі провідні вчені як Харитонов О.О., Фурса С.Я., Чанишева Г.І., Стефанчук Р.О., Угриновська О.І., Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В.,

Авер'янов В.Б., Білоусов Ю.В., Червоний Ю.С., Щербак С., А.Авакяна, Г.Ткачової, В.Кузнєцова, А.Авторов, В.Тісногуз, та інші.

У сучасній Україні за для подолання проблем вирішення судового контролю розроблялася та удосконалювалася класифікація форм судового контролю за виконанням судових рішень із зазначеним ступенем втручання суду в діяльність органів державної виконавчої служби: безпосередній (прямий) контроль за виконанням судових рішень – розгляд скарг на рішення, дії (бездіяльність) державного виконавця, мета якого полягає у захисті прав та інтересів учасників виконавчого провадження при здійсненні примусового виконання судового рішення державним виконавцем; опосередкований (непрямий) контроль за виконанням судових рішень, який здійснюється в порядку позовного провадження при захисті порушених в процесі примусового виконання прав сторін та осіб, які не брали участі у виконавчому провадженні, а також у випадку притягнення до відповідальності за невиконання судового рішення; вторинний контроль (апеляційне чи касаційне оскарження ухвал суду, постановлених з питань, які виникли на стадії судового виконання), об'єктом якого є діяльність суду по здійсненню повноважень, які складають його виключну компетенцію на стадії виконання рішення [3].

Виконання судових рішень є одним з основних критеріїв, за яким громадяни оцінюють спроможність, ефективність і чесність влади. Це безумовне завдання держави, яке має виконуватися без будь-яких компромісів[2].

Виконання рішення суду є невід'ємною частиною права на справедливий суд. Судове рішення за своєю суттю охороняє права, свободи та законні інтереси громадян. Судовий контроль за виконанням судових рішень є засобом зміцнення законності, умовою, яка забезпечує виконання завдань судочинства, ефективною гарантією досягнення завдань судового виконання.

Тому постає питання, чи потрібен Україні суд, рішення якого не виконуються? Чи сприяє це належному відновленню прав, свобод та законних інтересів громадян? На нашу думку авжеж ні!

Адже не лише швидкий розгляд спорів, а й швидке виконання рішень судів є запорукою ефективного правосуддя, та навпаки,

зволікання та неспроможність виконати рішення суду у розумний строк розцінюється як зменшення гарантії, наданої ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, яка є частиною національного законодавства[2].

Такий підхід є цілком закономірним, оскільки, за конституційними нормами, обов'язковість рішень суду визнається однією з основних засад судочинства. Крім того, виконання судового рішення є кінцевою стадією судового захисту. Тому невиконання рішення суду, яке є обов'язковим та має силу закону, підриває довіру як судової влади, так і держави в очах громадян. Основний Закон нашої держави чітко встановлює, що судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України, і навіть вказує, що суди не тільки здійснюють правосуддя, а й контролюють виконання судових рішень. Однак на практиці закріплений у Конституції судовий контроль так і не став механізмом, що гарантує цілісне та ефективне виконання судових рішень.

У своїх рішеннях суд дедалі частіше встановлює постійне невиконання в Україні рішень судів. Крім того, він вказує на відсутність у національному законодавстві України ефективних засобів юридичного захисту від такого невиконання. Варто відзначити, що така категоричність у висловлюваннях запроваджує зміни у законодавстві, спрямовані на запровадження ефективного механізму контролю за виконанням судового рішення.

Підсумовуючи усе вище зазначене можна сказати, що законодавець повинен здійснити значний крок до вдосконалення цивільно процесуального законодавства, а саме дати більш детальне визначення поняттю судового контролю, удосконалити класифікацію форм судового контролю, увести засоби юридичного захисту від невиконання судових рішень та запровадити ефективний механізм контролю за виконанням судових рішень задля практичного застосування.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D%80>

2. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайту: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Хотинська О. З. Обов'язковість судових рішень як конституційна засада судочинства України [Електронний ресурс] – Режим доступу: mydisser.com/dfiles/99535297.doc

Прокоф'єва Надія, Денисова Катерина,

*студентки 4 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Громадяни з інвалідністю є серед усього населення будь-якого суспільства. Це люди з такими видами здоров'я, як ураження опорно-рухового; психічними захворюваннями та розумовою відсталістю; ураженнями органів слуху та зору. Кількість осіб з особливими потребами постійно зростає, хоча причини і наслідки інвалідності можуть бути різними: зумовленими, як неоднаковими соціально-економічними обставинами, так і різним ступенем забезпечення державами добробуту своїх громадян. Нині можна говорити про глобальний характер проблеми інвалідності – в усьому світі ті чи інші можливості обмежено приблизно в кожній десятій людини. Для України проблема соціального захисту інвалідів є особливо значущою у зв'язку зі стійкою тенденцією до зростання частки інвалідів у загальній структурі населення.

Обов'язком держави і суспільства є забезпечення належного соціального захисту і підтримки, соціальної інтеграції, створення рівних можливостей для самореалізації, повноцінного життя, здобуття освіти і працевлаштування, долучення інвалідів до духовного, культурного, спортивного життя [1]. На сьогодні існує певний теоретико-науковий доробок з різних аспектів соціального захисту інвалідів. Серед вітчизняних науковців та практиків слід

виділити М.Авраменка, С.Богданова, Н.Борецьку, Е.Лібанову, О.Макарову, С.Мельника, К.Міщенко, В.Скуратівського, В.Сушкевича.[2]. Отже, існуюча система соціального захисту інвалідів потребує суттєвих змін і доповнень, модернізації. Сучасна державна політика соціального захисту інвалідів включає в себе низку заходів, зокрема створення умов для інтеграції інвалідів до активного суспільного життя; підвищення державних гарантій у досягненні вищих соціальних стандартів у матеріальному забезпеченні інвалідів; створення безперешкодного середовища для інвалідів; забезпечення активної взаємодії державних органів та громадських організацій інвалідів у розв'язанні проблем інвалідів тощо [3]. Головним суб'єктом соціального захисту інвалідів залишається держава. Діяльність держави полягає в розробці заходів, створенні відповідних інститутів, застосуванні механізмів, призначених забезпечувати життєві та соціальні потреби інвалідів, реалізовувати громадянські права та свободи, створювати рівні можливості для їх інтеграції в суспільство, сприятливі умови для забезпечення соціальної, медичної, трудової реабілітації інвалідів. Органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані створювати нормативно-правову базу відповідно до міжнародного законодавства, а також відповідні інституції, сприяти розвитку громадських організацій у цій сфері. Громадські об'єднання інвалідів створюються для їх соціального захисту, культурної та спортивної роботи, професійної, трудової, медичної, реабілітації, надання умов для повноцінного життя тощо [4].

Отже, проблемою соціального захисту інвалідів в Україні засвідчує, що на теперішньому етапі недостатньо здійснено заходів щодо забезпечення повноцінного життя людей з обмеженими можливостями та фізичними вадами, не проведена модернізація існуючої системи соціального захисту інвалідів.

Л і т е р а т у р а

1. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід / С. Богданов, наук. ред. О. М. Палій. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 93 с.
2. Врегулювання проблемних питань працевлаштування та захисту прав інвалідів у сфері праці : практ. посіб. / уклад. О. В. Бабак, І. В. Гладка,

- Н. М. Малиновська, В. Й. Скаковська ; за заг. ред. В. М. Дяченка, М. Л. Авраменка. – К. : “Ун-т Україна”, Всеукр. центр професійної реабілітації інвалідів, 2007. – 156 с.
3. Про становище інвалідів в Україні. Національна доповідь / Мінпраці України, Держ. установа “Наук.-дослід. ін-т соц.-труд. відносин”. – К., 2008. – 200 с.
 4. Кравченко М. В. Дистанційна освіта як прогресивна форма навчання / М. В. Кравченко // Теорія і практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХАРІДУ “Магістр”, 2006. – С. 305–311.

Прудіус Анастасія,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ПРОЦЕСУАЛЬНА ФІКСАЦІЯ ТА ПЕРЕВІРКА ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Показання свідка являє собою повідомлення про відомі йому обставини, що мають значення для справи. У цивільному процесі такий вид доказування відіграє не менш важливу роль та сприяє більш ефективному розгляду. Цивільний процесуальний кодекс України дає пояснення щодо порядку проведення допиту свідків, їхнього значення для справи та місця показань свідків у цивільному процесі. Тому, з урахуванням усього значення виду такого доказування й розглянемо як саме здійснюється процесуальна фіксація та перевірка показань свідків у цивільному процесі [1].

Актуальність даної теми полягає у тому, що фіксація показань свідків у цивільному процесі, як і перевірка цих показань використовується саме для зменшення ризиків залучення неправдивої, спотвореної інформації до цивільного процесу, як і уникнення різного роду дефектів інформації в силу фізичних, психічних та психологічних особливостей людини, яка її дає, та особи, що її сприймає, викликають необхідність використання спеціальної такої процедури.

Наукове дослідження про розгляд процесуальної фіксації та перевірки показань свідка у цивільному процесі присвячено праці таких професорів правознавців, як М. К. Треушнікова, С. В. Васильєв, І. В. Решетнікова.

Метою роботи є дослідження і аналіз процесуальної фіксації показань свідків, а також перевірки цих показань у цивільному процесі.

У цивільному процесі потреба в показаннях свідка виникає в трьох випадках: для встановлення фактів, які не можна документально закріпити; для з'ясування обставин, які були у свій час документально оформлені, але документи втрачені і відновити їх неможливо; для дослідження вірогідності засобів доказування. Особливості отримання показань свідків та їх забезпечення як процесуальної дії побудовані на матеріальних особливостях їхнього статусу та ролі в цивільному процесі.

Умови та порядок допиту свідка в цивільному процесі характеризується тим, що свідок вперше допитується в суді; він не може бути допитаний віч-на-віч; час та місце допиту свідка залежить від суду; суд бере активну участь у допиті свідка. Кожен свідок повинен допитуватися окремо. Ті свідки, які ще не дали показань, не можуть перебувати в залі судового засідання під час розгляду справи [2].

Кожний допитаний свідок залишається в залі судового засідання до закінчення судового засідання. У разі відкладення судового засідання або оголошення перерви, з'являтися в наступне судове засідання свідки не зобов'язані. Суд може дозволити допитаним свідкам залишити залу засідання суду до закінчення розгляду справи за згодою сторін. Це може бути викликано станом здоров'я свідка, виробничою необхідністю та іншими поважними причинами.

Перед тим як свідок почне давати показання по справі, у нього або них з'ясовується чи не відмовляється свідок із певних підстав від давання показання. Якщо перешкод для допиту свідка не виявлено, то свідка попереджають про кримінальну відповідальність у зв'язку з даванням неправдивих показань і відмову у даванні цих показань. Таку процедуру фіксують за допомогою присяги, яку

свідок дає у залі судового засідання, де він присягається говорити правду і нічого іншого крім неї [3].

Процесуальна фіксація показань свідків відбувається у залі судового засідання секретарем та слідкується представником, щоб були чітко записані ті чи інші відповіді. Доказове значення будуть мати лише ті показання, які зафіксовані в протоколі судового засідання. До запровадження в судах систем фіксації процесу, показання свідка можливо доцільно фіксувати за допомогою диктофона.

Коли свідок допитується у суді на нього може бути здійснений психологічний вплив. Таке спонукання на свідка використовується з метою стимулювання до правдивих показань. Зміна мотивації здійснюється переконанням у неправильності зайнятої позиції, роз'ясненням правових наслідків завідомо неправдивих показань, апелюванням до позитивних сторін особистості свідка. Психологічний вплив припустимий лише у межах, коли він залишає свідкові альтернативу поведінки. Причини неправдивих показань завжди пов'язані з мотивом. Таким може бути небажання псувати стосунки із іншими особами, страх помсти, намагання скрити власну негідну поведінку, намагання допомогти чи зашкодити особі, що бере участь у справі [4].

Оцінка показань свідка здійснюється як під час допиту, так і в судових дебатах. На оцінку достовірності показань свідка впливають такі фактори, як моральність особи, ступінь та характер зацікавленості свідка, фізичні та психічні особливості, об'єктивні умови сприйняття фактів, відповідність показань іншим доказам, відсутність протиріч у самих показань. Так суд може одночасно допитати свідків для з'ясування причин розходжень у їхніх показаннях. Іншими словами, додатковий допит свідків може бути одночасним. Проте, правова регламентація такого виду допиту в ЦПК України відсутня, тому такий допит практично не використовується у цивільному процесі. У такому випадку може використовуватися інший спосіб перевірки правдивості показань – повторний допит свідка. Відповідно до ч. 11 ст. 180 ЦПК України свідок може бути допитаний повторно в тому самому або наступному засіданні за його власною заявою, заявою сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, або з ініціативи суду. Під час

повторного допиту у свідка слід з'ясовувати причини розбіжностей його показань з іншими доказами у справі. Доцільно проводити повторний допит в тому самому судовому засіданні, щоб свідок не мав можливостей обдумати свої нові показання, в тому числі узгодити їх з зацікавленими учасниками процесу [5].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити такі висновки, а саме, що розглянуті питання про процесуальну фіксацію та перевірку показань свідків у цивільному процесі, здійснюється саме у судовому засіданні. Фіксування таких показань проводить секретар під певним наглядом у записах протоколу судового засідання. Щоб свідки не давали неправдиві показання, їх попереджають про кримінальну відповідальність за такі свідчення, а також може здійснюватися певна низка методів, аби уникнути деяких розбіжностей та вирішити справу по суті.

Л і т е р а т у р а

1. Кучер Т. М. Докази, доказування та доведення у цивілістичному процесі України : монографія / Т. М. Кучер. – К.: Видавець Познишев, 2015. – С. 228.
2. Доказування у цивільному процесі України: проблеми теорії і практики / О. О. Грабовська – Київ.: Юрінком інтер, 2017. – С. 104.
3. Цивільний процесуальний кодекс України / ВВР. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 230.
4. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / В. І. Тертишніков. – Х7 : ІПЦ «Ксилон», 2007. – С. 576.
5. Показання свідків у цивільному процесі. Галицький районний суд м. Львова // Судова влада України : [Електронний ресурс] – URL: https://gl.lv.court.gov.ua/sud1304/knowledge_base/327028/

Рюхіна Анастасія,
студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: д.ю.н., професор
Андрій В.М.

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ПРАВА НА УСПАДКОВАНЕ НЕРУХОМОГО МАЙНО

Дуже часто в наш час, все більше і більше громадян, натикаються на проблеми, які пов'язанні з оформленням спадщини. Тому, розглянемо, що ж таке спадкування.

За статтею 1216 Цивільного Кодексу України, спадкування- це перехід прав та обов'язків, а саме спадщини, від фізичної особи, яка померла, тобто спадкодавця, до інших осіб, тобто спадкоємців. За статтею 1220 Цивільного Кодексу України, спадщина відкривається внаслідок смерті особи або оголошення її померлою. Інколи спадщина може відкриватися , в день смерті особи або з дня, коли вона оголошується померлою. Якщо спадкоємець, який помер хоч на кілька годин пізніше після спадкодавця, але на наступну добу, вони не вважаються одночасно померлими, і у спадкоємця вже виникає право на спадок[1].

За статтею 1221 Цивільного Кодексу України, останнє місце проживання спадкодавця, є місцем відкриття спадщини. Але, якщо невідоме місце проживання спадкодавця, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна – місцезнаходження основної частини рухомого майна[1].

Інколи, в особливих випадках, місце де відкривається спадщина встановлюється не Цивільним кодексом, а окремим законом.

Такими законами є Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII (із змінами) та Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII (із змінами).

Саме ці, нормативні акти встановлюють особливий порядок відкриття спадщини, яка відкрилася після смерті осіб, які проживали на тимчасово окупованій території, а саме на території Автономної республіки Крим. А також особи, що на час смерті проживали в населених пунктах, на території яких органи державної влади України тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження. Це частина території Донецької та Луганської областей.

Опираючись на частину шосту статті 1 Закону України «Про нотаріат», вчинення нотаріальних дій за кордоном покладається на консульські установи України, а у випадках, передбачених чинним законодавством, – на дипломатичні представництва України. А згідно статті 38 Закону України «Про нотаріат», на Консульські установи України серед іншого також покладений обов'язок видавати свідоцтва про право на спадщину[2].

Місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця. Місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому, у відповідному населеному пункті, в якому спадкодавець проживав постійно, переважно або тимчасово. Нотаріальні дії вчинюються в приміщенні консульської установи України. В окремих випадках нотаріальні дії можуть бути вчинені поза зазначеною установою. Тому обов'язком Консульської установи України у Державі відкриття спадщини вчинення нотаріальних дій, є видача свідоцтв про право на спадщину, яка відкрилася за кордоном.

Консул негайно має передати у Міністерство Закордонних справ України, всі відомі йому дані про спадщину і спадкоємців, якщо раптом стане відомо про спадщину, яка відкрилася на користь громадян України, які проживають в Україні. Згідно пункту 1 глави 10 розділу наказу «Про затвердження порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України», якщо спадкоємець звернувся у зв'язку з відкриттям спадщини, нотаріус з'ясовує серед іншого відомості стосовно факту смерті спадкодавця, часу і місця відкриття спадщини. А згідно пункту 2 глави 10 розділу II наказу «Про затвердження вчинення нотаріальних дій нотаріусами України», спадкова справа заводиться нотаріусом за місцем відкриття спадщини. Згідно статті 71 Закону України «Про

міжнародне приватне право», спадкування нерухомого майна регулюється правом держави, на території якої знаходиться це майно, а майна, яке підлягає державній реєстрації в Україні, – правом України.

Тому, виходячи із вищенаведеного та згідно вищезазначених норм українського законодавства, право та обов'язок щодо видачі свідоцтв про право на спадщину, яка відкрилася за кордоном, покладено на консульські установи України.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15
2. Закон України Про нотаріат [Електронний ресурс] (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст.383) – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

Савочка Катерина,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

Мета цивільного судочинства може бути досягнута в разі ухвалення судами законних та обґрунтованих судових рішень. Тому процесуальне законодавство містить механізми виправлення допущених судами нижчих інстанцій судових помилок. Однією з додаткових гарантій забезпечення законності судових рішень є касаційне оскарження рішень і ухвал, що набрали законної сили. Говорячи про зміни, що відбулися у Цивільному процесуальному Кодексі, не можна оминати суттєві новели, що стосуються обмеження доступу до суду касаційної інстанції внаслідок введення фільтрів касаційного оскарження.

Окремі аспекти розгляду справи судом касаційної інстанції досліджували К. Гусаров, Н. Заяць, Д. Луспеник, А. Лужанський, С. Фурса.

Відповідно до п. 9 ч. 3 ст. 2 ЦПК однією з основних засад цивільного судочинства є забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення, але лише у випадках, встановлених законом [1]. Також, згідно ч. 3 ст. 189 ЦПК не підлягають касаційному оскарженню рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення в яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним судом, а також за певними винятками судові рішення у малозначних справах [1].

У цьому випадку слід орієнтуватися на позицію, Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ). З практики останнього випливає, що він не зобов'язує держави створювати апеляційні або касаційні суди, проте, якщо вони створені, то особі має гарантуватися дотримання гарантій п.1 ст.6 Конвенції на рівні цих судів, хоча у таких випадках можуть застосовуватися менш суворі стандарти [2].

Повернення найвищому судовому органу функції суду касаційної інстанції змінило акценти у цивільного судочинства з точки зору злиття в касаційне провадження механізму забезпечення єдності судової практики. Попередня редакція ЦПК також визнавала за Верховним Судом України як найвищою ланкою функцію забезпечення єдності судової практики, проте це досягалося відокремленням стадії цивільного судочинства — перегляду судових рішень Верховним Судом України (ст. ст. 353-3607 ЦПК попередньої редакції). Наразі ж виконання зазначеної функції забезпечується завдяки існуванню процедури передачі справ на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду безпосередньо під час касаційного перегляду судових рішень (ст. 403 ЦПК), а не після касаційного перегляду [1].

Ці два механізми мають різну природу, хоча і засновані на ідеї утвердження правової визначеності у правовій системі шляхом забезпечення єдності судової практики. Так, попередня редакція ЦПК передбачала можливість порушення перегляду судових рішень Верховним Судом України за ініціативою самої заінтересованої

особи, ніби ставлячи питання про необхідність дотримання єдності судової практики у конкретній справі в залежності від дій заінтересованої особи. Натомість, чинний ЦПК покладе відповідальність за одноманітне застосування законодавства у подібних правовідносинах на сам Верховний Суд, адже питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду вирішується безпосередньо самим судом касаційної інстанції за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи у рамках вже порушеного касаційного провадження (ч. 1 ст. 404 ЦПК) [1].

Зазначене положення, безперечно, є похідним від природи судів вищих інстанцій та необхідності забезпечення виконання Верховним Судом його головних функцій — розгляду правових питань, що мають важливе та виключне значення, усунення фундаментальних правових помилок, допущених судами нижчих інстанцій, та забезпечення єдності судової практики, на чому неодноразово наголошував ЄСПЛ. Так, встановлення цінового порогу звернення до Верховного Суду є законною та розумною процесуальною вимогою, беручи до уваги саму суть ролі Верховного Суду щодо вирішення питань, що мають виключне значення.

ЄСПЛ також виходить із поваги до правила *resjudicata* як принципу остаточності судових рішень, відповідно до якого повноваження судів вищих інстанцій щодо перегляду мають використовуватися для виправлення фундаментальних судових помилок під час здійснення правосуддя, а не для нового розгляду справи. Перегляд справи не може розглядатися як замаскована апеляція, а сама лише можливість існування двох поглядів на предмет не є підставою для повторного розгляду справи[3].

Не важко помітити, що вказані положення законодавства містять багато оціночних понять, формування єдиних підходів, тлумачення яких ще належить здійснити Верховним Судом України. Безперечно, саме особа, яка подає касаційну скаргу, має обґрунтувати, у чому конкретно полягає виключне значення справи для неї, чому справа становить суспільний інтерес або має фундаментальне значення з точки зору забезпечення єдності судової практики. Проте, акцент у цьому випадку має бути зроблений

передусім не на відсутності чітких критеріїв тлумачення таких оціночних понять у законодавстві та браку алгоритму для суду касаційної інстанції щодо їх застосування, а на наявності широких дискреційних повноважень ВС як найвищого судового органу в державі, що покликаний розглядати найбільш важливі та складні правові питання та уповноважений самостійно вирішувати питання про прийнятність скарг, що надходять до нього. Зазначене цілком узгоджується із рівнем авторитетності Верховного Суду як суду найвищої інстанції та легітимністю його висновків у демократичному суспільстві, а також відповідає природі касаційного провадження як екстра ординарного виду перегляду [4].

Легітимність обмеження доступу до суду касаційної інстанції, крім іншого, прямо впливає із конституційних положень. Відповідно до ст.129 Конституції України особі гарантується право на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках — на касаційне оскарження судового рішення[5]. Не дивно, що зазначені зміни відбулися і на рівні галузевого законодавства.

Зважаючи на вищенаведене, встановлення законодавчих обмежень права на доступ до суду касаційної інстанції не може вважатися нелегітимним, адже особа вже скористалася правом доступу до у судах нижчих інстанцій, а визначення категорії справ, за якими допускається касаційне оскарження, є цілковито прерогативою національного законодавця.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618–IV // Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 1088.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: [Електронний доступ] - https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Войтовський В. С. Касаційне оскарження у цивільному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2017. 203 арк.
4. Система перегляду судових рішень у цивільному судочинстві: відповідність міжнародним стандартам та ефективність: [Електронний доступ] - https://sud.ua/ru/news/publication/144918-sistema-pereglyadu-sudovikh-rishen-u-tsilvilnomu-sudochinstvi-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-ta-efektivnist?fbclid=IwAR1PE4p2Nzc_4RVsC1gnDwrTAxX9GHPImuf_w0LKPh0y2Bq5zfamZ_NN_c

5. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України: [Електронний доступ] -<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4801>

Семикоз Максим,

*студент 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету ЧНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу та визначальним фактором соціально-економічного прогресу. Ця група населення є найбільш активною і максимально підвладною впливу різноманітних факторів зовнішнього соціального середовища, крім цього, молодь відчуває ті ж самі труднощі, що і доросле населення у самовизначенні, профорієнтації, працевлаштуванні, освіті, забезпеченні житлом, соціальними гарантіями, медичному обслуговуванні та страхуванні. Законодавством України визначено, що молодь, молоді громадяни - громадяни України віком від 14 до 35 років. Значну частину молоді, молодих громадян становить студентська молодь (віком від 18 до 23 років). Цю верству населення можна віднести до частково малозахищеного населення.

Студентська молодь як і всі громадяни України мають право на соціальний захист відповідно до Конституції України, а також інші права для забезпечення достатнього життєвого рівня. Стаття 46 Конституції є ключовою для розуміння соціального захисту, вона передбачає право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Водночас положення цієї статті Конституції України свідчить, що соціальний захист розуміється як більш широке

поняття, яке включає матеріальне забезпечення особи у певних випадках втрати доходів і неможливості набути їх власними зусиллями. У частині третій цієї статті йдеться про «пенсії та інші види соціальних виплат та допомог»[1]. Таким чином, ст. 46 не обмежує переліку видів соціального забезпечення, це можуть бути будь-які виплати соціального характеру – пенсії, грошові допомоги, компенсації, матеріальні допомоги, а також соціальні послуги. Тобто реалізуючи положення цієї статті, законодавством встановлено відповідні пільги, допомоги для студентів, які їх потребують та мають на це право.

Стаття 47 Конституції передбачає право громадян, які потребують соціального захисту, на отримання житла від держави та органів місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Тобто йдеться про право громадян на соціальне житло. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» від 12 січня 2006 року не лише визначає поняття «житловий фонд соціального призначення», а й визначає коло осіб, які мають право на цей вид житла, способи формування житлового фонду соціального призначення та інші актуальні питання соціального захисту. З позиції соціального захисту студентів, особливо цікавими для нас є положення статті 3, у якій, зокрема регламентується право осіб на соціальні гуртожитки, які надаються громадянам на час їх перебування на соціальному квартирному обліку за умови, що таке житло є єдиним місцем їх проживання[2].

Ще однією причиною малозахищеності студентської молоді є те, що період навчання не зараховується до страхового стажу, який в подальшому надає право на пенсію. З 1 січня 2004 року набув чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058-IV (далі — Закон № 1058), згідно з яким до страхового стажу зараховуються лише той період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачено страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок. Перелік осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, визначено статтею 11 Закону № 1058. Цим переліком не

передбачено такої категорії осіб, як студенти. Особи, які навчаються у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах, училищах після 1 січня 2004 року можуть скористатися своїм правом на добровільну участь у сплаті страхових внесків до Пенсійного фонду України у порядку, передбаченому статтею 12 Закону № 1058[3]. Не всі студенти мають можливість сплачувати страхові, набувати страховий стаж, оскільки в час, який вони могли б працювати та сплачувати страхові внески, вони отримують освіту. Тому нарахування страхового стажу в студентський період також є важливим питанням.

Одним із реалізації захисту студентської молоді також є надання податкової соціальної пільги. Відповідно до статті 169 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) платник податку на доходи фізичних осіб має право на зменшення суми загального місячного оподатковуваного доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги. Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованої заробітної плати платнику податку протягом місяця, якщо розмір такої зарплати не перевищує суму місячного прожиткового мінімуму, встановленого для працюючої особи станом на 1 січня звітного року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень. Водночас підпунктом 169.2.3 статті 169 ПКУ передбачено, що податкова соціальна пільга не може бути застосована до заробітної плати, яку платник податку протягом звітного податкового місяця отримує одночасно з доходами у вигляді стипендії, грошового чи майнового (речового) забезпечення учнів, студентів, аспірантів, ординаторів, ад'юнктів, військовослужбовців, що виплачуються з бюджету. При цьому, студент повинен надати працедавцю довідку з навчального закладу про те, що він там навчається та не одержує стипендію з бюджету[4].

Отже, студентське життя складається не тільки із основних освітніх питань, але й соціальних, тобто питань соціальної захищеності як реалізації державної політики та підтримки молодого активного населення країни. Тому проблеми соціальної захищеності студентської молоді є актуальним і потребують ґрунтового дослідження та аналізу.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» від 12 січня 2006 року N 3334-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 19-20, ст.159.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058-IV, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 49-51, ст.376
4. Податковий кодекс України, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.

Смірнова Анастасія,

*студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля.*

Науковий керівник: асистентка кафедри правознавства

Гніденко В. І.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СПЕЦІАЛЬНИХ ВИДІВ ЗБЕРІГАННЯ

Сучасні умови розвитку та функціонування української економіки на ринкових засадах, розвиток підприємництва та розширення змісту цивільної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб зумовлюють швидкий розвиток договірних відносин. Виникають нові види договорів, а давно відомі, такі як договір зберігання, набувають нового змісту. Попри наявність розгляду великої кількості питань на тему зберігання, дослідженню правового механізму регулювання відносин спеціальних видів зберігання посвячено не так багато робіт. Тому вивчення цього питання є доволі актуальним.

Беручи за основу різноманітні критерії розрізняють загальне та спеціальне зберігання. Загальне зберігання регулюється загальними засадами та поширює свою дію на спеціальне зберігання.

Слід зазначити, що окремого дослідження потребує поняття «спеціального зберігання». На сьогоднішній день, чіткого визначення останнього законодавство не дає. Але на підставі аналізу статей ЦК України [5, ст.967, 969, 972-977] можна зробити висновок, що спеціальне зберігання – це послуга, згідно з якою одна сторона зобов'язується зберігати річ, що передана їй другою стороною, і повернути її у схоронності, при цьому зберігачем у відносинах виступає спеціальний суб'єкт.

Спеціальні види зберігання мають свою специфіку, які виходять з особливостей діяльності суб'єктів, які здійснюють послугу зберігання. Такими суб'єктами є: ломбард; банк; організація, підприємство транспорту, яке має камери схову; організація, яка надає своїм відвідувачам послуги по зберіганню речей у гардеробі; готель або прирівняна до нього організація; суб'єкт, який надає послуги по зберіганню речі, яка є предметом спору; суб'єкт підприємницької діяльності, який має бокси, гаражі, а також спеціальні стоянки, який надає послуги по охороні особи чи майна.

Перелік спеціальних видів зберігання надається у ЦК України. Існують наступні його види: зберігання речей у ломбарді, у банку, у камерах схову організацій підприємств транспорту, у гардеробі організації, у готелі, зберігання речей пасажира під час його перевезення, а також зберігання речей, що є предметом спору [5, §3 гл.66]. Зосередимо увагу на змісті кожного з зазначених видів.

Згідно з визначенням поняття «ломбард»[2, ст.1], послуга зберігання не є основним видом його діяльності, а належить до супутніх ломбардних послуг. Фізична особа може передавати ломбарду в заставу як рухомі, так і нерухомі речі. Зобов'язання зі зберігання речей у ломбарді є двостороннім, оплатним та строковим. Форма договору зберігання у ломбарді письмова, виражена у вигляді видачі поклажодавцю іменної квитанції. Істотною умовою договору зберігання у ломбарді є річ та ціна, яка визначається за домовленістю сторін. Особливістю правовідносин за договором зберігання речі у ломбарді є те, що зберігач повинен страхувати за свій рахунок на користь поклажодавця прийняті на зберігання речі, виходячи із повної суми їх оцінки [5, ст. 967].

Наступним видом спеціального зберігання є зберігання речей у банку. Банком є юридична особа, яка має виключне право надавати банківські послуги [2, ст.2]. Крім надання фінансових послуг, банк може здійснювати діяльність щодо зберігання цінностей [1, ст.47]. Договір зберігання цінностей у банку є двостороннім, оплатним та має публічний характер. Існують різні види договорів за участю банку як професійного зберігача: договір на зберігання цінностей, згідно з яким банк приймає на зберігання цінні речі без забезпечення будь-яких особливих умов зберігання; договір про надання індивідуального банківського сейфа, який, у свою чергу, поділяють на договір про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється, та той, що не охороняється банком. Предметом договору зберігання речей у банку є лише документи, цінні папери, дорогоцінні метали, каміння, інші коштовності та цінності. Форма договору - письмова, а факт його укладення засвідчується видачею банком поклажедавцеві іменного документа [5, ст. 969].

Договір зберігання речей у камерах схову підприємств транспорту є публічним. Це пояснюється тим, що розташовані на території організацій і підприємств транспорту камери схову зобов'язані приймати на зберігання речі, які належать не тільки пасажирам, а й іншим особам незалежно від наявності у них проїзних документів. ЦК передбачає обов'язок зберігача відшкодувати поклажедавцеві збитки, завдані внаслідок втрати, нестачі або пошкодження речі, зданої до камери схову, протягом доби з моменту пред'явлення вимоги про їх. Загальні строки зберігання речей визначають відповідно до транспортних кодексів, а також за домовленістю сторін [3, с.299].

Наступним розглянемо зберігання речей у гардеробі організації, специфічною ознакою якого є місце зберігання, тобто сам гардероб організації. Наступними особливостями є те, що об'єктом за таким договором є верхній одяг, головні убори, взуття, валізи (сумки), портфелі, кейси, інша ручна поклажа; зберігач речі пов'язаний вжити всіх заходів щодо забезпечення схоронності речі; на підтвердження укладення договору та факту її передачі поклажедавцю видається номерок, жетон або інший легітиміційний знак [4, с.221]. Правила зберігання речей у гардеробах

поширюються і на спеціально відведені місця для зберігання верхнього одягу, головних уборів у закладах охорони здоров'я та інших закладах [5, ст. 973].

Договір зберігання речей пасажирів під час його перевезення є двостороннім, публічним, а також змішаним, оскільки застосовується разом із договором перевезення пасажирів та багажу. Предметом цього договору є валіза (сумка), особисті речі пасажирів (крім дорогоцінностей та грошей), схоронність яких має бути забезпечена зберігачем. Укладення цього договору та факт передачі речі зберігачеві може посвідчуватися відповідними квитанціями чи іншими документами [4, с.222].

Щодо речей, внесених особою до готелю, останній повинен забезпечити їх схоронність. За втрату грошей та інших цінностей готель відповідає лише у випадку, якщо вони передані йому на зберігання окремо та з детальним описом їх індивідуальних властивостей. Особливістю договору зберігання речей у готелі є те, що на особу покладається обов'язок негайно повідомити готель про втрату або пошкодження речі. У протилежному ж випадку вважається, що її речі не були втрачені чи пошкоджені. Положення ЦК щодо зберігання у готелі поширюють свою дію також на зберігання речей у гуртожитках, мотелях, будинках відпочинку, пансіонатах, санаторіях та інших організаціях, у приміщеннях яких тимчасово проживає фізична особа [5, ст. 975].

Змістом зберігання речі, яка є предметом спору, є те, що, у випадку виникнення спору про право на неї, до його розв'язання вона може бути передана на зберігання третій особі. Виходячи зі способу призначення особи, на зберігання якій буде передана річ виділяють два види зберігання: договірний та судовий. Особливістю зберігання речей, що є предметом спору можна вважати те, що предметом договору можуть бути: рухомі, нерухомі речі; обов'язкова згода особи, якій передається річ на зберігання, на набуття статусу зберігача [3, с.300].

Договір зберігання автотранспортних засобів носить публічний характер у випадку, якщо зберігачем є суб'єкт підприємницької діяльності, тобто у випадку зберігання у гаражах, на спеціальних автомобільних стоянках тощо. Форма такого договору є письмовою, а факт його укладення посвідчується

квитанцією (номером, жетоном). Особливістю договору зберігання транспортного засобу в боксах та гаражах, на спеціальних автостоянках є те, що зберігач зобов'язується не допускати проникнення у них сторонніх осіб і видавати транспортний засіб за першою вимогою поклажодавця [4, с.223].

Підсумовуючи усе викладене раніше, можна зробити певні висновки. Спеціальні види зберігання виділяються наявністю спеціальних суб'єктів, що виступають у ролі хранителя, а також тим, що більша частина цих зобов'язань має риси публічного договору.

Л і т е р а т у р а

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 у редакції від 28.04.2020 №2121-III [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#n819.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 №2664-III, редакція від 28.04.2020 [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14.
3. Цивільне право України: Підручник: У 2 т. І Борисова В. І. (кер. авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінконе І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. - К.: Юрінком Інтер, 2007.- т. 2.- 552 с.
4. Цивільне право України: Підручник: в 2 т. Т. 2 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 428 с.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15

Соловей Олександра,
студентка 2 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В.Даля.
Науковий керівник: асистентка кафедри правознавства
Гніденко В. І.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ МАЛОЛІТНІМИ ТА НЕПОВНОЛІТНІМИ ОСОБАМИ

Майно, яке переходить у порядку спадкування, називається спадщиною. Спадщина складається із сукупності майнових прав та обов'язків померлого громадянина, які згідно з чинним законодавством, можуть переходити у порядку спадкування до іншої особи. Іноді спадщину називають спадковою масою або спадковим майном. Здійснювати право на спадкування також можуть малолітні та неповнолітні особи. Малолітні, неповнолітні, діти спадкодавця мають право, незалежно від змісту заповіту на обов'язкову частку (половина частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом).

Проблема здійснення права на спадкування малолітніми та неповнолітніми особами вже є предметом дослідження правознавців та істориків, серед яких Скрипник О.В., Надьон В.В., Чуловський В.А., Лебідь В.І., Бичков С.С., Бирюков І.А., та ін.. Щоб зрозуміти теперішній стан цього питання та можливо удосконалити недоліки при здійсненні переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємця, в даному випадку малолітній або неповнолітній особі, дуже важливо дослідити всі аспекти початку виникнення цього питання та вирішення його в минулому, адже річ йде про дитину.

Згідно зі статтею 1 Конвенції про права дитини, дитиною є кожна людська істота до досягнення нею 18-річного віку, якщо за законом, що застосовується до даної особи, вона не досягне повноліття раніше (наприклад, у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття – з моменту реєстрації шлюбу; повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини; після

набрання законної сили рішенням суду про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності) [1].

Право на спадкування виникає у день відкриття спадщини.

Так, малолітня, неповнолітня, недієздатна особа, вважаються такими, що прийняли спадщину в силу прямого припису закону. Тому ці особи можуть відмовитися від прийняття спадщини за згодою відповідних осіб (батьків, опікунів і піклувальників), органу опіки та піклування. До спадкового майна можуть належати певні обов'язки спадкодавця (борги), внаслідок чого прийняття спадщини не буде відповідати інтересам малолітньої, неповнолітньої або недієздатної особи, обтяжувати її, створювати проблеми майнового характеру [3].

Неповнолітня особа віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника і органу опіки та піклування. Слід відзначити, що в питанні щодо відмови від спадщини неповнолітнім, може виникнути спір між неповнолітнім та батьками (усиновлювачами), піклувальником, оскільки для відмови від спадщини потрібна їх згода та згода органу опіки та піклування[4].

Слід зауважити, що нотаріальній практиці зустрічаються випадки, коли неповнолітній не бажає приймати спадщину, але його батьки мають протилежну думку і тим самим змушують неповнолітнього до дії, яка суперечить його волі.

Також при прийнятті спадщини, яка обтяжена боргом ст. 1282 ЦК передбачає погашення спадкоємцем боргів спадкодавця повністю, але в межах майна одержаного у спадщину. Проте розмір спадщини може бути меншим за розмір боргу або рівним йому і отримання такої спадщини не викликає захвату у батьків, піклувальника, оскільки процедура погашення боргу, вимагає втрат часу, енергії та власних коштів[2].

Тому для захисту прав неповнолітнього, важливим є контроль органу опіки і піклування, для забезпечення прав неповнолітнього.

При видачі свідоцтва про право на спадщину нотаріус обов'язково перевіряє:

- ☐ факт смерті спадкодавця;
- ☐ час і місце відкриття спадщини;

□ наявність підстав для закликання до спадкоємства, якщо має місце спадкування за законом;

□ прийняття спадкоємцем спадщини у встановлений законом спосіб;

□ склад спадкового майна.

Усі зазначені обставини повинні бути підтверджені відповідними документами[5].

Так, необхідно визначати всі аспекти, які можуть виникнути у разі переходу малолітній або неповнолітній особі прав та обов'язків.

Отже, особливість правовідносин, які виникають у здійсненні права на спадкування малолітніми та неповнолітніми особами є саме вік спадкоємця, а саме до 14/ 18 років. Адже, дитина сама не може вступати у такі зносини без представників та захисту з боку держави. Як бачимо, Цивільний Кодекс України надає можливість здійснення права на спадкування особам, які ще не досягли 14, або 18 років, самостійно, в деяких випадках через представників (батьки, опікуни, піклувальники) в силу неспроможності, через вік повністю усвідомлювати та розуміти ситуацію, а також правильно та вдумливо вирішити це питання.

Л і т е р а т у р а

1. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989.//Відомості Верховної Ради України. – 2014. – Ст.1.
2. Цивільний Кодекс України від 13.02.2020. //Відомості Верховної Ради України. – 2020. – Ст.1282.
3. Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін. – За ред. Р. О. Стефанчука Цивільне право України: Навч. посіб . – К.: Прецедент, 2005. – 448 с.
4. Харитонов Э. О., Дрішлюк А. І. Цивільне право України. Елементарний курс: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2006. – 352 с.
5. Коваленко В.В. Спадкування в Україні / В. В. Коваленко // Збірник матеріалів круглого столу. – 2019. С. 11-16.

*Стародубцева Карина,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАОЧНОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Україна знаходиться на шляху досягнення мети отримання вищого статусу правової держави. Тому за роки незалежності вона постійно здійснює пошуки тавтілює у життя нові сучасні методи правового регулювання, які спрямовані на дотримання, реалізацію та захист прав і свобод людини та громадянина. Одним із таких кроків є судово-правова реформа, яка триває й досі та призводить до вагомих змін в національному законодавстві та є значним кроком на шляху до його вдосконалення.

У рамках цього реформування задля забезпечення рівного доступу усіх сторін цивільного процесу до більш оперативних форм судочинства та захисту їх від можливих зловживань і затримок був впроваджено інститут заочного розгляду справи. Цей інститут став можливим у сучасному цивільному судочинстві після прийняття Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК) у 2004 році. Однак, необхідно зазначити, що інститут заочного розгляду не є новелою для українського законодавства. Він був поновлений у зв'язку зі зміною змісту цивільних процесуальних правовідносин [1]. Проте, судова практика доказує, що цей інститут є доволі специфічним та має коло проблем, які тільки ускладнюють роботу суду, негативно впливають на ефективність та, як наслідок, відбувається порушення прав сторін судочинства.

Інститут заочного розгляду справи був предметом дослідження багатьох вчених, зокрема таких як С.С. Бичкова, С.В. Васильєв, П.Ф. Єлісейкін, В.В. Комаров, Ю.В. Навроцька, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, Ю.С. Червоний, М.С. Шакарянтош. Проте, незважаючи на те, що є достатньо наукових праць, проте є проблемні моменти, які залишаються дослідженими досить поверхово або

мають дискусійний характер. В будь-яких випадках судова практика доказує, що цей інститут не є в достатній мірі вдосконалим.

Метою наукової роботи є з'ясування особливостей заочного розгляду справи у цивільному судочинстві.

Для того, щоб проаналізувати в достатності інститут заочного розгляду справи у цивільному судочинстві, необхідно дати дефініцію. Однак, чіткого визначення поняття законодавець не надає, проте у ст. 280 ЦПК України, яка має назву «умови проведення заочного розгляду справи», можна виокремити дефініцію. Отже, відповідно до вищезгаданої статті, заочним розглядом справи визнається розгляд справи, який відбувається за відсутності відповідача на судовому засіданні за низкою чітких та законодавчо встановлених умов [2]. На наш погляд таке визначення у загальних рисах дає певні розуміння про заочний розгляд, тому, на нашу думку перша частина 280 статті ЦПК повинна мати цю дефініцію.

Як зазначають науковці, з думкою яких ми повністю згодні, заочне провадження визначається як спрощена процедура або, як ще зазначається у юридичній літературі, спрощена процедура через неявку відповідача під час розгляду справи й тих обмежень, які у наслідку встановлені для позивача [3, с. 148]. Інститут заочного розгляду справи цілеспрямований, з однієї сторони, на розширення засад диспозитивності в цивільному судочинстві. Сюди можна віднести, наприклад, свободу розсуду сторін. З другої сторони – на запобігання можливості зловживання процесуальними правами й установлення відповідальності за ці зловживання [4]. Проте, як ми вже зазначали, досліджуючи цей інститут, ми виявили навколо нього багато проблем через недоліки у законодавчому регулюванні. Все це призводить до порушення прав однієї або обох сторін цивільного судочинства.

Стаття 280 ЦПК визначає основні умови проведення заочного розгляду справи. Однак, на практиці, суд зустрічається з низкою проблем, через те, що все ж таки є прогалини у ЦПК та відсутня єдина практика набрання заочним рішенням законної сили. Наприклад, незрозуміло як діяти суду, якщо копію заочного рішення неможливо вручити відповідачу з тих чи інших причин. Через це можуть порушуватися інтереси позивача. Також до

проблем необхідно віднести наявність хибної практики зупинення стягнення за виконавчим документом, що за своєю суттю є заходом забезпечення позову, аналогією закону, відповідно до якої до заяви про перегляд заочного рішення застосовуються загальні норми ЦПК. Також відсутність законодавчо визначених підстав визнання виконавчого листа таким, який не підлягає виконанню [5]. Наявність всіх цих проблем доказує, що не дивлячись на те, що інститут заочного розгляду справ запроваджено в цивільному судочинстві, однак він має прогалини і потребує вдосконалення.

Беззаперечно, впровадження інституту заочного розгляду повинен, відповідно до мети, скоротити на максимум час розгляду справи та вирішення спору, отримати рішення суду та виконати це рішення. Однак, достатньо вітчизняних науковців, зокрема Олена Лапчевська— суддя апеляційного суду міста Києва, виражають сумніви стосовно позитивної дії заочного розгляду справи для цивільного судочинства. Наприклад, як повідомити відповідача, який не з'явився без поважних причин на судові засідання про винесене заочне рішення? Також свої сумніви щодо заочного розгляду справи виразив Володимир Бобрик. Він вважає, що винесення заочного рішення лише ускладнює процедуру, не вносить ніяких позитивних аспектів та ніяк не прискорює процес, а навпаки, тільки гальмує процедуру винесення фінального вирішення спору судом [6].

Ці питання та зауваження, які виносять науковці дійсно є вагомими та мають місце бути. Це ще раз доказує про прогалини у законодавстві стосовно цього інституту. Проте, крім всього вищесказаного, ми ще хочемо підняти наступне питання. У статті 280 ЦПК, в умовах йдеться про фактичну відсутність відповідача у суді. Тобто неявка відповідача у судові засідання, а також неявка законного представника, є фактичною відсутністю відповідача. Стосовно представника, то Цивільний Кодекс України визначає, що представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи її процесуальні права та обов'язки, тобто в нашому випадку від імені відповідача. Звідси ми можемо зробити висновок, що якщо до судового засідання з'явиться представник відповідача з належно оформленими повноваженнями, у цьому разі суд не вправі проводити заочний розгляд справи та ухвалювати

заочне рішення. Однак, в ЦПК стосовно наслідків неприбуття представника відповідача, немає жодної норми та судової практики також немає. Це ще одна прогалина, яка призведе до незручностей судового процесу.

Однак, хоч і існують недоліки та законодавче недопрацювання інституту заочного розгляду справи, проте все ж таки є позитивна судова практика використання цього інституту у цивільному судочинстві. Беззаперечно для національного законодавства все ж так це вагомий крок уперед на шляху побудови європейської моделі юстиції у процесі реформування судової системи нашої держави. Формування правої держави та обізнаного й зрілого громадянського суспільства має зв'язок з утворенням та реалізацією доцільного механізму забезпечення прав та свобод громадян нашої держави. Із цієї точки зору судові органи являють собою гарант забезпечення саме цих невід'ємних прав, а тому вимагають реформування задля створення міцного та ефективного механізму правового захисту [7].

Підтвердженням вищесказаної думки, є твердження адвокатів України, які зазначають, що інститут дійсно працює наразі. Працює навіть і тоді, коли відповідач не зацікавлений у справі, і такі випадки трапляються доволі часто. Відповідач має, по-перше, звернутися із заявою щодо перегляду даного рішення до суду першої інстанції перед тим, як подати заяву щодо оскарження до апеляційного суду. Суд, вирішуючи справу, постійно бере до уваги те, чи будуть наявні підстави для оскарження цього рішення, чи не скасують заочне рішення. І коли судді зрозуміло, що відповідач, якому відомо про розгляд справи, не з'являється до судового засідання із заявою щодо перегляду, – судді буде легше прийняти заочне рішення, ніж під час звичайного перегляду справи. Якщо б не існувало інституту заочного розгляду, велика кількість справ так швидко не вирішувалася б [6]. Це ще раз доказує, що позитивний вплив на судову систему України, після впровадження інституту заочного розгляду, є.

Отже, інститут заочного розгляду справи направлений на прискорення судового процесу та на підняття ефективності правосуддя, а також на підвищення реалізації прав усіх учасників процесу. Однак, як показує практика, цей інститут знаходиться ще

на шляху реформування та має у своїй сутності прогалини. Через це суд стикається з низкою проблем, які неможливо вирішити через те, що норми не регулюють ці питання, а судової практики немає. Все це може призвести до порушення прав учасників процесу та як наслідок ускладнює процедуру, не вносить ніяких позитивних аспектів та ніяк не прискорює процес, а навпаки, тільки гальмує процедуру винесення фінального вирішення спору судом. Тому, ми вважаємо за необхідне, по-перше присвятити першу частину 280 статті ЦПК визначенню поняття «заочний розгляд справи», а також взагалі главу 11, яка регулює цей інститут, проредагувати задля усунення усіх прогалин. Однак, є і позитивні риси впровадження інституту. Як мінімум, його дійсно використовують на практиці, що полегшує та прискорює цивільний процес.

Л і т е р а т у р а

1. Устінова-Бойченко Г.М. Процесуальні наслідки прийняття позивачем рішення про заочний розгляд справи. Європейські перспективи. 2012. № 2 (1). С. 163–166.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 (в редакції від 02.04.2020). Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41. Ст. 492.
3. Горбанос Ф.В., Івашук Н.Л. Поняття та умови заочного провадження справ у судах. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2012. Вип. 8. С. 147–151.
4. Нагнибіда В. Поняття та сутність заочного провадження у цивільному судочинстві. URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/386.pdf> (дата звернення: 12.05.20 20).
5. Трипольська М.І. Проблемні питання реформування ради безпеки ООН. Держава та регіони. Серія «Право». 2014. № 4. С. 172–174
6. Заочний розгляд справ: обговорення експертів. Національна Асоціація Адвокатів України. Рада адвокатів Київської області. URL : <https://radako.com.ua/news/zaochniy-rozglyad-sprav-obgovorenniya-ekspertiv> (дата звернення: 12.05.20 20).
7. Бичкова С.С., Бірюков І.А., Бобрик В.І. та ін. Цивільне процесуальне право України: Підручник. Київ: Атіка. 2009. С. 760.

Степанова Ганна,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Капліна Г.А.

СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК НОВЕЛА ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ. ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Сьогодні однією з найактуальніших тем є розбудова України як демократичної держави з європейським спрямуванням. Для цього в державі здійснюється багато перетворень, в тому числі відбуваються соціально-економічні та політичні зміни. Але на нашу думку це є неможливим без свідомої громади та реалізації і захисту прав людини, створення всіх можливих засобів і способів для відстоювання прав.

Нажаль, до останнього часу в нашій державі рівень правової культури та свідомості був дуже низьким, якщо його порівняти з іншими європейськими країнами, але наразі ми можемо спостерігати гарну тенденцію зросту рівня правової обізнаності наших співвітчизників і все частіше люди бажають вирішувати свої спори у правовому полі. Як наслідок- держава зобов'язана створити належні правові умови, порядок та інструменти для розв'язання таких конфліктів.

Зі збільшенням кількості звернень людей до суду з метою вирішення їх спорів з кожним роком збільшується і кількість справ, які відрізняються одна від одної, в тому числі, і рівнем складності, тому для більш ефективного захисту прав та інтересів особи держава підлаштовує цивільне процесуальне законодавство і одним із таких оптимізуючих заходів було виділення тих справ, які можуть бути розглянуті за якнайменш коротші строки, за спрощеною процедурою, але з дотриманням принципів (засад) цивільного судочинства.

Введення такої новели, як спрощене позовне провадження, в цивільне судочинство стало важливим кроком для підвищення ефективності цивільного процесу, але регулювання цього нововведення не є достатньо розвиненим на законодавчому рівні,

саме в наслідок цього в судовій практиці виникає неоднозначне застосування відповідних процесуальних норм і неможливість виконання завдань цивільного судочинства в повному обсязі. Це і стало причиною для написання даних тез на досить актуальну сьогодні тему.

З появою нових інститутів в вітчизняному цивільному процесуальному законодавстві, зокрема інституту спрощеного провадження, виникає необхідність особливої уваги вчених до вивчення новел. Саме тому, дослідженню питань, пов'язаних із особливостями застосування в Україні спрощеного позовного провадження присвячено роботи таких українських вчених як: В. Бобрик, М. Вербіцька, А. Грушицький, О. Зуб, І. Ізарова, В. Комаров, Ю. Навроцька, В. Проценко, О. Ткачук, О. Угриновська, С. Фурса, О. Штефан та інших.

Метою написання тез є з'ясування особливостей функціонування нового інституту цивільного судочинства на основі аналізу правових актів України, виявлення проблем реалізації та недоліків спрощеного позовного провадження та розроблення висновків щодо їх вирішення.

Перш за все, ми хочемо чітко зрозуміти значення «спрощення у цивільному судочинстві», тому ми звернулись до словника української мови[1] який надає таке визначення лексемі «спростити» - робити простішим (будову, склад і т. ін. чого-небудь); зводити до небагатьох форм, звільняючи від усього зайвого, ускладненого; робити легшим для здійснення, використання і т. ін.; полегшувати; робити більш доступним для розуміння.

Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи (ч. 4 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України(далі-ЦПК України)) [2]. Ідея запровадження цього досить нового інституту цивілістики очевидна - «полегшити життя» і сторонам правових спорів, і судам, дозволивши судовий розгляд певної категорії справ за коротшою процедурою, простішою в порівнянні з загальним порядком.

Зі змісту ч.1 ст.279 ЦПК України «Розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за

правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі», виходячи з цього ми розуміємо, що спрощене провадження має похідний характер від загального позовного провадження.

Відповідно до чинного ЦПК України у спрощеному позовному провадженні обов'язкове представництво адвокатом учасників справи відсутнє (ч. 2 ст. 60 ЦПК України). Також, як вбачається з положень ст. 279 ЦПК України розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження може відбуватися без повідомлення сторін, тобто пріоритетним є письмове провадження у справі, що є новелою ЦПК 2017 року.

Однією з найважливіших особливостей спрощеного позовного провадження є також те, що відповідно до ч. 3 ст. 389 ЦПК України не підлягають касаційному оскарженню судові рішення у малозначних справах, окрім виняткових справ, наприклад, коли касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики.

Введення в цивільне судочинство спрощеного позовного провадження, безперечно, є позитивним кроком, який відповідає загальносвітовим тенденціям регламентації спрощених проваджень та процедур. Можна вважати, що його основним завданням є своєчасний розгляд окремих категорій цивільних справ, встановлених законом або віднесених до таких судом, без обов'язкового представництва адвокатом та за можливості без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами.

За час існування спрощеного позовного провадження у цивільному процесуальному законодавстві, можна зробити висновок, що це є достатньо ефективним способом, з точки зору оперативності судового розгляду та захисту цивільних прав осіб, оскільки було вилучено складні процесуальні процедури для справ, в яких вони не є необхідними. Незважаючи на це зазначений інститут може істотно полегшити виконання завдань судочинства та дотримання принципу справедливого і неупередженого судового розгляду проголошеному у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3].

Ми вирішили розглянути застосування спрощеного позовного провадження на практиці звернувшись до даних наданих місцевими судами м. Харкова і Харківської області і відповідно до них за період з 15.12.2017 року по 01.07.2018 року у судах першої інстанції м. Харкова і Харківської області розглянуто 6237 справ в порядку спрощеного позовного провадження, що складає 27,09 % від загальної кількості розглянутих справ (23023 справи). Також розглянуто 6100 малозначних справ, 137 справ у трудових правовідносинах. У 1172 справах про спрощену процедуру розгляду заявлено клопотання позивачем [4].

Відповідно до п. 7 ч. 3 ст. 376 ЦПК України порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення, якщо суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження. Так, відповідно до інформації наданої місцевими судами м. Харкова і Харківської області та інформації отриманої за контекстним пошуком у Єдиному державному реєстрі судових рішень встановлено тільки 3 справи в яких предметом апеляційного оскарження було в тому числі посилення на помилковий розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження [4].

Дослідивши теорію і вивчивши певну кількість справ, ми можемо зробити висновки про наявність таких проблем реалізації спрощеного позовного провадження в судовій практиці українських судів:

- ми знаємо, що відповідно ч.1 ст. 368 ЦПК України розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цією главою. Ст.369 ЦПК України містить положення про те, що апеляційні скарги з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. В ч.4 ст.274 ЦПК України міститься перелік справ які не може суд розглядати в порядку спрощеного позовного

провадження, до них належить, в тому числі, і не можливість розгляду справи за спрощеним провадженням справ про спадкування. Таким чином, розгляд зазначених у ч. 4 ст. 274 ЦПК України в апеляційному порядку повинен відрізнятись тільки призначенням справи до судового розгляду із повідомленням осіб у справі, однак все одно це буде спрощеним провадженням в розумінні ч. 1 ст. 368 ЦПК України. Ось тут і виникають проблеми застосування норм на практиці, так, постановою Верховного Суду від 11.07.2018 року по справі № 643/6628/16-ц [5] скасовано постанову Апеляційного суду Харківської області від 11.07.2018 року та справу направлено на новий апеляційний розгляд тому, що в постанові зазначено, що справу розглянуто в порядку спрощеного провадження, хоча п. 2 ч. 4 ст. 274 ЦПК України не передбачена можливість розгляду справ про спадкування в порядку спрощеного позовного провадження. Проте, у вступній частині постанови Апеляційного суду Харківської області від 11.07.2018 року зазначено, що справа розглянута у відкритому судовому засіданні із повідомленням сторін у справі в порядку спрощеного провадження та за участю сторін.

Отже, ми можемо зробити висновок, що досі не існує відповіді законодавців і єдиної позиції ВС стосовно питання: чи може апеляційний суд розглядати справу не в порядку спрощеного позовного провадження, з огляду на ч. 1 ст. 368 ЦПК України? Тому, ми сподіваємося, що через великий попит на використання спрощеного позовного провадження позивачами в найближчий час ВС буде сформована позиція з цього питання.

Л і т е р а т у р а

1. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970-1980) : в 11 томах. – Том 9, 1978.- стор.608
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року №1618-IV // Офіційний вісник України: офіційне видання. – 2004. – №16. – Ст. 1088.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. –2010. –№ 10.
4. Узагальнення судової практики по спрощеному позовному провадженню в судах першої інстанції та Апеляційному суді

- Харківської області [Електронний документ]. - Режим доступу: https://hra.court.gov.ua/sud2090/inf_court/generalization/uzag18c11
5. Постановою Верховного Суду від 11.07.2018 року по справі № 643/6628/16-ц [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76945214>

Токаренко Юлія,

*студентка 4 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Головними проблемами внутрішньо переміщених осіб в Україні залишаються припинення або відмова у нарахуванні виплат та незрозумілість процедур перевірки переселенців. Крім того, за даними громадських організацій, які надають правову допомогу внутрішньо переміщеним особам, переселенці найчастіше звертаються за юридичною допомогою із питань відновлення документів (паспорт, документи про освіту, правовстановлюючих документів на майно), отримання довідки ВПО, звільнення з підприємств на непідконтрольній території і подальшого оформлення документів для працевлаштування, отримання субсидій. Також серйозним викликом для ВПО є питання працевлаштування та пошуком житла. Дві основні проблеми, з якими стикалися

приблизно 40%ВПО під час пошуку роботи, - це низькі заробітні плати та невідповідність вакансій їхній освіті та професії. Однак тільки половина людей має бажання навчатися ,аби покращити свої навички. Також третина внутрішніх переселенців зазначили, що роботодавці часто не хочуть їх наймати й таким чином дискримінують ВГУ приблизно 90% випадків переселенців зі сходу України мешкають у приватному секторі (орендовані будинки або квартири),за які змушені сплачувати за власний рахунок ,оскільки державна грошова допомога не може покрити усієї вартості оренди. Біля 4%ВПО все ще проживають у місцях компактного поселення ,що є фактором сповільнення їх особистого розвитку та успішної інтеграції в приймаючу громаду. Внутрішньо переміщені особи наділені таким самим правом на захист своїх прав ,як і інше населення України .Втім ,внутрішнє переміщення породило певні ризики та вразливості. Наразі важко оцінити ,скільки людей потерпають через проблеми із взяттям їх на облік ВПО, або не стають на облік з різних причин. Уряд не тільки стикнувся з численними проблемами запровадження ефективної та дієвої системи обліку ВПО, але й не зміг зробити зібрані дані надбанням громадськості. До останнього часу не було налагоджено системи надання інформації про характеристики зареєстрованих ВПО(вік, стать, тощо)і не було підготовлено загального профілю переміщеного населення. .

Кількість ВПО з інвалідністю складає 60907 осіб, що становить близько 4% від загальної кількості ВПО10.Житло. Ні плани евакуації, ні програми розселення не враховували потреб осіб з інвалідністю. Їм здебільшого пропонувалось тимчасове житло у часто архітектурно недоступних санаторіях, інтернатних закладах. Складнощі у пошуку архітектурно та матеріально доступного житла, призводили до того, що пропоноване житло залишалось єдино можливим. Водночас, тимчасове розселення осіб з інвалідністю не супроводжувалось належним рівнем компенсації з боку Уряду на утримання зазначених установ. Як наслідок, ВПО з інвалідністю, що мешкали у закладах могли бути виселеними11. Проблеми пошуку архітектурно доступного житла разом із суттєвою вартістю його оренди та житлово-комунальних послуг, що часто дорівнює бюджету сім'ї, призвело до повернення значної частки ВПО з

інвалідністю до непідконтрольних територій. Медичне забезпечення. Актуальними залишаються перешкоди для забезпечення засобами реабілітації, медичного призначення, в тому числі спеціальним харчуванням, що компенсується здебільшого за рахунок місцевих бюджетів та не враховує частку ВПО з інвалідністю.

В особливо складному становищі перебувають особи з інвалідністю, що залежать від лікарських засобів чи процедур, зокрема хворі на гемофілію. осіб з інвалідністю, що мешкають на “лінії зіткнення”. Серед проблем – необхідність постійно доводити факт свого знаходження за певною адресою, залучаючи відповідальних квартиронаймачів (що є необхідним для всіх ВПО, які отримують соціальні/пенсійні виплати) ускладнюється тією ж недоступністю, необхідністю долати блокпости, знаходитись в чергах, тощо. Багато людей не отримують кошти, які спрямовані державою на часткову компенсацію за житло. Додаткові проблеми виникають у ВПО з інвалідністю через необхідність проходити перевірки документів. Під сумніви щодо категорії інвалідності підпадають, навіть, люди, які більше 30 років пересуваються на візку та мають інвалідність з дитинства. Без спілкування із самою людиною, медико-соціальна експертна комісія (далі - МСЕК)13 видає нову довідку, в якій змінює статус інваліда з дитинства на загальне захворювання, і вимагає із населеного пункта, звідки особа перемістилась, дістати довідки та виписки з дитинства. Це ставить під загрозу її права, пільги, тощо. Позитивним є отримання людьми з інвалідністю компенсації на оплату житловокомунальних витрат. Однак, дана компенсація не є диференційованою за глибиною порушення здоров'я, що має безпосередній вплив на характер витрат пов'язаних із охороною здоров'я, реабілітацією, супроводом.

Л і т е р а т у р а

1. В Україні на законодавчому рівні передбачається можливість безкоштовного або пільгового отримання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення з певними категоріями захворювань. Про це йдеться в постанові КМУ "Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного

лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань" від 17 серпня 1998 року № 1303

2. Роз'яснення ГО "КримСОС": "Як стати в чергу на житло?" <http://krymsos.com/settlers/legal-issues/pereselentsi-iz-zoni-ato/nedvizhimost/yak-stati-v-chergu-na-zhitlo/>

Удовенко А.С.,

*старший викладач кафедри господарського права
юридичного факультету ЧНУ ім. В. Даля;*

Жеглова В.С.,

*студентка 1 курсу спеціальності «Журналістика»
факультету гуманітарних наук, психології та педагогіки
ЧНУ ім. В. Даля.*

Науковій керівник: д.ю.н. професор

Шапалова О.В.

ЩОДО ОНОВЛЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогодні актуальною проблемою України є оновлення трудового законодавства. 28 грудня 2019 року був зареєстрований проект закону за номером 2708 «Про працю», але його було відкликано. Невдовзі було зареєстровано два альтернативні законопроекти під номерами 2708-1 та 2708-2. Зокрема одним з ініціаторів законопроекту номер 2708-2 була Юлія Тимошенко. Вона вважала, що її законопроект «дасть українцям гідні умови праці та заробітні плати», але чи так це? Давайте розберемо цей законопроект.

Основна проблема трудового законодавства полягає в тому, що сам Кодекс законів про працю України мав підґрунтя ще Радянської республіки. Нова влада принесла нові погляди, з'явилися нові думки. Вони відобразились в нові законопроекти. Але ще є пробіли, які, можливо, будуть заважати українцям, тому поговоримо про них.

Інноваційним впровадженням є обов'язкове укладання письмового трудового договору. Згідно ст. 33, п. 1 законопроекту № 2708-2 «Про працю» (далі законопроекту №2708-2) «Трудовий

договір укладається в письмовій формі у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу» [1,с. 19]. Ця норма має як позитивний аспект, так і негативний. В першу чергу вона дозволить більш детально врегулювати трудові відношення між робітником та роботодавцем, дозволить улагодити багато деталей з кожним працівником. Треба зауважити, що одним з найважливіших ресурсів у праці є час. Існують випадки, коли час - на вагу золота для роботодавця. Коли потрібно допускати робітника до роботи негайно. В даному випадку незамінним буде усний трудовий договір, укладення якого є більш мобільним за письмовий. На наш погляд потрібно залишити можливість укладення усного трудового договору, але обмежити його дію у часі (наприклад в один місяць) і можливість повторного укладення. Щоб учасники трудових відносин могли приступити до роботи одразу після укладення усного трудового договору. А в проміжок часу, зазначений в законі, розробити письмовий трудовий договір, який би влаштовував обидві сторони.

Ще однією зміною є ведення електронного обліку трудової діяльності працівника. Відповідно до ст. 50 законопроекту №2708-2 «Облік трудової діяльності працівника здійснюється в електронній формі в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування у визначеному законом порядку» [1,с. 24]. В усіх сферах економіки України йде цифровізація. Не є винятком і трудові відносини, як частина економічного процесу. Це позитивний процес, в який гармонійно впишуться електронні трудові книжки. На даний момент згідно постанови Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 р. № 1084 «Про запровадження обліку трудової діяльності працівника, фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, в електронній формі» (далі Постанова) електронні трудові книжки вже існують на ряду з паперовим. Згідно п. 4 Постанови «Відомості про трудову діяльність працівника зберігаються в складі персональної облікової картки застрахованої особи у реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування протягом строку, передбаченого частиною третьою статті 20 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове

державне соціальне страхування» [2]. Щоб отримати електронну трудову книжку потрібно зареєструватися на офіційному порталі ПФУ. Існує два способи реєстрації. Перший - шляхом подання заяви для реєстрації. Обов'язковою умовою є особисте відвідування ПФУ. Другий – онлайн реєстрація з використанням електронного цифрового підпису, далі ЕЦП. Другий спосіб є більш зручним, хоча для його використання потрібен ЕЦП. Існування двох типів трудових книжок - електронної та паперової не є доцільним на наш погляд. Тим паче це може призвести до певної плутанини. Але на разі цей сервіс працює некоректно, можливо через відсутність певних даних. Слід зазначити, що згідно п. 6 Постанови електронний облік може вестися як страхувальником, тобто роботодавцем, так і застрахованою особою, тобто робітником.

Якщо облік буде здійснюватися роботодавцем, робітник має дати свою згоду на це, адже згідно п. 2 Постанови йде річ про особові дані. Тобто робітник надає згоду на обробку персональних даних в електронній формі. Але роботодавець буде лише передавати ці данні, а оброблятимуться вони в ПФУ. Тому згоду щодо обробки персональних даних доцільно надавати саме цьому органу.

Згідно п. 9 абзацу другому Постанови «Повідомлення про виявлені випадки відсутності в трудовій книжці необхідних записів або неправильних чи неточних записів про періоди роботи, або інших розбіжностей (зокрема за періоди страхового стажу після 1 липня 2000 р. за даними реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування) надсилається застрахованій особі через її електронний кабінет застрахованої особи на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України» [2]. Повідомлення буде надіслано саме робітнику, а не роботодавцю, навіть якщо роботодавець веде облік. Це прогалина, яка потребує доопрацювання. Повідомлення повинні приходити до того, хто веде електронний облік.

Наступне нововведення стосується жінок, які мають дітей віком до півтора року. Згідно ст. 294 законопроекту № 2708-2 «Про працю» «Жінкам, які мають дітей віком до півтора року, надаються перерви для годування дитини. Перерва для годування дитини надається не менш як через три години тривалістю не менше 30 хвилин кожна. За наявності двох і більше дітей віком до півтора

року встановлюються перерви для годування тривалістю не менше однієї години» [1,с. 113]. В цілому норма позитивна, але, на наш погляд, існує одна прогалина. Перерва для годування дитини надається не менш як через три години. Згідно рекомендацій щодо грудного вигодовування воно має проводитися кожні дві, три, чотири години, це залежить від індивідуального стану немовля. Виходячи з цього матері може знадобитись перерва на вигодовування кожні дві години, хоча в проекті закону чітко вказана норма – не менш як через три години. Це може призвести до конфлікту між недобросовісним роботодавцем та молодою мамою, яка мусить годувати дитину кожні дві години. Тому пропонуємо внести зміни: «не менше як через три години» на «не менше як через дві, три або чотири години».

Трудове законодавство не стоїть на місці, воно йде нога в ногу з часом. Актуальність цифровізації трудових відносин виросла за останні роки. В даному законопроекті ми бачимо намагання реалізувати електронні взаємозв'язки між суб'єктами трудових відносин.

Л і т е р а т у р а

1. Проект закону " Про працю" №2708-2 внесений Тимошенко Ю.В., Цимбалюком М.М., Кабаченком В.В., Івченком В.Є. // Офіційний сайт Верховної Ради України.
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67930
2. Постанова КМУ від 27.11.2019 р. № 1084 «Про запровадження обліку трудової діяльності працівника, фізичної особи - підприємця, фізичної особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, в електронній формі» // Офіційний сайт Верховної Ради України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1084-2019-%D0%BF>

Фоменко Ю.Р.,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ПОРІВНЯЛЬНО–ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Загально відомо, що потреба пошуку альтернативних способів вирішення спорів як суспільна необхідність з'явилася за давніх часів через те, що сторони конфлікту не завжди були спроможні впоратися самотійно. Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом [1].

Інститут медіації в цивільному процесі — це ефективна форма позасудового вирішення спору, що розглядається науковцями як, по-перше, альтернативне вирішення спору — тобто сторона звертається не до системи судочинства, а шукає інший спосіб врегулювання конфлікту; по-друге, як процес, переговори, спрямовані на вирішення спору; по-третє, як посередництво, врегулювання спору за участі неупередженої та нейтральної сторони (медіатора) [2,3].

Завзяте прагнення України до змін демократичного характеру та модернізації правового механізму державного регулювання суспільних відносин потребують усестороннього вивчення й виваженого осмислення шляхів імплементації міжнародного досвіду, де значне місце належить цивільному процесуальному праву, а зокрема становленні процедури медіації у цивільному судочинстві.

Актуальність дослідження полягає в потребі подальшого вдосконалення процедури медіації у цивільному процесі, створення більш оптимальної системи захисту прав сторін від посягань, шкоди та законодавчих прогалин й впровадженні вдалих іноземних цивільних процесуальних стандартів, яке неможливе без порівняння іноземного та внутрішнього законодавства щодо медіації.

Мета роботи – виявити шляхом доцільного порівняльно-правового аналізу переваги та недоліки законодавчих приписів стосовно медіації у цивільному процесуальному праві України та Німеччини.

Виклад основного матеріалу. Німецькій цивільний процесуальний кодекс (Zivilprozessordnung) 1879 року став першим в історії єдиною для всієї території Німеччини кодифікованою збіркою законів про цивільне судочинство, тому що до кінця XIX століття єдиного цивільної законодавчої бази просто не існувало. Причиною того слугували особливі соціально-економічні та політичні обставини того періоду в німецькій історії [4].

Для чинного Німецького цивільного процесуального кодексу (далі –ЦПК Німеччини) характерний поділ на книги, кожна з 7 книги має розділи. Засади щодо діяльності судді та застосування медіації регулюються положеннями статей § 270-283, які знаходяться у другій книзі [4].

Відповідно до абзацу 1 § 278 ЦПК Німеччини у всякому положенні справи суд на будь-якій стадії повинен прагнути до вирішення спору або окремих спірних питань, а за приписами ч. 2 статті 197 ЦПК України у підготовчому засіданні суд з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, передати справу на розгляд третейського суду або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді [4,5].

Отже, німецький законодавець робить акцент на можливості суду втручатися у вирішення спору на будь-якому етапі; головне завдання – надати допомогу для подальшого врегулювання конфлікту, а за українською доктриною цивільного процесуального права виходить, що підготовче засідання – це єдина рушійна сила для запуску процесу медіації за участю судді.

Безперечно, що відповідно до ч. 4, 5 статті 203 ЦПК України суддя в разі врегулювання цивільного спору аналізує матеріали справи, звертає увагу на судову практику в аналогічних спорах і надає пропозицій можливих шляхів мирного врегулювання спору. Кінцевою метою його дій є сприяння сторонам у врегулюванні цивільного спору [5].

Однак процесуальний порядок дії судді щодо ініціювання примирення сторін на будь-якому етапі судового розгляду не прописано на законодавчому рівні.

Вважаємо, що засади німецького законодавства є правильними, оскільки діяльність судді тоді цілком спрямована на врегулювання спору між сторонами. Якщо детальніше уточнити цю норму цивільного процесуального законодавства, значно зменшиться кількість справ, у яких сторони так і не змогли домовитися між собою та знайти дієвий інструмент вирішення спору мирним шляхом.

Крім того, у абзаці 1 § 278a ЦПК Німеччини зазначено, що суд може запропонувати сторонам процедуру медіації або інший спосіб розгляду для позасудового владання конфлікту. Німецький законодавець закріплює поняття «медіація» як один з офіційних методів врегулювання конфліктів. Таким чином, можна бути певним, що механізм оптимізації цивільного процесу запущено в країні [4].

Підсумовуючи вищенаведене, можна дійти висновку, що ЦПК Німеччини більш чітко регламентує поняття щодо застосування медіації, чим не змушує поглиблено аналізувати можливість наявності інших шляхів мирного врегулювання справи та запобігає плутанині. Відсутність поняття «врегулювання спору за участі судді» говорить про тенденцію німецького цивільного процесуального законодавства до скорочення викладення законів, опущення речей, які є для них очевидними.

На його фоні ЦПК України здається більш розгалуженим та мінімально компактним, але відсутність такої, на перший погляд дрібної деталі як закріплення терміни «медіація» у кодексі, може ввести в оману людей без юридичної освіти та призвести до негативних наслідків через незнання нюансів. До того ж законодавче врегулювання цієї моделі вирішення конфліктів досі чітко не вказано. Усі норми є ніби непряим, адже термін «медіація» навіть не вживається в ЦПК України.

У ЦПК Німеччини передбачено занесення умов мирової угоди тільки до протоколу судового засідання без визнання її судом (§ 160, 794).

За ч.4 ст. 207 ЦПК України укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, в резолютивній частині якої зазначаються умови угоди. Затверджуючи мирову угоду, суд цією ж ухвалою одночасно закриває провадження у справі [4].

З одного боку, визнання мирової угоди необхідне для перевірки умов такої угоди, чи не суперечить вона закону, а також чи не порушує права, свободи або інтереси інших осіб. Так склалося, що визнання судом сприймається сторонами як офіційний документ, а засення умов мирової угоди тільки до протоколу викликає сумніви. Неготовність широких верств населення сприймати медіацію як альтернативу державному судочинству викликана насамперед відсутністю об'єктивної інформації про можливості та переваги медіації, зокрема, про нюанси укладання мирової угоди.

З іншого боку, ламання стереотипів є вкрай важливим для сприйняття нетрадиційних, нестандартних підходів до вирішення цивільних спорів. До того ж, ліквідація процедури визнання мирової угоди зменшиться навантаження на суддів.

Висновки. Поняття та приписи стосовно медіації у німецькому та українському цивільному процесуальному законодавстві відрізняються. Імплементация та провадження іноземного досвіду у сфері вирішення конфліктів доповнить та уточнить певні аспекти правового регулювання, причому висвітлені переваги позитивно вплинуть на поліпшення відносин між сторонами конфлікту, раціональне та виважене укладання мирових угод, чітке розуміння правових засад.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Мамницький В.Ю., Белей О.В. Медіація в цивільному процесі: перспективи запровадження в Україні / В.Ю. Мамницький, О.В. Белей //Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції . – Львів: Видавництво НОПН, 2019. — № 3 — С. 59-63
3. Ізарова І.О., Ханік-Посполітак Р.Ю. Цивільний процес України : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищих навчальних закладів / І. О. Ізарова, Р. Ю. Ханік-Посполітак. – Київ : ВД «Дакор», 2018. – 276 с.

4. Цивільний процесуальний кодекс Німеччини (Deutsche Zivilprozessordnung) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/index.html>
5. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
6. Бергманн В. Гражданское процессуальное уложение Германии / В. Бергманн – Москва: Мир книг, 2017 – 899 с.

Юрченко Олександр,

*студент 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Капліна Г.А.

ДОСТУПНІСТЬ ДО ПРАВОСУДДЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Право на доступність до правосуддя осіб з інвалідністю закріплене як на міжнародному, так і на національному законодавчих рівнях. Зокрема, базовими принципами Конвенції про права осіб з інвалідністю є доступність та рівність можливостей. Саме держава відповідно до Конвенції повинна гарантувати та забезпечувати маломобільним групам населення ефективний та рівний доступ до правосуддя, полегшуючи виконання ними ролі учасників юридичного процесу [1].

Національне законодавство України у сфері фізичного доступу до правосуддя осіб з інвалідністю є досить широким та представлене Конституцією України, законодавчими актами та державними будівельними нормами.

Так, Конституція України містить загальні положення щодо реалізації гарантованих прав людини для всіх громадян, у тому числі для осіб з інвалідністю, зокрема право на гідність і недоторканність особи, принцип верховенства права, невідчужуваності й непорушності прав і свобод людини, соціальний захист, захист прав і свобод людини в суді тощо [2].

Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» встановлює ключові стандарти соціальної захищеності людей з інвалідністю, а також гарантує їм умови для максимально ефективної реалізації своїх прав та свобод, у тому числі доступу до правосуддя. Зокрема, стаття 26 вищезазначеного Закону зобов'язує підприємства, установи та організації забезпечувати належні умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю до об'єктів фізичного оточення. Тобто діяльність держави повинна спрямовуватися на виявленні та усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав людей з інвалідністю на доступ до об'єктів громадського й цивільного призначення, транспортної інфраструктури [4].

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» зазначає, що судова система забезпечує кожному право на справедливий суд, а також право на доступ до правосуддя, що стосується безперешкодного доступу до приміщень судів людям з інвалідністю [5].

Закон України «Про архітектурну діяльність» встановлює правові та організаційні засади здійснення архітектурної діяльності і спрямований на формування життєвого середовища, досягнення економічної доцільності і надійності будинків, споруд тощо. Відповідно до зазначеного Закону держава повинна забезпечувати створення безперешкодного середовища для людей з інвалідністю [3].

Доступність до приміщень судів для людей з інвалідністю також регулюється державними будівельними нормами. Зокрема, державні будівельні норми «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення», ДБН В.2.2-17: 2006 містять особливі вимоги до життєвого середовища маломобільних груп населення [6, с. 1], державні будівельні норми «Будинки і споруди. Суди», ДБН В.2.2-26:2010 зазначають, що зали судових засідань повинні розміщуватися на перших будинках суду, а входи повинні бути адаптовані до людей з обмеженими можливостями. Також береться до уваги планування процесуальних зон з урахуванням того, що серед учасників судового процесу можуть бути люди з інвалідністю [7, с. 10].

Таким чином, на законодавчому рівні права людей з інвалідністю, у тому числі на доступ до правосуддя, захищаються різними нормативно-правовими актами. У той же час реальна ситуація залишається далекою від нормативного регулювання. Адже всі вищезазначені положення законодавчих актів повинні містити ще й механізми реалізації на практиці. Без фізичної можливості реалізації доступу до правосуддя люди залишаються безправними та неохопленими дією законів.

На практиці люди з інвалідністю продовжують стикатися з бар'єрами та перешкодами, що унеможливають для них участь у судовому процесі та реалізацію права на правосуддя в цілому. Такими бар'єрами є сходи, що ведуть до входу в приміщення суду, зали судових засідань не на перших поверхах, відсутність ліфтів у багатоповерхових приміщеннях суду, відсутність інформації у доступних форматах. Усі зазначені недоліки порушують базові принципи Конвенції про права осіб з інвалідністю. Такі люди не мають гарантованого міжнародними та національними законодавчими актами права повноцінно і рівноправно жити в суспільстві та користуватися своїми правами та свободами повною мірою.

Крім того, незважаючи на вищезазначені нормативно правові акти, суспільство лише останніми роками усвідомлює необхідність створення доступних для людей з інвалідністю умов, тобто спостерігається пасивність серед громадян на шляху вирішення наявних проблем.

Відповідно до даних Державного комітету статистики близько 2,5 мільйонів громадян України живе з інвалідністю, тож це є досить поширеним соціальним явищем. Такі люди потребують не лише державного грошового забезпечення, а й особливих умов життєвого середовища, що проявляються в плануванні житлових та громадських приміщень, державних установ та організацій [8].

Варто зазначити, що доступ до судочинства має бути забезпечений для маломобільних груп населення за різними напрямками, а саме як відвідувачів суду, як надавачів послуг та як безпосередніх учасників судового процесу. Лише за умови комплексного підходу можливими стануть якісні зрушення.

Таким чином, наявність численних проблем, що заважають людям з інвалідністю бути повноправними членами українського суспільства свідчить про необхідність посиленої уваги до них з боку держави, адже забезпечення захисту прав людей з інвалідністю має не лише бути закріпленим на законодавчому рівні, а ще й реалізованим на практиці.

Л і т е р а т у р а

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів) від 13.12.2206 р. № 995_g71. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 31. Ст. 246.
4. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 21. Ст. 252.
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
6. Державні будівельні норми України. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення. ДБНВ.2.2-17:2006. Київ : Мінбуд України, 2007. 47 с.
7. Державні будівельні норми України. Будинки і споруди. Суди. ДБН В.2.2-26:2010. Київ : Мін. рег. розв. і буд., 2010, 86 с.
8. Судова влада України. Чому забезпечення доступності суду для маломобільних груп населення є важливим. URL: <https://ki.court.gov.ua/tu11/pres-centr/general/192029/>.

Секція 4

СУЧАСНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Базалєєва Анастасія,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Денисенко Г.О.,

*к.псих.н., доцент
кафедри конституційного права СНУ ім. В. Даля.*

СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА КОДЕКСОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ

При прийнятті нової редакції Кодексу адміністративного судочинства України від 15.12.2017 окремі форми судочинства набули чітких формулювань. Зокрема це стосується загального та спрощеного позовного провадження. Метою чіткого розмежування загального та спрощеного позовного провадження є пришвидшення процедури розгляду окремих видів справ. Адже саме диференціація судових процедур, їй еволюційний розвиток та напрацювання судової практики, як вважають науковці в галузі адміністративного права, спрямовані на підвищення ефективності судочинства та створення нових видів проваджень. Тому в даній роботі слід детально дослідити інститут спрощеного позовного провадження, його недоліки та ефективність у судовій практиці.

Окремі аспекти впровадження та застосування спрощеного позовного провадження розглядали такі науковці, як В.І. Бодрик, М.В. Вербицька, Л.С. Дубчак, С.О. Коваленко, В.І. Решетняк, О.С. Снідевич, С.П. Хіміч, Яблочкова та інші. Тому, як ми бачимо, розгляд даного питання є доволі актуальним.

Саме Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», став поштовхом для викладення в новій редакції, Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), де знаходиться велика кількість новел адміністративного процесуального законодавства, зокрема встановлено таку форму здійснення адміністративного судочинства, як спрощене позовне провадження [1].

Тепер ч. 1 ст. 12 КАС України закріплює наступні форми позовного провадження, що застосовуються для вирішення адміністративних справах – загальну та спрощену [2, ч. 1, ст. 12]. Також слід зазначити наступне, що існує імперативний перелік адміністративних спорів, справи в яких повинні розглядатися виключно відповідно до вимог та особливостей загального позовного провадження, про що детально зазначено в ч. 4 ст. 12 КАС України [2, ч. 4, ст. 12]. Що стосується справ, для яких пріоритетним є їх швидке вирішення, а також малозначні та справи незначної складності, можуть бути розглянуті в процесуальному порядку спрощеного позовного провадження, але за відповідним рішенням адміністративного суду.

Наступним, що слід зазначити при дослідженні даної теми є визначення поняття та особливостей справ, які можуть бути розглянуті за правилами спрощеної процедури. Відповідно до ч. 2 ст. 12 КАС України, спрощене провадження призначене для розгляду справ незначної складності, тобто малозначних [2, ч. 2, ст. 12]. Так Я. О. Берназюк дає наступне визначення: малозначна справа – це адміністративна справа, предмет доказування якої не вимагає проведення підготовчого провадження та судового засідання та інших процесуальних дій, які можна чинити в судовому процесі з огляду на простоту предмета адміністративного спору [3]. Подібне визначення міститься в п. 20 ст. 4 КАС України [2, п. 20, ст. 4].

В даному випадку слід зазначити, що законодавець вказує певний перелік справ, які можуть бути розглянуті за спрощеною процедурою, але як говорить практика, цей перелік є не лише великим, а й не вичерпним. Адже суд під час дослідження певної справи може встановити рішення про розгляд справи за спрощеною

процедурою. Таким чином, в даному випадку ми говоримо про відхилення від загального правила.

Також слід наголосити на особливостях малозначних справ, адже при віднесенні справи до категорії незначних, суд в обов'язковому порядку враховує наступні чинники:

1. яке значення має справа для сторін;
2. який спосіб захисту свого права обрав позивач;
3. складність справи та її категорію;
4. докази: їх характер та обсяг, у тому числі можливість призначення експертизи, виклик свідків та інше;
5. чи має розгляд справи та її вирішення суспільний інтерес;
6. яка кількість сторін та інших учасників справи та думку сторін щодо вибору провадження. [2, ч. 3, ст. 257].

Певною перевагою застосування спрощеного провадження є особливості представництва інтересів в малозначних справах. Так в ч. 2 ст. 57 КАС України визначено, що в справах, які визнані незначної складності та в передбачених кодексом інших випадках, представляти інтереси іншої особи може фізична особа, яка згідно з ч. 2 ст. 43 КАС України має адміністративну процесуальну дієздатність [2, ст. 57, 43].

Отже, представляти інтереси органів, що мають владні повноваження та підприємств у справах, які є малозначними, в праві не лише адвокат, а й відповідно будь-яка інша фізична особа, яка володіє дієздатністю та здійснює дані функції на підставі довіреності. Також вищевказана засада використовується навіть у тих випадках, коли малозначна справа розглядається згідно до правил загального позовного провадження. Таким чином, сторони можуть не користуватися послугами адвоката та відповідно не витрачати власні заощадження на дороговартісне представництво особи в судовому процесі, що є перевагою застосування спрощеного провадження.

Досить цікавим є перегляд справ, які є малозначними в касаційному порядку. Адже не всі справи розглянуті за допомогою спрощеної процедури може прийняти до розгляду Верховний суд. Виходячи з судової практики, до таких справ можна віднести ті, що мають виняткове значення (інтерес) для учасника справи, або є такими, що мають вагомий суспільний інтерес; справи, які було

віднесено судом попередньої інстанції до категорії малозначних помилково, а також ті справи, розгляд яких для Верховного суду буде мати характер правозастосовної практики, тобто створення показової справи [4]. Та слід наголосити на тому, що даний перелік не є вичерпним.

Доречно зазначити, що поява спрощеного провадження викликала певний дисонанс та суперечки науковців, адже деякі вчені вважають, що застосування даного провадження виступає певною формою обмеження конституційних прав, свобод та належного доступу громадян до правосуддя. Суспільство вважає, що застосування даного виду провадження є лише прискоренням судового процесу та не є гарантом справедливості винесеного рішення суду. Перевірити це можна лише на прикладі судової практики.

Так Луганським окружним адміністративним судом (далі – ЛОАС) була розглянута адміністративна справа за позовом комунального підприємства Первомайськтеплокомуненерго (далі позивач) до Головного управління ДФС у Луганській області (далі відповідач), де позивач просить визнати протиправною та скасувати вимогу про сплату заборгованості з єдиного внеску. Ухвалою суду було визначено, що дана справа буде розглянута відповідно до правил спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи. Але позивач в даній справі заперечив щодо розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження та підкреслив необхідність розгляду цієї справи за правилами загального провадження [5].

Враховуючи створену практику Верховного Суду та попередні схожі судові рішення, суд дійшов до такого висновку, що дане клопотання слід залишити без задоволення враховуючи наступне: справа, яка розглядається відповідає п. 10 ч. 6 ст. 12 КАС України, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження, а отже справа є малозначною та не потребує розгляду за загальними правилами адміністративного судочинства [5]. Отже, суд після детального дослідження та врахування всіх особливостей справи вирішив відмовити позивачу, що з огляду на вищевикладене

не є обмеженням конституційних прав, свобод та належного доступу громадян до правосуддя.

Таким чином, поява в новому КАС України новели під назвою спрощене позовне провадження має низку переваг та відповідно недоліків. Зокрема одними з покращень є пришвидшення розгляду справи та можливість певних фізичних осіб представляти інтереси органів, що мають владні повноваження та підприємств у справах, які є малозначними. Але, незважаючи на досить плідну судову практику, суспільство все ще негативно відноситься до застосування спрощеного провадження. Водночас суди при розгляді даних справ керуються виключно поняттями справедливого, своєчасного та неупередженого розгляду спорів в адміністративних справах.

Л і т е р а т у р а

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ : Закон України від 15 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-20> (дата звернення: 19.02.2020).
2. Кодекс адміністративного судочинства України: від 6 липня 2005 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 19.02.2020).
3. Берназюк Я.О. Спрощене позовне провадження в адміністративному судочинстві: практика верховного суду та ЄСПЛ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2018. Вип. 52, т. 1. С. 65-68. URL: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.52/part_1/No.52-1.pdf#page=65 (дата звернення: 19.02.2020).
4. Короед С.О. Інститут спрощеного позовного провадження за проектом нової редакції кодексу адміністративного судочинства України. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право. №3(15), 2017. С. 1-6. URL: <https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/15-19-17.pdf> (дата звернення: 20.02.2020).
5. Рішення Луганського окружного адміністративного суду від 20.06.2019 року по справі № 360/2405/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82494078> (дата звернення: 20.02.2020).

Барабаш С. О.,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Гриценко Г.М.

АДМІНІСТРАТИВНІ КОМІСІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Територія України поділяючись на адміністративно-територіальні одиниці, складає загальну систему адміністративно-територіального устрою України, яка визначена статтею 133 Конституції України [1].

Успадкований від радянських часів адміністративно-територіальний устрій, довів свою неспроможність на шляху демократичних перетворень, що відбуваються в нашій державі: віддаленість сіл від центрів, концентрація фінансів на районних та обласних рівнях, їх розподіл без врахування потреб сільських, селищних та міських громад. Усе це гальмує безпосередній розвиток громад.

В Україні впроваджуються ряд заходів які наділяють місцеві ради більш широким колом повноважень. У 2020 році планується проведення місцевих виборів на підставі нового адміністративно-територіального устрою, за результатами якого в Україні на базовому рівні будуть створені об'єднанні територіальні громади. Набуття нових розширених повноважень, висувають перед сільськими та селищними об'єднаними територіальними громадами нові виклики. Потреба у розбудові інфраструктури в громадах, забезпеченні контролю та притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення набувають для громад особливої актуальності.

Питанням діяльності адміністративних комісій переймалися багато правників. Так, С. Василівим [2], В. Шушулковою [3], О. Шайтуро [4] розглядалися недоліки юрисдикційної діяльності адміністративних комісій, формувались пропозиції щодо вимог її організаційної діяльності, компетенції голови, секретаря та членів комісії. Але дослідженням не охоплено усіх питань, які пов'язані з

забезпеченням діяльності адміністративних комісій при виконавчих органах місцевих рад, що обумовила тему нашого дослідження.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) визначено коло осіб та перелік посадових осіб, уповноважених складати протоколи у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються адміністративними комісіями виконавчих органів місцевих рад. Зокрема, до переліку посадових осіб відносяться: 1) посадові особи, які уповноважені на це КУпАП, 2) посадові особи, яким повноваження надаються рішенням виконавчого комітету або органу, який виконує його повноваження, 3) посадові особи органів місцевого самоврядування і представники органів самоорганізації населення, у випадках, прямо передбачених законом (ст. 255) [5].

Органами, які у громадах розглядають справи про адміністративні правопорушення є, зокрема, адміністративні комісії при виконавчих комітетах місцевих (сільських, селищних, міських) рад та виконавчі комітети або виконавчі органи, що виконують їх повноваження (далі — адміністративні комісії) (ст.213 КУпАП).

Аналіз норм законодавчих актів надає підстави розглядати адміністративну комісію як внутрішньоорганізаційну колегіальну структуру без статусу юридичної особи. Вищий орган — виконавчий комітет відповідної місцевої ради, за рішенням якого створено адміністративну комісію у складі голови, заступника, секретаря та членів комісії. Виконавчий комітет, відповідно до п.1 ч.1 ст. 288 КУпАП, виступає органом уповноваженим розглядати скарги щодо постанов по справі про адміністративне правопорушення прийнятих адміністративною комісією.

Порядок діяльності адміністративних комісій встановлюється статтею 215 КУпАП та іншими законодавчими актами України. Звертає увагу, існування Положення про адміністративні комісії Української РСР, затверджене Указом Президії Верховної Ради Української РСР №5540 від 09.03.1988 (далі — Положення про адміністративні комісії), прийняте відповідно до чинного КУпАП [6].

Положенням про адміністративні комісії регулюються порядок їх утворення і діяльності, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення. Норми зазначеного нормативно-

правового акту є суперечливими до чинного законодавства, створюють правову колізію. Зокрема, в Положенні про адміністративні комісії зазначено, що адміністративні комісії при виконавчих комітетах селищних, сільських рад утворюються у разі необхідності з дозволу виконавчого комітету вищестоящої ради. За нормами КУпАП сільські, селищні та міські ради мають повноваження самостійно, відповідно до приписів, створювати органи чи призначати посадових осіб, до відання яких буде відноситься розгляд справ про адміністративні правопорушення. Законодавець прямо зазначає компетенцію сільських, селищних рад на утворення адміністративних комісій.

Отже, на законодавчому рівні потребується скасування Положення про адміністративні комісії, норми якого суперечать чинному законодавству, а дата видання знаходиться поза межами суверенності України.

На відміну визнаному таким, що втратив чинність Положенню про адміністративні комісії, потребується прийняття нового нормативно-правового акту, який повинен врегульовувати питання процедури утворення адміністративної комісії, склад адміністративних комісій, вимоги щодо компетентності голови, заступника, секретаря та членів комісії.

На необхідність визначити та законодавчо закріпити вимоги до осіб, які входять до складу адміністративних комісій, «...передбачити обов'язкову участь у таких комісіях осіб, які є кваліфікованими фахівцями у галузі права або у сфері правовідносин, що є предметом розгляду органу адміністративної-деліктної-юрисдикції», наголошує і С.Василів [2, с.378].

В цьому контексті дуже цікавим є питання підвідомчості між адміністративними комісіями при виконавчих комітетах та, власне, самими виконавчими комітетами. З огляд на цільове спрямування діяльності цих органів, у період запровадження реформи децентралізації, питання пов'язані з організацією адміністративних комісій та перегляд підвідомчості цих органів є актуальними. Дане питання – поза межами теми статті, але воно потребує подальшого детального дослідження.

Іншим проблемним питанням щодо регулювання діяльності адміністративних комісій, які діють при органах місцевого

самоврядування є місце розгляду справи про адміністративне правопорушення, яке сьогодні безпосередньо має значення при виконанні завдань провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Частиною шостою статті 276 КУпАП встановлено, що адміністративні комісії справи про адміністративні правопорушення розглядають за місцем проживання порушника.

Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» (далі – Закон №1382-IV) визначено, що громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, мають право на вільний вибір адміністративно-територіальної одиниці, де вони хочуть проживати чи перебувати. У зв'язку з внутрішньою трудовою міграцією, наявністю декількох житлових будинків у власності громадян, місце реєстрації місця проживання та фактичне проживання людини не є тотожними [8].

Виходячи з практики, у разі надходження адміністративного протоколу з інших регіонів, присутність посадової особи, яка склала протокол, особи, на яку складено цей протокол, та свідків неможливо забезпечити. Звідси, створюється ситуація за якої забезпечення прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності ускладнюється.

Окрім цього, у випадку фактичного проживання людини поза межами юрисдикції адміністративної комісії, прив'язка розгляду справ адміністративного правопорушення до місця проживання порушника унеможливорює виконання певних дій, пов'язаних з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення (статті 304-305 КУпАП).

Отже, адміністративній комісії практично неможливо виконати процесуальні норми, забезпечити процесуальні права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, здійснити контроль за виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення у разі існування територіальної відстороненості правопорушника від адміністративної комісії, в юрисдикції якої знаходилась його справа про адміністративне правопорушення.

Таким чином, організація діяльності адміністративних комісій при органах місцевого самоврядування потребує законодавчого врегулювання шляхом:

1) прийняття Положення про адміністративні комісії, якими б визначалась процедура створення, кваліфікаційні вимоги до голови, секретаря та компетенції членів комісії;

2) проведення дослідження процесуальних приписів в частині підвідомчості справ про адміністративні правопорушення між адміністративними комісіями при виконавчих комітетах та виконавчими комітетами і законодавчого врегулювання цього питання з урахуванням сучасних змін у повноваженнях органів місцевого самоврядування та отриманих результатів досліджень;

3) внесення змін до статті 276 КУпАП, за якими розгляд справ про адміністративне правопорушення буде віднесено до юрисдикції адміністративної комісії, яка знаходиться за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

Викладені в статті проблемні питання щодо організації та забезпечення роботи адміністративних комісій при виконавчих органах місцевих рад не є вичерпними. Потребується подальший розгляд та державне регулювання даного питання.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України: від 28.06.1996р. №254к/96-ВР. // - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 05.03.2020).
2. Василів С. С. Адміністративні комісії у системі органів, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. - С. 235-279. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5757/vnulpurn201685057.pdf> (дата звернення: 25.03.2020 р.).
3. Шушулкова В. Д. Організаційно-правове регулювання діяльності адміністративних комісій при виконавчих органах місцевого самоврядування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2016. 236 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Disertatsiya-SHushulkovoyi-Viri-Dmitrivni.pdf>
4. Шайтуро О. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт протидії злочинності: правове регулювання. - С. 213 - 217. - [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/40.pdf>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №8073. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#top> (дата звернення: 19.03.2020).
6. Про затвердження Положення про адміністративні комісії Української РСР : Указ Президії ВРУ РСР від 09.03.1988 р. № 5540. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5540-11> (дата звернення: 04.03.2020).
7. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 р. № 1382. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text> (дата звернення: 25.03.2020).

Винник Оксана,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Татаренко Г.В.

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Варто зазначити, що сьогодні триває розбудова України як соціальної, правової демократичної держави, в якій народний суверенітет є найвищою соціальною цінністю. Саме тому, закономірно, що сьогодні необхідно кардинальне оновлення правової бази відносин держави з особою, що мають здійснюватися не лише в напрямі модернізації відповідальності людини перед державою, а й навпаки – влади перед людиною, що за сучасних умов виступає надзвичайно дієвим способом організації влади всього українського суспільства.

Система конституційних прав людини і громадянина в Україні охоплює теоретично максимально всебічний спектр прав і свобод у виборі способів і засобів життя кожної людини, яка проживає в нашій країні. І це, звичайно, позитивний актив суспільства. Однак практична реалізація та захист цих прав і свобод майже кожного

разу стикаються зі значними перешкодами та бар'єрами, мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер і є основою для невирішених проблем у цій галузі.

Право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту та однією із організаційно-правових гарантій дотримання прав і свобод громадян. Це право включає дві складові:

По-перше, звернення громадян є однією із форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Сьогодні цей аспект вимагає якісно нового підходу до розкриття потенціалу волевиявлення людей в процесі формування та реалізації державної політики.

По-друге, це спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань. У такому розумінні це механізм виконання соціальних обов'язків публічної влади [1].

Звернення громадян – це викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Важливою гарантією прав і свобод громадян є питання відшкодування збитків громадянам, які були заподіяні в результаті незаконного притягнення до адміністративної відповідальності та незаконного накладання адміністративного стягнення. Частково ці питання вирішені в Законі України «Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду» [2]. Йдеться про шкоду, що спричинена незаконним застосуванням адміністративного арешту або виправних робіт, незаконною конфіскацією майна, незаконним накладанням штрафу.

До проблем реалізації та захисту прав людини та громадянина в Україні в контексті верховенства права належать: низький рівень правової культури та правової обізнаності переважної більшості членів суспільства; незадовільний рівень зовнішнього виховного впливу на кожну людину з боку суспільства та самоосвіти, за наявності у багатьох людей реального відчуття власної честі та гідності; низька відповідність верховенству закону (законності) у житті суспільства та держави та безумовна відповідальність кожної

людини перед собою та своїм оточенням за процес та результати своєї діяльності; нерівність гілок та органів державної влади та недосконалість функціонування місцевого самоврядування територіальних громад у реальному житті; низький рівень професіоналізму в галузі політичного та державного управління та його виняткова залежність від особистих та групових (кланових) інтересів; відсутність чіткої структури громадянського суспільства та громадського контролю за діяльністю всіх органів державної влади; високий рівень корупції на всіх рівнях та етапах державного та громадського життя; відсутність прямої взаємної залежності між громадянином та державою та суспільством.

Аналіз вищезазначених проблем показує, що кожна з них має свої суб'єктивні та об'єктивні причини виникнення та існування.

По-перше, низький рівень правової культури та правосвідомості зумовлений кількома факторами, серед яких такі: відсутність правової традиції в суспільстві, яке тривалий час не мало власної державності та власного правового поля в Європейському розумінні цього явища. Адже українці багато століть жили або за нормами звичаєвого права, яке, до речі, досі зберігає свою роль у нашому житті, або за законом Російської та Австрійської імперій, або статутами Речі Посполитої чи Законом Марідебурга. Така суміш правових норм у реальній та генетичній свідомості людей, які насправді до 1992 року не мали своєї політичної, економічної та територіальної цілісності, змушували цілі покоління протягом багатьох років і століть намагатися адаптуватися до різних правових норм, часто нехтуючи ними чи спотворюючи їх різними способами: від фактичного невизнання до неправильного представлення держави, суспільства та окремих людей. Чиновники в усі часи і століття не дотримувались або підступно спотворювали виконання існуючих правових норм і, роблячи це, часто не відповідають за це ані перед собою, ані перед суспільством за такі дії [3].

По-друге, незадовільний рівень зовнішнього виховного впливу на кожну людину з боку суспільства та методів самовиховання за наявності у багатьох людей реального відчуття власної честі та гідності можна пояснити двома причинами. З одного боку, відсутність сучасної соціальної системи зовнішнього впливу на виховання людини, спрямованої на вироблення найкращих

людських якостей - честі та гідності, починаючи з радянської системи (дитячий садок, школа, університет, трудовий колектив, піонер, партійні організації тощо) знищені; релігійна освіта не розвинена і значною мірою спотворюється і зводиться лише до дотримання певних церковних обрядів без виявлення сутності релігійної віри; моральні та духовні цінності замінюються матеріальними; втрачається довіра між людиною і силою. З іншого боку, виховання цих самих людських чеснот, на жаль, не є пріоритетом сімейних відносин, оскільки основні зусилля батьків об'єктивно спрямовані на забезпечення лише матеріального добробуту сім'ї.

По-третє, низький рівень законності (правопорядку) у житті суспільства та держави та відсутність безумовної відповідальності кожного без винятку як перед собою, так і оточенням за процес і результати своєї діяльності об'єктивно зумовлений, з одного боку, історично ментальними традиціями народу, а з іншого – традиційним намаганням будь-якої влади всіляко обмежувати свободу життєдіяльності та самореалізації людини шляхом встановлення таких механізмів правового регулювання суспільного та особистого життя, що не залишають їй свободи вибору і, під приводом необхідного упорядкування суспільних відносин, заганняють її у «прокрустове ложе» нею ж (владою) створених правил поведінки. Якщо ж до цього додати існування неправого «правопорядку» шляхом створення та ухвалення неправових законів, вибірккову політичну та юридичну відповідальність окремих представників суспільства (в першу чергу – можновладців та їхнього оточення) за вчинені ними правопорушення – причини зазначених проблем стають більш аргументованими і вагомими [4].

Таким чином, ми дійшли висновку, що гарантіями прав і свобод громадян України є право на звернення в органи державного управління, право на відшкодування шкоди, заподіяної незаконним рішенням, діями або бездіяльністю органів державної влади та їхніх посадових осіб, право користування передбаченими законом пільгами тощо. Однак на сьогодні існує коло проблем, які заважають захисту прав осіб.

Л і т е р а т у р а

1. Лагутов Ю. Е. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/february2009/4.htm>.
2. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 1, ст. 1.
3. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Конституційне право України у запитаннях і відповідях: навч. посіб. Харків: Майдан, 2013. 330 с.
4. Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник / М-во юстиції України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с

Гречишкіна Тетяна,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Татаренко Г.В.,

*к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного права
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля*

ІНСТИТУТ РЕФЕРЕНДУМУ В УКРАЇНІ: ЕРСПЕКТИВИ ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ

За останні декілька років процес демократизації українського суспільства набув велику популярність серед населення. Саме це призводить до того, що і інтерес населення до інститутів демократії росте, а особливо до форм безпосередньої демократії, основою яких є принцип народного суверенітету.

В основі реалізації принципу народовладдя знаходиться і відіграє важливу роль референдум. Референдум використовують на протязі сотень літ, як засіб безпосередньої демократії але не дивлячись на це, на сьогоднішній день залишається дуже багато

питань до цього інституту, які потребують більш глибокого вивчення і найскорішого вирішення.

Через те, що населення України довгий час перебувало в стані абсентеїзму, інститут референдуму довгий час знаходиться у режимі очікування. За всю свою історію незалежності Україна пам'ятає тільки два референдуми. Двадцять вісім років назад 1 грудня 1991 р.в Україні відбувся перший референдум, на якому Український народ підтвердив своє прагнення мати власну незалежну державу. Другий референдум проводився 16 квітня 2000 і його наслідки були досить неоднозначними, оскільки ті рішення, які тоді були прийняті – не реалізувались, а з часом взагалі втратили своє значення. Слід також відмітити, що були виявлені серйозні порушення процедур проведення цього референдуму в наслідок чого він не був визнаний міжнародною спільнотою

На сьогоднішній день провести референдум просто неможливо, бо закону, що б регламентував проведення в Україні референдуму, немає. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 рішенням Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України у 2018 році був повністю визнаний неконституційним[1].

Якщо оцінювати референдум з позитивної сторони, то варто відмітити, що це перш за все втілення народного суверенітету і його закріплення у законодавстві країни фактично є гарантією громадянських прав і свобод.

Виходить так, що в Конституції України є чітко закріплене право, щодо безпосередньої демократії але закону, який би регламентував проведення референдуму і завдяки якому ми могли би реалізовувати своє право немає. Тому ми з впевненістю можемо казати, що наше право порушене?

Перш ніж відповісти на це питання, слід зрозуміти: на скільки референдум є ефективним та потрібним Україні на сьогоднішній день.

На міжнародну рівні завдяки інституту референдуму відбулися істотні зміни у конституційному праві та адміністративно-територіальному устрої європейських держав. Референдум достатньо стара формою участі населення у прийнятті важливих

державних рішень. У 1449 році, у швейцарському кантоні Берн, був проведений перший відомий референдум. На цьому референдумі вирішувалось питання фінансового становища цього кантону.

Практика інституту референдуму набула дуже широкого поширення у післявоєнний період. Вирішувались внутрішньополітичні і зовнішньополітичні питань багатьох держав. Положення про референдум були закріплені в ст. 90 Конституції Франції 1946 р., ст. 29 і 146 Основного закону ФРН 1949 р., в ст. 75 і 138 Конституції Італії 1947 р., ст. 96 Конституції Японії. У 2-й половині 20 століття помітно змінилася інтенсивність застосування досліджуваного інституту прямої демократії: зокрема, в США на рівні штатів щорічно проводилося близько 15 тисяч референдумів. У Швейцарії з 1843 р. по теперішній час на федеральному рівні було проведено більше 240 референдумів [3, с. 551].

З точки зору ефективності самого інституту референдуму загалом у літературі дослідники відзначають його важливість у розвитку демократичних засад врядування, участь народу у здійсненні влади та управління як на національному, так і на місцевому рівні. При визначенні ефективності інституту референдуму слід, перш за все, враховувати його поділ на всенародний та місцевий (локальний). Зрозумілим видається, що проведення та значення результатів референдуму у подальшому буде більш якісним саме на місцевому рівні порівняно з рівнем національним. В. І. Мельниченко відзначає, що проведення локальних референдумів має бути: 1) правом територіальної громади, яке вона може реалізувати достатньо самостійно, безвідносно до бажання обраних нею органів та посадових осіб; 2) засобом участі громади у вирішенні питань місцевого значення, особливо тих, які не можуть або не хочуть вирішувати обрані нею самоврядні інституції [2, с. 233].

Тобто інститут референдуму на місцевому рівні у демократичних державах забезпечує можливість громади ефективно впливати на місцеву владу та здійснювати свого роду управління окремими процесами на певній території.

Місцевий референдум, як вірно вказує І. О. Семерак, виступає також основним актом локальної нормотворчості територіальної громади, який дає їй змогу брати пряму участь в управлінні

державними справами. При цьому головна мета місцевого референдуму полягає у вирішенні питань в інтересах суспільства шляхом вільного волевиявлення на основі максимального, об'єктивно можливого усвідомлення його учасниками усіх переваг і недоліків внесеного на обговорення питання та очікуваних наслідків [4, с.137].

Із вищесказаного можна зробити висновок, що референдум на місцевому рівні є необхідним для вирішення локальних проблем. Залишається тільки прийняти закон. Але ще є питання щодо всеукраїнського референдуму. Наскільки доцільне буде проведення такого референдуму? На нашу думку для проведення референдуму на національному рівні дуже важливою умовою є рівень політичної і громадянської культури населення, його активності, належного рівня інформованості щодо питань, які виносяться на обговорення, і можливих наслідків їх прийняття та імплементації. Крім цього для проведення референдуму необхідні великі кошти. Наразі, в умовах світової пандемії та різкого знецінення гривні, проведення референдумів на національному рівні буде не зовсім доречним.

З вищесказаного можна зробити висновок, що нам дійсно потрібен закон про референдум, бо це перш за все втілення народного суверенітету і його закріплення у законодавстві країни фактично є гарантією громадянських прав і свобод. Відповідаючи на питання чи потрібен цей закон саме зараз? Ні, тому що наразі ми маємо питання, які повинні вирішуватись буквально за секунду, а для проведення референдуму потрібен певний проміжок часу. І все ж таки сподіваємось що у майбутньому ми матимемо змогу втілювати свої права на референдумах.

Л і т е р а т у р а

1. Щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум": Рішення від 26.04.2018 р. № 1-1/2018(2556/14) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18>
2. Мельниченко В. І. Безпосередня демократія як складова і чинник демократичного врядування в Україні: Державне управління: теорія та практика, 2013. 230–239 с.
3. Конституционное право зарубежных стран : Общая часть: [учеб. для студентов юрид. вузов и фак.] / В.В. Маклаков. – М. : Волтерс Клівер, 2006. – 896 с.

Золкіна Анастасія,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного права
Татаренко Г.В.*

ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Держава є універсальною політичною формою організації правління, що характеризується суверенною владою, політичним та публічним характером, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів та організацій, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне управління суспільством та керівництво загальносуспільними правами. Також можна сказати, що держава – це формальний інститут, який є формою організації політичної спільноти під управлінням уряду; суб'єкт політики, ядро політичної системи[1; с.69].

Виходячи з вищенаведеного ми можемо зробити висновок, що однією з ознак держави є публічна влада. Як відомо, публічна влада – це здатність публічних суб'єктів впливати на суспільні відносини між людьми з приводу організації їхньої сумісної діяльності на основі реалізації публічного інтересу [2; с.16]. Тобто, говорячи іншими словами, публічною владою вважають вольове відношення між людьми, вироблене на основі суспільного інтересу, що виникло з метою організувати їхню сумісну діяльність. Влада в Україні розділена на три гілки: законодавчу, виконавчу і судову. Кожна з них має свою зовнішню форму реалізації. Якщо для законодавчої гілки такою формою є законотворчість, а для судової – правосуддя, то зовнішньою формою реалізації виконавчої гілки державної (публічної) влади є публічне адміністрування [2; с.17].

За суспільною теорією громадяни самостійно обирають собі певних суб'єктів публічної влади, які повинні ним служити. Однак, на практиці справи йдуть трохи по іншому. Хоча законодавством і закріплено, що найбільшою владою в країні наділений народ, ситуація є більш складною, бо громадяни обирають лише представницькі органи влади, а вже вони призначають виконавчі. При цьому ми не відмітаємо схильність народних обранців забувати про свою основну місію служити народові та доволі часті зловживання повноваженнями, якими вони наділені.

Як і в усіх розвинених демократичних державах, в Україні з такою розповсюдженою проблемою, як зловживання владою, борються шляхом призначення чергових та позачергових виборів, заборони більш ніж два строки підряд обіймати важливі публічні посади, постійного тиску громадськості та засобів масової інформації на чиновників.

До основних суб'єктів публічного адміністрування відносяться:

1. Органи виконавчої влади;
2. Суб'єкти місцевого самоврядування;
3. Суб'єкти делегованих повноважень:
 - 3.1. Громадські об'єднання;
 - 3.2. Інші суб'єкти під час здійснення делегованих законодавством виконавчих функцій.

Крім основних суб'єктів публічної адміністрації, для яких основною функцією є здійснення публічного адміністрування, існують так само й суб'єкти, для яких воно є однією з додаткових функцій, зокрема:

1. Президент України;
2. Судді на адміністративних посадах;
3. Апарат суду (під час надання адміністративних послуг у системі судоустрою та здійснення прийому громадян) [2; с.22].

Виходячи зі всього вищенаведеного і відштовхуючись від переліку суб'єктів публічного адміністрування можна говорити про визначення поняття суб'єктів адміністративного права. Тож у ролі суб'єкта адміністративного права можуть виступати як фізичні, та і юридичні особи, які наділені правами та обов'язками у сфері державного управління, що передбачені адміністративно-правовими

нормами, та мають здатність реалізовувати надані ним права й виконувати покладені на них обов'язки.

Одними з суб'єктів, що покликані здійснювати функції публічного адміністрування та регулювати відносини управлінського характеру, що виникають між державою та фізичними особами є державні службовці. Але для того, щоб говорити про їх роль серед інших суб'єктів адміністративного права необхідно детальніше розглянути особливості державної служби в Україні.

Державна служба в Україні – це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження[3]. Правовою основою їхньої діяльності є такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про державну службу», Кодекс законів про працю України, а також Закони України «Про прокуратуру», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» та такі інші. Професійні службовці належать до осіб найманої праці, зайнятих у сфері управління та реалізації управлінських рішень в порядку службових завдань.

Відповідно до «Єдиної номенклатури посад службовці», виходячи з такої ознаки, як «зміст діяльності» у сфері управління, у кадровій політиці, у підготовці, прийнятті юридичних актів виконавчої влади службовці поділяються на три групи. До них відносяться керівники, спеціалісти та технічні виконавці. Представники науки адміністративного права пропонують трохи іншу класифікацію. За її основу було взято момент володіння владними повноваженнями, обов'язковими якщо не для всіх службовців, то для окремих їх категорій. Службове призначення цієї типології полягає у тому, щоб відігравати роль відповідного індикатора при вирішенні питання про притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності (при кваліфікуванні діяння) за вчинення службового правопорушення. Тут виділяють адміністративно-допоміжний персонал, функціональний

(оперативний, основний) склад органу, службових осіб, представників влади.

Права державних службовців можна розглядати окремо від їхніх обов'язків у сфері державного управління. Але в деяких випадках ті й інші самостійного значення не мають, а виступають як правообов'язки. Такі повноваження регламентовано як у Конституції, так і в багатьох законах.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про державну службу» державний службовець зобов'язаний дотримуватись Конституції України, діяти лише на підставі та в межах повноважень й у спосіб, що передбачені Конституцією та іншими законами; дотримуватися принципів державної служби та правил етичної поведінки; ставитись з повагою до державних символів України; поважати людську гідність, не допускати порушення прав і свобод людини і громадянина; обов'язково використовувати державну мову під час виконання своїх повноважень, посадових обов'язків, не допускати дискримінацію державної мови і протидіяти можливим способам дискримінації; сумлінно і професійно виконувати свої посадові обов'язки та умови контракту про проходження державної служби; виконувати рішення державних органів; додержуватись умов законодавства у сфері запобігання і протидії корупції та ін.[3].

Державний службовець, як суб'єкт адміністративних правовідносин, вчасно і точно виконуючи адресовані йому правові акти, має при цьому усвідомлювати, чи є цей акт законним - у разі одержання доручення, яке суперечить чинному законодавству, державний службовець зобов'язаний невідкладно в письмовій формі доповісти про це посадовій особі, яка дала доручення, а у разі наполягання на його виконанні - повідомити вищу за посадою особу, оскільки у разі невиконання цього, нестиме відповідальність нарівні з особою, що видала такий акт, як співучасник[4; ст.19].

Таким чином ми можемо дійти висновків, що публічне адміністрування є зовнішньою формою реалізації публічної влади. Нами було встановлено основних суб'єктів публічного адміністрування. Так само розглянуто питання щодо прав і обов'язків державних службовців та їх статусу суб'єктів адміністративних правовідносин.

Л і т е р а т у р а

1. Теорія держави і права: підруч. / В.В. Сухонос . – Суми : Університетська книга, 2014. – 544с.
2. Адміністративне право України. Повний курс : підруч. / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С., та ін. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. – 446с.
3. Закон України "Про державну службу" / Закони України. Т. 6. - К., 1996.
4. Кримінальний кодекс України / відомості Верховної Ради України від 28.04.2020 р.// [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Михайлова Дар'я,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Татаренко Г. В.,

*к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного права
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ СТОРІН ТА ТРЕТІХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день процесуальне представництво є однією з гарантій побудови демократичної правової держави. Частина 1 ст. 56 КАС України визначає, що сторона, а також третя особа в адміністративній справі можуть брати участь в адміністративному процесі особисто і (або) через представника [1]. Представник в своїй діяльності повинен керуватися конкретно визначеними принципами, до них слід віднести: принцип верховенства права, законності, рівності, незалежності, професіоналізму та гуманізму.

Особливості участі представників сторін та третіх осіб в адміністративному процесі стали предметом досліджень таких науковців як Битяк Ю. П., І. О. Картузова, Ю. І. Руснак, В. К. Колпаков, Т. О. Коломосьць.

Адміністративне процесуальне представництво є правовідносинами, у яких конкретна особа, а саме представник діє

на підставі повноважень, які надані їй законом або договором та вчиняє в адміністративному судовому процесі процесуальні дії, що спрямовані на захист прав та інтересів іншої особи. На представника покладені конкретні завдання: 1) захист в адміністративному процесі; 2) складання документів, що мають правовий характер; 3) консультування щодо можливості застосування законодавства; 4) консультування та юридичне супроводження підприємств, установ та організацій тощо; 5) представництво в адміністративних судах або інших державних органах.

Представник в адміністративному процесі представник може діяти самостійно, повністю замінюючи таку особу, або поряд із нею у судовому засіданні. Фактично участь у справі представника не позбавляє особу, яку він представляє, права особисто брати участь у процесі, якщо особа має адміністративну процесуальну дієздатність у відповідності до ст.48 КАС України [1].

Таким чином участь представника та довірителя може бути одночасною (на відміну від, наприклад, цивільного процесу), окрім випадків, що чітко визначені законодавством.

Правовий статус представників як суб'єктів адміністративного процесу є комплексною категорією, яка містить у собі завдання та функції, права, обов'язки та відповідальність представників, визначені адміністративним законодавством [2].

Представництво в адміністративному процесі поділяється на договірне та законне представництво. Представник, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, уповноважений здійснювати лише ті конкретні процесуальні дії, що визначені на основі договору або довіреності, а повноваження законного представника визначається законом, статутом або іншими положеннями конкретної організації.

Представники беруть участь в адміністративному процесі на основі договору або закону. Відповідно до статті 56 КАС України законне представництво виникає на підставі закону, адміністративного акту або рішення суду за наявності таких юридичних фактів як усиновлення, спорідненість або встановлення опіки чи піклування тощо [1]. Щодо договірного представництва, то науковці виділяють три його підвиди: 1) адвокатське; 2) представництво прав та інтересів юридичних осіб; 3)

представництво в адміністративному процесі іншою особою, яку було допущено судом. Зазначається, що представник, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, уповноважений здійснювати лише ті конкретні процесуальні дії, що визначені на основі договору або довіреності.

В свою ж чергу, повноваження законного представника юридичної особи, органу, установи або підприємства надаються законом, статутом, положеннями чи іншими установчими документами організації [3].

Слід зупинитися на тому, що законний представник самостійно здійснює процесуальні права та обов'язки сторони або третьої особи, яку він представляє, діючи в її інтересах [4]. Представник, який бере участь в адміністративному процесі на основі договору, має право повністю або частково відмовитися від адміністративного позову, змінити його, досягнути примирення, передати повноваження представника іншій особі (передоручення) або оскаржити судові рішення.

Необхідно зазначити, що не можуть бути представниками у суді: особи, які беруть участь у справі як експерт, спеціаліст, секретар судового засідання та свідок, судді, прокурори, слідчі не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють як представники відповідних органів, що є стороною або третьою особою у справі, чи як законні представники сторони або третьої особи.

Таким чином, представництво в адміністративному процесі певною мірою є правовідносинами [5]. До основних принципів діяльності представника в адміністративному процесі слід віднести: принцип незалежності, верховенства права, рівності. Значна кількість науковців зазначає, що до принципів діяльності представника також слід відносити принцип адвокатської етики, гуманізму та професіоналізму.

Таким чином, до характерних ознак представництва в адміністративному процесі можна віднести наступні: 1) участь представника та особи, яку він представляє може бути одночасною, що є відмінним від цивільного процесу, крім тих випадків, що прямо визначені законодавством; 2) існує можливість залучення декількох представників; 3) представництво є спрямованим на надання

юридичної допомоги під час адміністративного процесу щодо реалізації прав та інтересів певного учасника судового процесу.

На відміну від інших судових процесів, представництво в адміністративному процесі може виникнути у зв'язку зі спорідненістю осіб або інших юридичних фактів [6]. Отже, Кодекс адміністративного судочинства України більш детально, аніж інші кодекси, регламентує інститут представництва, хоча деякі його положення потребують уточнення та удосконалення.

Л і т е р а т у р а

1. Кодекс адміністративного судочинства України : станом на 25 січ. 2018 р. : відповідає офіц. тексту. – Х. : Право, 2018. – 246 с.
2. Колпаков В. К. Теорія і практика адміністративного судочинства : монографія / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв. – Чернівці : Місто, 2011. – 384 с.
3. Адміністративне право : підручник / НУ "ЮАУ ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2013. – 656 с.
4. Адміністративне процесуальне право України : навч.-метод. посіб. / І. О. Картузова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". – К. : Фенікс, 2016. – 400 с.
5. Захист в адміністративному процесі : практ. посіб. / упоряд. Ю. І. Руснак. – К. : Центр учб. літ., 2013. – 352 с.
6. Судовий розгляд справ про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / Запорізь. нац. ун-т ; ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 544 с.

Пономарьова Альона,
*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Сергієнко Г.С.,
*к. і. н., доцент
кафедри конституційного права СНУ ім. В. Даля.*

АДМІНІСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

На разі забезпечення безпеки дорожнього руху було та залишається нагальною проблемою всього людства. Проблема стосується всіх учасників дорожнього руху пішоходів, водіїв транспортних засобів чи пасажирів без винятку. Порушення правил дорожнього руху призводить до виникнення дорожньо-транспортних пригод, наслідки яких здебільшого бувають дуже тяжкими. Забезпечення безпеки було та залишається основним із завдань держави. Тільки за 2019 рік в Україні налічується близько 160 675 тис., випадків відповідно до яких 26 052 тис. цих ДТП з потерпілими, у яких загинуло 3454 людини загинуло та 32 736 тис. травмовано. Порівнюючи с минулими роками чисельність смертей від ДТП збільшилась, це говорить про дуже низькі заходи забезпечення безпеки дорожнього руху [1].

Основними причинами високого рівня аварійності на автошляхах є відсутність правової культури та дисципліни учасників дорожнього руху, нехтування правилами дорожнього руху, байдужість до елементарних вимог безпеки та вимог законодавства, незважаючи не значне посилення адміністративної відповідальності у цій сфері. Одним із видів юридичної відповідальності адміністративна відповідальність, що є специфічним методом державного примусового впливу на поведінку конкретних осіб, які вчинили правопорушення. Основною метою такого впливу є виховання громадян, формування в них звичок добровільного впевненого виконання вимог правових норм і правил, попередження вчинення адміністративних проступків та інших правопорушень.

Питанню забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема адміністративній відповідальності за порушення правил дорожнього руху, приділяли увагу такі науковці, як Д. М. Бахрах, О. О. Бандурка, Ю. П. Битяк, В. М. Бевзенко, М. Ю. Веселов, С. М. Гусаров, Т. О. Гуржій, В. В. Єгупенко, В. В. Зуй, Р. І. Михайлов, А. М. Подоляка, В. О. Продаєвич, О. Ю. Салманова, М. О. Свірін, О. М. Соловйова, М. М. Стоцька, Ю. М. Старілов, В. П. Тимошук, Ю. О. Тихомиров та ін.

У сучасному суспільстві неможливо примусити людство дотримуватися правил дорожнього руху звичайними профілактичними засобами. За показниками органів внутрішніх справ кожного року зростає кількість правопорушень на дорогах. Відповідно до ст. 24 Кодексу України про Адміністративні правопорушення за вчинення адміністративних правопорушень застосовуються такі види стягнень попередження, штраф, оплатне вилучення транспортного засобу, конфіскація предмета (спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв), позбавлення права керування транспортом, громадські роботи, адміністративний арешт, більшість з цих стягнень застосовуються під час порушень правил дорожнього руху [2].

Попередження не має постійного місця у санкціях статей Кодексу України про адміністративні правопорушення, які передбачають відповідальність за проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Попередження являє собою одноразове застосування, для попереднього попередження виникнення повторного правопорушення. Це найбільш поширене адміністративне стягнення, яке застосовується за найбільш незначні адміністративні правопорушення, хоча деякі вчені-адміністративісти заперечують його віднесення до адміністративних стягнень узагалі [3].

Згідно з чинним законодавством, основним стягненням, що застосовується за порушення правил, які стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, є штраф, тобто грошове стягнення, яке впливає на майнові інтереси правопорушника.

Оплатне вилучення транспортного засобу як вид адміністративного стягнення за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не є новим та може застосовуватися судом

і як основне, і як додаткове. Метою цього стягнення є позбавити порушника права володіння транспортним засобом, який ним використовується з порушенням загальнообов'язкових правил, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.

Конфіскація предмета, який став знаряддям учинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, застосовується тільки за порушення визначеного порядку встановлення і використання на транспортних засобах спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв як додатковий вид стягнення до штрафу.

Для порушників правил, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, дуже дієвим та основним заходом є позбавлення їх права керування транспортними засобами. Так, відповідно до ст. 126 КУпАП. Керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила для перевірки посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційного документа на транспортний засіб, а також поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката "Зелена картка"), - тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

Також багато дорожньо-транспортних пригод стається через малий досвід керування транспортним засобом, або й взагалі через його відсутність повинні бути встановлені чіткі правила тих хто має право керувати транспортними засобами, так відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами»

Мають право керування транспортними засобами особи які досягли:

- 1) шістнадцятирічного віку – категорії A1, A;
- 2) вісімнадцятирічного віку - категорії B1, B, C1, C;
- 3) дев'ятнадцятирічного віку - категорії BE, C1E, CE;
- 4) двадцятидворічного віку - категорії D1, D, D1E, DE, T [4].

Останнє стягнення - це громадські роботи як вид адміністративного стягнення – це нововведення до діючого адміністративного законодавства Громадські роботи набули

значного поширення у всьому світі. Практика їх застосування у Російській Федерації, Великій Британії, Швеції, Франції, Іспанії, США та багатьох інших країнах засвідчила велике профілактичне значення цього заходу та його високу ефективність.

Отже, чинне законодавство передбачає призначення порушникам правил дорожнього руху різних видів адміністративних стягнень, але головна мета їх застосування залишається незмінною – зменшення кількості загиблих і травмованих у дорожньо-транспортних пригодах та збереження суспільно корисного, повноцінного людського життя. Таким чином, питання визначення та застосування громадських робіт за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні є науково і практично цікавими та потребують подальшого дослідження та розвитку у адміністративному законодавстві.

Л і т е р а т у р а

1. Статистика. Патрульна Поліція України [Електронний ресурс] - Режим доступу до сайта: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення[Електронний ресурс]- Режим доступу до сайта: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Лук'янець Д. М. Розвиток інституту адміністративної відповідальності: концептуальні засади та проблеми реалізації : дис. д-ра юрид. наук / Д. М. Лук'янець ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2007. – 226 с.
4. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами» [Електронний ресурс]- Режим доступу до сайта: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340-93-%D0%BF>

Прудіус Анастасія,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля;*

Татаренко Г. В.,

*к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри конституційного права
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Однією з ознак протиправності діяння є його карність і ефективність реалізації механізмів відповідальності є одним з показників дотримання принципів верховенства права, законності та справедливості.

Захист публічних інтересів здійснюється через систему заходів адміністративної відповідальності відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення від 1984 року. Слід зазначити, що КУпАП регулярно піддається змінам та доповненням і, наразі, назріла необхідність в глобальному оновленні як теоретичного інституту адміністративного деліктного права, так і перегляду КУпАП шляхом прийняття його нової редакції.

Законодавчим підґрунтям реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні є Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. у відповідності до якої необхідним є формування нової ідеології взаємовідносин між державою і громадянином та оновленої адміністративно-правової доктрини. Концепція базується на положенні ст. 92 Конституції України, якою адміністративну відповідальність визначено як один з основних видів юридичної відповідальності в Україні. Вона є наслідком невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне невідворотне реагування держави на адміністративні правопорушення (проступки), та встановлюється виключно законами.

За період з 1998 по 203 р.р. на розгляд Верховної Ради України було запропоновано три проекти КУпАП, але вони не знайшли підтримки. Останній проект Кодексу України про адміністративні правопорушення, хоч і пропонував запровадити нове поняття «адміністративний проступок», але зберігав в основному застарілий підхід до інституту адміністративної відповідальності. Тому, з урахуванням усіх підходів та реформуваних інституту адміністративної відповідальності й розглянемо сучасні концепції даного інституту адміністративного права [1].

Актуальність даної теми полягає у тому, що проблематика адміністративної відповідальності в адміністративному праві України охоплює широке коло концептуальних питань, вирішення яких є актуальним для науки адміністративного права та практичної діяльності органів (посадових осіб), що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.

Наукове дослідження про розгляд сучасних концепцій адміністративної відповідальності присвячено праці таких професорів правознавців, як В. К. Колпаков, В. Б. Авер'янов, О. І. Остапенко, І. М. Пахомов.

Метою роботи є дослідження інституту адміністративної відповідальності, а саме більш у розгляді сучасних концепцій адміністративної відповідальності.

Сучасне розуміння та нові підходи до адміністративної відповідальності в адміністративному праві України обґрунтовано пов'язується зі стабільністю конституційного ладу, з виразом в адміністративній відповідальності ціннісних орієнтирів суспільства. Адже Конституція України інтегрує в собі і зводить на вищий нормативно-правовий рівень основні напрями і, певною мірою, результати демократичного розвитку суспільства і держави, визначає механізми нормативної інтеграції для подальшого розвитку демократичних перетворень цінностей в політичному, економічному, соціально-культурному житті суспільства. Соціальна цінність чинної системи адміністративної відповідальності України, її фундаментальне значення для суспільства і держави безперечні [2]. Відповідно, будь-які масштабні зміни можуть спричинити нестабільність, створити численні економічні, політичні, ідеологічні й інші проблеми. Не заперечуючи проти високої соціальної

значимості стабільності адміністративної відповідальності, слід визнати, що збереження її без змін та адаптації до нових умов, в яких розвивається українське суспільство та формується державність є нераціональним. У цьому контексті важливого значення набуває висновок про мінливість та відповідність адміністративної відповідальності в частині захисту прав, свобод і законних інтересів особи та держави. Існуючі діалектичні протиріччя між завданнями адміністративно-правової охорони суспільних відносин в Україні та потребами подальшого їх розвитку визначають необхідність проведення реформування інституту адміністративної відповідальності з урахуванням гострих і дискусійних проблем, що знаходять вираження в профільних наукових дослідженнях [3].

Сучасними концепціями адміністративної відповідальності виступають публічно-сервісна та правозахисна. Публічно-сервісна концепція адміністративної відповідальності полягає у тому, що в деяких випадках, передбачених законом, адміністративна відповідальність виступає як засіб забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із договорів та інших відносин, які не належать до державного управління. Адміністративна відповідальність є засобом покарання осіб, які недотримуються покладених на них зобов'язань, що випливають із договорів та інших відносин. Засоби ж забезпечення зобов'язань, як правило, виникають в момент виникнення зобов'язання і передбачені самою угодою, або ж витікають з загальних вимог трудового, цивільного, господарського законодавства. Тобто, адміністративну відповідальність не можна розглядати в якості засобів забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із договорів та інших диспозитивних відносин.

Правозахисна концепція адміністративної відповідальності полягає у тому, що адміністративна відповідальність, насамперед, захищає порушені в результаті вчинення адміністративного проступку права фізичних і юридичних осіб. Тобто, захист прав відбувається шляхом застосування адміністративних стягнень та інших заходів адміністративного примусу (заходів процесуального забезпечення, заходів виховного характеру і ін.) [4].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити такі висновки, а саме, що розглянуті сучасні концепції адміністративної відповідальності, а саме їх зміни та сучасний стан є лише невеликою частиною невирішених питань у адміністративному праві, які потребують свого вирішення вже сьогодні як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Серед основних концепцій адміністративної відповідальності найбільш точною та такою, що відповідає дійсності сьогодення, є правозахисна концепція адміністративної відповідальності, яка полягає у тому, що адміністративна відповідальність, насамперед, захищає порушені в результаті вчинення адміністративного проступку права фізичних і юридичних осіб. Тому, адміністративна відповідальність повинна завжди діяти на основі пріоритету захисту прав людини та громадянина.

Л і т е р а т у р а

1. Петков С. В. Теорія адміністративного права : навчальний посібник / С. В. Петков. – К. : КНТ, 2014. – С. 304.
2. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: Монографія. – К. : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – С. 220.
3. Єсімов С. С. Електронний протокол у справі про адміністративні правопорушення теоретичні та практичні аспекти / С. С. Єсімов, А. С. Крижановський, В. А. Крижановська // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 6 (244). – С. 108–113.
4. Концепція адміністративної реформи в Україні. Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи : [Електронний ресурс] – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

*Савочка Катерина,
студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент
Гриценко Г.М.*

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ

Питання безпеки на дорогах України вже давно перейшло із площини дорожньої статистики у площину національної трагедії. Згідно статистичних даних протягом 2019 року унаслідок ДТП загинули 3454 людини і 32 736 – травмовані. Зокрема, за участю дітей сталося 4656 ДТП, у яких 164 дитини загинули і 4435 – травмовані [1]. Така ситуація не є прийнятною для країни, що прагне стати частиною Євросоюзу.

Створення правової держави вимагає забезпечення дотримання найважливіших її вимог, однією з яких є підтримання належних законності і правопорядку. Їх забезпечення здійснюється за допомогою різноманітних засобів юридичної відповідальності, однією з важливих ролей відіграють заходи адміністративної відповідальності.

Загальне визначення адміністративної відповідальності в КУпАП не закріплене, йдеться лише про використання цього терміна (наприклад, ч. 2 ст. 9 КУпАП). У сучасних словниках адміністративна відповідальність визначається як один із видів юридичної відповідальності громадян і службових осіб за вчинені ними адміністративні правопорушення [2, с. 17].

Загалом, погоджуючись із визначенням адміністративної відповідальності, яке запропонувала Т. О. Коломосьць, звертаємо увагу на те, що адміністративна відповідальність визначається державою шляхом введення правових норм, які визначають підставу відповідальності, заходи, що можуть бути застосовані до порушників, порядок розгляду справи про правопорушення і виконання вказаних заходів [3, с. 62].

Заходи адміністративної відповідальності, тобто адміністративні стягнення, посідають одне з найважливіших місць серед заходів, спрямованих на забезпечення безпеки дорожнього руху. Серед адміністративних стягнень особлива увага приділяється позбавленню права керувати транспортним засобом.

Об'єктивну необхідність застосування цього стягнення можна пояснити доцільністю встановлення окремих обмежень щодо дій осіб, яким надано певне спеціальне право, а саме: керування транспортним засобом, і які його одноразово або систематично порушують.

Разом з тим на сьогодні існує чимало проблемних питань, що стосуються як виконання постанови про позбавлення права керування транспортним засобом як виду адміністративного стягнення, так і процедури застосування цього стягнення в цілому.

Почнемо з того, що Кодекс про адміністративні правопорушення відносить застосування позбавлення права керування транспортними засобами до компетенції суду. Таке стягнення, як позбавлення спеціального права, є дуже ефективним, воно сповна забезпечує реальне виконання встановлених загальнообов'язкових правил. Вилучення несумлінного водія з дорожнього руху сприяє забезпеченню безпеки на шляхах, реально позабавлявши його можливості вчиняти правопорушення.

З іншого боку, це дуже жорстка санкція, яка спричиняє певні збитки як для окремої особи, так і для різних колективів, в тому числі державних. Зокрема, у випадку, коли водій на довгий час позбавляється права керування транспортним засобом, він не зможе працювати за своєю спеціальністю, отже, втрачається джерело існування для нього та його сім'ї. У зв'язку з цим під час застосування такого примусового заходу має бути забезпечено максимум гарантій, які значною мірою може дати судовий розгляд справи [4].

В наш час існує чимало проблемних питань що стосуються як виконання постанови про позбавлення права, так і процедури застосування цього стягнення в цілому.

Фіксація порушень не лише за допомогою складання протоколів поліцейськими, а й відеокамер викликає на даному етапі більше питань ніж чітких відповідей.

Згідно ст. 14-2 КпАП: «Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несе відповідальна особа - фізична особа або керівник юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, а в разі якщо до Єдиного державного реєстру транспортних засобів внесено відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу, - належний користувач транспортного засобу, а якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, - особа, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи» [5].

Отже, законодавство покладає адміністративну відповідальність за порушення ПДР на власника ТЗ, незалежно від того, хто був за кермом ТЗ у момент фіксування порушення ПДР. Але, відповідальність має бути індивідуальною. Як довести, що за кермом був саме власник ТЗ або саме той водій, а не інший (з урахуванням внесення до Єдиного державного реєстру відомостей про власника ТЗ). Це пов'язано безпосередньо з тим, що камери фіксують перш за все державний номер ТЗ [6]. Тому можна припустити, що працівники поліції, які оформлюватимуть постанови про порушення ПДР на підставі автоматичної фото- та відеофіксації, обмежуватимуться офіційною інформацією про власників та користувачів ТЗ.

Отже, автоматична фото- та відеофіксація порушень ПДР є нововведенням корисним, але ще недосконалим з боку чинного законодавства, що, звичайно, призведе до багатой кількості позовів, які, на нашу думку, будуть задовольнятися судами на користь позивачів.

Разом з тим щодо існуючих на сьогодні строків позбавлення права керування транспортним засобом постають певні питання, а

саме питання як обчислюються строки керування транспортним засобом(водіїв транспортних засобів) та як встановлені строки змінюються залежно від виду адміністративного проступку.

На сьогоднішній день, відсутнє законодавство, що регулює процедуру та особливості виконання постанови про позбавлення спеціального права окремих суб'єктів спеціальних прав – водіїв транспортних засобів. Законом України № 596-VIII від 14.07.2015 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», зокрема було внесено зміни до статей 317, 318, 321 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими виключено зі складу суб'єктів спеціального користування – водіїв транспортних засобів.

Відповідно ст. 317 КУпАП: «Особа вважається позбавленою права керування транспортним засобом з моменту набрання судовим рішенням про позбавлення цього права законної сили»[5].

Отже, на сьогоднішній день не існує єдиного підходу щодо обчислення строку позбавлення спеціального права (права керування транспортним засобом) чи з моменту набрання законної сили чи з моменту здачі водійського посвідчення до уповноважених органів Національної поліції. Слід також враховувати ту обставину, що для позбавлення права керування встановлено строки, які змінюються залежно від виду адміністративного проступку.

Законодавець в ст. 30 КпАП встановлює лише верхню межу такого строку – не більше 3-х років. Нижня його межа як загальне правило не передбачається, найменший строк - три місяці - передбачено санкціями ст.ст. 122, 124, 132 КУпАП [5].

Позбавлення права керування транспортним засобами за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, не встановлюється як безальтернативне стягнення. На першому місці завжди стоїть штраф, але, його застосування не впливає так на порушника, як позбавлення права керування. Тому, слід погодитися з думкою про доцільність встановлення за найбільш грубі порушення правил дорожнього руху стягнення у вигляді позбавлення права керування як єдиного стягнення [4].

Ще одне питання стосується можливості скорочення строку позбавлення спеціального права, яке передбачене ст. 320 КУпАП[5].

Це питання може вирішити орган, який наклав стягнення, однак за наявності ряду обставин.

Це, перш за все, сумлінне ставлення до праці і зразкова поведінка, а також закінчення не менш як половини призначеного строку стягнення. Отже, якщо водій був позбавлений права керування транспортним засобом на 2 роки, то для вирішення питання про скорочення необхідно, щоб пройшов не менш як один рік з моменту позбавлення цього права.

Слід звернути увагу також на той факт, що відновлення права керування транспортним засобом відбувається не автоматично. Відповідно до ч.2 ст. 321 КУпАП, вилучене посвідчення водія транспортного засобу по вертається особі, яку було позбавлено права керування транспортними засобами, після проходження нею перевірки знань правил дорожнього руху у Державтоінспекції [5].

Недосконалість норма діючого законодавства стосується безпосередньо обчислення строків, що створює сприятливе поле для корупційних дій, й полягають у можливості вибору уповноваженим органом на власний розсуд моменту з якого обраховується строк позбавлення спеціального права, що в результаті дає можливість впливати на тривалість такого позбавлення і, як наслідок, стягнення втрачає свою ефективність, а відтак і не досягається мета адміністративної відповідальності – запобігання правопорушенням. Розв’язання порушеної проблеми може бути досягнене шляхом законодавчого врегулювання порядку та особливостей реалізації постанови про позбавлення спеціального права – права керування транспортним засобом, шляхом доповнення КУпАП окремої статті, або частини, яка б чітко встановлювала правило обчислення строків позбавлення права керування транспортним засобом як виду адміністративного стягнення.

Л і т е р а т у р а

1. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2019 по 31.12.2019 URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид. переробл. і доповн. К.: Вид-во “Юридична думка”, 2012. 1020 с.

3. Адміністративне право: навч. посіб. / О. І. Остапенко, З. Р. Кісіль, М. В. Ковалів, Р. В. Кісіль. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців “Правова єдність”, 2008. 536 с.
4. Гуржій Т.О. Державна політика безпеки дорожнього руху: теоретико-правові та організаційні засади: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.07. «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Т.О. Гуржій. – Дніпропетровськ, 2011. – 40 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
6. Чи запрацює нова система автофіксації в Україні? URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/chi-zapracyue-nova-sistema-avtofiksaciyi-v-ukrayini.html>

Стародубцева Карина,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету ШНУ ім. В. Даля;*

Денисенко Г.О.,

*к.псих.н., доцент кафедри конституційного права
юридичного факультету ШНУ ім. В. Даля.*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Відповідно до Конституції України (ст.1), Україна – демократична, правова та соціальна держава [1]. А це означає, що одним із основних завдань держави є забезпечення правопорядку шляхом недопущення порушень вимог національного законодавства. Для виконання цього завдання в державному апараті функціонує апарат примусу, який передбачає можливість уповноважених органів чи осіб здійснювати до правопорушника спеціальні заходи у вигляді певних санкцій, що є елементом відповідальності.

Одним із видів відповідальності є адміністративна, яка виникає з адміністративних правовідносин. Така відповідальність

стосується усіх учасників суспільного життя України, а саме фізичних та юридичних осіб. Однак, якщо стосовно адміністративної відповідальності до фізичних осіб питань не має, тому що є чітке регулювання Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі– КУпАП) та іншими нормативно-правовими актами України, то стосовно юридичних осіб на правовому полі виникає купу дискусій.

Безумовно юридичні особи є повноцінними суб'єктами всіх суспільних видів правовідносин і також можуть здійснювати різного характеру протиправні дії, що тягнуть за собою необхідність у притягненні до відповідальності. Проте на сьогодні інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб немає належного нормативного регламентування. Тоді можливо юридичні особи не є суб'єктами адміністративної відповідальності?

Відповідь на це питання адміністративної відповідальності юридичних осіб шукали та досліджували такі науковці як І. Голосніченко, О. Жильцов, О. Зима, А. Іоффе, В. Коротюк, Л. Кравченко, Д. Лук'янець, О. Плетньова, І. Слубський та інші. Наявність різних досліджень у різний час з цього питання, ще раз доказує, що воно є актуальним і часто досліджуваним. Проте, незважаючи на це, науковці так не знайшли висвітлення особливості розгляду справ про притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб.

Метою наукової роботи є аналіз адміністративної відповідальності до юридичних осіб.

Не дивлячись на те, що питання стосовно суб'єктів адміністративної відповідальності є дійсно дуже дискусійним серед правників, однак більшість все ж таки вважають, що юридичні особи є суб'єктами такої відповідальності. Зокрема Л. Кравченко та О. Плетньова зазначають, що в умовах розвитку ринкових відносин і появи великої кількості суб'єктів підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм, норми чинного КУпАП України стосуються не лише фізичних осіб, а й юридичних [2]. Однак, якщо відкрити та проаналізувати главу другу КУпАП України, яка має назву «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність», то необхідно зазначити, що в ній нічого не йдеться про відповідальність до юридичних осіб. І це свідчить про

те, що відповідно норм цієї глави, суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути тільки фізичні особи [3]. Проте, ми солідарні з більшістю науковців, які все ж такими вважають, що юридичні особи теж є суб'єктами.

Також, КУпАП не містить повного визначення поняття адміністративної відповідальності. Доказом цього твердження є ч.2 ст.9 КУпАП, у якій йдеться, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності [4]. Ю. П. Битяк зазначає, що адміністративна відповідальність— накладення на порушників загальнообов'язкових правил, що діють у державному управлінні та інших сферах, адміністративних стягнень, які тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру [5]. А правники В. К. Колпаков та О.В. Кузьменко надають наступну дефініцію, де зазначається, що це примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу, які виконані правопорушником [6]. Ми вважаємо, що визначення першого науковця є більш точним та широким, однак ми б ще зазначили, що адміністративна відповідальність є елементом юридичної.

Відповідальність, зокрема й адміністративна, є наслідком правопорушення. А кожне правопорушення має місце, якщо є повна наявність наступних елементів:

- 1) об'єкту правопорушення;
- 2) суб'єкту правопорушення (у нашому випадку це буде юридична особа);
- 3) об'єктивної сторони (змісту правопорушення);
- 4) суб'єктивної сторони (внутрішнє ставлення правопорушника).

Відповідно до ч.1 ст. 9 КУпАП, основними об'єктами адміністративного правопорушення є громадський порядок, власність, права і свободи громадян [4]. Об'єктивною стороною є дія або бездіяльність, яка заподіяла шкоду суспільним відносинам, а також спосіб, місце, час, знаряддя вчинення правопорушення та інші обставини. З суб'єктом також все зрозуміло. Однак, стосовно

суб'єктивної сторони є питання. Взагалі суб'єктивна сторона правопорушення – психічне ставлення суб'єкта до дій, які вчинені ним у вигляді дії або бездіяльності. Її складовими елементами є вина, мета та мотив. І тут відразу виникає питання що таке вина юридичної особи? Ми повністю згодні з наступним визначенням, яке надає О. Зима. Науковець зазначає, що вина юридичної особи – це суб'єктивне ставлення до проступку фізичних осіб, які входять до складу юридичної особи або перебувають з нею в іншому зв'язку (членство, право власності) і трудова діяльність або управлінські повноваження яких пов'язані з вчиненням протиправного діяння [7].

Принцип презумпції невинуватості під час провадження у справі про адміністративне правопорушення встановлює вину як обов'язкову умову для залучення юридичної особи до адміністративної відповідальності: особа підлягає адміністративній відповідальності тільки за ті адміністративні правопорушення, стосовно яких встановлено її провину.

Все вищесказане доводить те, що адміністративна відповідальність юридичної особи є прогалиною в адміністративному праві. Тому, на нашу думку, необхідно ввести окремий розділ до КУпАП України, де буде зазначатись визначення такої відповідальності, особливості та процедура притягнення юридичних осіб.

Отже, наразі немає належного регулювання адміністративної відповідальності юридичних осіб нормами КУпАП України. Однак, юридичні особи є беззаперечно суб'єктами адміністративних правовідносин і як наслідок, можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності. На нашу думку, необхідно впровадити в КУпАП окремий розділ, який буде зазначати що таке адміністративна відповідальність, а саме, як зазначає Ю. П. Битяк, це накладення на порушників загальнообов'язкових правил, що діють у державному управлінні та інших сферах, адміністративних стягнень, які тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки матеріального чи морального характеру. Також в цьому розділі повинно бути повне регламентування всіх питань, які стосуються особливостей притягнення юридичної особи до адміністративної відповідальності.

Л і т е р а т у р а

1. Конституція України: Закон України від 26 червня 1996 р. № 27-IX. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кравченко Л. Проблеми адміністративної відповідальності юридичних осіб у сфері валютного законодавства. Юридичний журнал. 2004. № 8. С. 69–72.
3. Русецький А.А. Поняття адміністративної відповідальності юридичних осіб. Книга Митна справа, частина 1. 2009 р. С. 228.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 1984 року. № 463-IX. Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122.
5. Битяк Ю.П., Богущкий В.В., Гаращук В.Н. Адміністративне право України. Підручник для студентів. вид. Харьков: Право. 2003. С. 576.
6. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України. Підручник. Вид. К:Юрінком Інтер. 2003. С. 544.
7. Зима О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук. Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. Х., 2001. С. 19.

Степанова Ганна,

*студентка 3 курсу спеціальності «Право»
юридичного факультету СНУ ім. В. Даля.*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент

Гриценко Г.М.

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Сьогодні у демократичній Україні на правовому шляху розвитку дуже важливу роль відіграє контроль, який є способом стимулювання та стримування органів державної влади у їх діяльності. Контроль впливає на якість виконання службових обов'язків відповідних суб'єктів, саме тому є центральною складовою в організації та управлінні державою. У рамках судової реформи України особливого значення набув судовий контроль, він є самостійним видом державного контролю.

В умовах сучасної правової держави діяльність виконавчої гілки влади повинна здійснюватися на основі і з метою виконання закону. Але, специфіка діяльності органів виконавчої влади зумовлює необхідність судового контролю за законністю вказаної діяльності. Звичайно, що цей контроль здійснюється за чітко встановленою формою, бо це обумовлено тим, що існує певний характер взаємовідносин двох абсолютно самостійних гілок влади - виконавчої і судової.

Нагальні питання про поняття, розширення, застосування, розвиток, значення судового контролю вивчали вітчизняні вчені: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, В.С. Стефанюк, О.З. Хотинська, М.Д. Шадура та інші. Зокрема, іспанський дослідник Д.Валадес зазначив, що контроль за владою здійснюється не для її ослаблення, а, навпаки, для підтримання влади. Дослідник переконує, що всі дії, спрямовані на зменшення контролю за владою, загрожують самій владі, оскільки ставлять під сумнів її легітимність, провокують виникнення перевороту, спрямованого на зміну влади. Автор, також зазначив, що саме здійснення правосуддя є найдавнішою історично зумовленою формою контролю за владою [1, с.13]. Досліджуючи наукову літературу ми також зустріли думку Д.М. Глоби який зазначив, що судовий контроль - це вид судової діяльності, який впливає із завдань адміністративного судочинства [2, с.51].

Огляд робіт науковців дозволив зробити висновок, що думки з приводу судового контролю різні і досить не дослідженим залишається питання судового контролю як адміністративно-правового засобу захисту прав людини. Тому, метою нашого дослідження є з'ясування значення такого контролю, огляд розвитку і вдосконалення.

Судовий контроль - специфічний вид контролю в сфері державного управління. Особливість цього контролю полягає в тому, що він здійснюється не систематично, не повсякденно, як, наприклад, контроль з боку спеціалізованих контролюючих органів або прокурорський нагляд за законністю в державному управлінні, а одноразово при розгляді справ (адміністративних, цивільних, кримінальних) [3, с.239].

Звичайно, що кожна гілка влади має притаманні тільки їй форми діяльності та функціональні завдання. Як ми знаємо, судовий

владі притаманна така форма діяльності, як правосуддя, що передбачає розгляд та вирішення справ. Зрозуміло, що головна ціль існування судової влади - це забезпечення панування права в суспільстві. І ось саме належне виконання судових рішень є однією з головних передумов існування верховенства права в державі. Якщо рішення суду не виконується, це пряме порушення ст.6 Європейської конвенції з прав людини, яка передбачає фундаментальне право громадян на справедливий суд [4].

Також основний Закон нашої держави чітко встановлює, що судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України, це регламентовано ст.55 Конституції України [5].

Але, як свідчить статистика Мінюсту за 2017 рік, в Україні виконано лише 15-18% судових рішень, а за 2019 рік 47,9% і це означає, що загалом, кількість фактично виконаних документів збільшилася на 29,9% у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року [6].

І хоча у 2019 році показники поліпшилися, але і досі питання виконання та приведення до виконання судових рішень є однією з слабких ланок правової системи нашої держави. Україна стабільно займає передові позиції серед звернень її громадян до ЄСПЛ. Тому підтвердженням може бути те, що ЄСПЛ було постановлене «пілотне» рішення у справі Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine від 15 жовтня 2009 року, заява № 40450/04. Де Суд зазначає, що більше ніж половина рішень, винесених Судом у справах проти України, стосуються питання тривалого невиконання остаточних судових рішень, відповідальність за які несуть органи влади України.

Цікаво, що питання невиконання судових рішень постає у рамках саме адміністративного судочинства, адже в ньому однією із сторін є суб'єкт владних повноважень та, як ми собі можемо уявляти, він в принципі не повинен діяти не у відповідності чинному законодавству країни. Але, на превеликий жаль суб'єкти владних повноважень ухиляються від виконання рішень суду не рідше недобросовісних громадян чи підприємств.

Цю проблему законодавці намагаються вирішити різними методами і одним з них було впровадження інституту судового контролю безпосередньо в Кодекс адміністративного судочинства України (КАСУ). На нашу думку така новела є позитивним

фактором, адже вона сприяє реальному дотриманню і застосуванню положень, які регламентують право на справедливий суд, яке закріплено у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Додатково ці положення КАСУ забезпечують захист інтересі суб'єкта, який не наділений владними повноваженнями.

Засоби судового контролю закріплені у КАСУ недосконалі і потребують доопрацювання.

Так, на практиці можна зустріти певні проблеми застосування норм ст. 382 КАСУ, які зобов'язують суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення, якщо суд використас своє право на таке зобов'язання. Оскільки такий вид судового контролю є правом суду, то його застосування покладено виключно на розсуд суду, а тому суд не завжди зацікавлений в покладенні обов'язку на відповідача подавати звіт про виконання судового рішення. Ми розуміємо, якщо суд зобов'яже СВП такий звіт, то суддям доведеться розглядати його та як мінімум ще один раз проводити судові засідання з участю сторін, таким чином буде збільшуватися навантаження суду.

Щодо іншого способу судового контролю - штрафу, то клопотання про його накладення подається позивачем відповідно ст. 287 КАСУ у разі ненадання звіту у встановлений судом строк. Такий штраф є, можна сказати, індивідуальним або персональним, оскільки він накладається на керівника відповідного СВП, а не на сам орган, яким він керує. Тому загроза накладення штрафу іноді є достатнім «стимулом» для належного виконання судових рішень. За наслідком розгляду клопотання позивача суд приймає ухвалу.

Підсумовуючи, ми можемо сказати, що сьогодні законодавці зробили перші кроки для створення певного механізму судового контролю за діяльністю органів виконавчої влади з метою своєчасного захисту прав, свобод й інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, а саме швидкого виконання рішення суду.

Для подальшого удосконалення механізму судового контролю необхідно вивчати та провадити аналіз судової практики, яка є основоположним фундаментом для судового процесу.

Аналіз судової практики та наданих деяких роз'яснень Вищого адміністративного суду України й Верховного Суду України показує розбіжності по двох однакових питаннях,

наприклад, питання щодо порядку подання заяв та їх дієвості. Звідси виникає питання, яке роз'яснення застосовувати судам першої інстанції?

Щоб вирішити дане питання, необхідно провести деякі законодавчі зміни. Уніфікація практики Верховного Суду дасть змогу застосовувати суддями першої та апеляційної інстанцій роз'яснення як орієнтир у прийнятті своїх рішень.

Зобов'язання відповідача (СВП) подати звіт про виконання судового рішення, або накладення штрафу за невиконання рішення суду є правом суду, а не обов'язком.

В той же час, КАСУ не регламентує умов використання ним такого повноваження. На нашу думку, це є основною причиною чому суди практично не користуються цим правом за власною ініціативою.

Виходячи з вищезазначеного, ми можемо сказати, що наявність закріплених засобів, які заохочують органи державної влади виконувати судові рішення є важливим елементом, який найголовнішою метою усього процесу. Сьогодні з існуванням нормативного підґрунтя є перспектива на збільшення відсотку виконання судових рішень, але інститут судового контролю за виконанням судових рішень ще не є удосконаленим і потребує доопрацювання.

Л і т е р а т у р а

1. Валадес Д. Контроль над властью / Д. Валадес. - М. : Идея-Пресс, 2006. - 243с.- С. 13.
2. Глоба Д.М. Судовий контроль за суб'єктами адміністративної юрисдикції в адміністративно-деліктному провадженні / Д.М. Глоба // Судова апеляція. - 2012. -№ 3 (28). – 168 с. - С. 51.
3. Адміністративне право України : [підручник для юрид. вузів і фак.] / [Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю.П. Битяка. – К., 2004. – 401 с.- С.239
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : з поправками, внесен. Відповідно до положень Протоколів NoNo 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13) // Право України. -2010. -№о 10. - С. 215-233.
5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996р. №254к/96 // Відомості Верховної Ради України. -1996. - № 30. - Ст. 129.

6. «Державна виконавча служба презентувала результати роботи у першому півріччі 2019 року» [Електронний ресурс]. - Міністерство юстиції, 2019.-Режим доступу:
https://minjust.gov.ua/news/ministry/derjavna-vikonavcha-slujba-prezentovala-rezultati-roboti-u-pershomu-pivrichchi-2019-roku?fbclid=IwAR1mPy64AvNHQZoLb9_RG0km4EMrdbKvGL744wGG6jCRKvwsJYweKjJF9fY

З М І С Т

Секція 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ СУЧАСНИМ ЗАГРОЗАМ (ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ, COVID-19)

Борова Г.О.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ
РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ - 3 -

Вашечко М.В., Денисенко Г.О.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД:
РЕАЛІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ - 8 -

Секція 2

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ, ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Гуркіна Валерія

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ
ОБОВ'ЯЗКІВ ГРОМАДЯН - 11 -

Леутіна Дарина

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ - 16 -

Мартинова Л.В., Баранова Ганна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ
РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ - 18 -

Мартинова Л.В., Білоусова Ганна

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ - 22 -

Мартинова Л.В. Борисов П.В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ - 26 -

Соловей Олександра

НОРМАТИВНО - ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ..... - 32 -

Секція 3

РОЗВИТОК ЦИВІЛІСТИКИ, ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Барабаш С.О.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ
СПІВУЧАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ - 37 -

Баранова Ганна

ПРАВОВА ОХОРОНА ВІДЕОІГОР
ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА - 42 -

Білоусова Ганна

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ У ФАКТИЧНИХ
ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ - 44 -

Баранова Ганна, Гніденко В.І.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ПРАВ
ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК У ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ - 48 -

Борисов Павло

РОЛЬ ОРГАНІВ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ - 51 -

Винник Оксана

ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.... - 55 -

Головіна Валерія

СВІТОВИЙ ДОСВІД У СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ..... - 59 -

Гречишкіна Тетяна

СКЛАДНОЩІ АДАПТАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ
ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВОСУДДЯ..... - 64 -

Гуркіна Валерія

ПРОБЛЕМАТИКА ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ..... - 67 -

Гуркіна Валерія

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗМЕЖУВАННЯ АВТОРСЬКОГО ТА
СУМІЖНОГО ПРАВА - 72 -

Жеребят'єв Даніїл

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ
ВЛАСНОСТІ - 75 -

Золкіна Анастасія	
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРОКУРОРА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	- 79 -
Жученко Сергій	
ПРОЦЕДУРА ТА ПРОБЛЕМАТИКА РЕЄСТРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ФОП НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	- 83 -
Капліна Г.А. Базалєєва А.В.	
МАЛОЗНАЧНІСТЬ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЯК КРИТЕРІЙ ДЛЯ ЇХ РОЗГЛЯДУ У СПРОЩЕНОМУ ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	- 87 -
Кварцхава Ана	
ПОЗОВ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СПОСІБ ПОРУШЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ СПРАВИ В СУДІ.....	- 92 -
Ковальчук Юлія	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ	- 96 -
Курочкіна Анастасія	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ – ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ..	- 100 -
Леонова Дар'я	
ПРОБЛЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ У РОЗУМІННІ ПУНКТУ 5 СТАТТІ 41 КЗПП УКРАЇНИ.....	- 103 -
Михайлова Дар'я	
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ : ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ.....	- 109 -
Олифіренко Ксенія	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС.....	- 112 -
Пономарьова Альона	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ	- 115 -
Прокоф'єва Надія, Денисова Катерина	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	- 118 -
Прудіус Анастасія	
ПРОЦЕСУАЛЬНА ФІКСАЦІЯ ТА ПЕРЕВІРКА ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	- 120 -

Рюхіна Анастасія	
ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ПРАВА НА УСПАДКОВАНЕ НЕРУХОМЕ МАЙНО	- 124 -
Савочка Катерина	
ОБМЕЖЕННЯ ДОСТУПУ ДО КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	- 126 -
Семикоз Максим	
ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	- 130 -
Смірнова Анастасія	
ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СПЕЦІАЛЬНИХ ВИДІВ ЗБЕРІГАННЯ	- 133 -
Соловей Олександра	
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ МАЛОЛІТНІМИ ТА НЕПОВНОЛІТНІМИ ОСОБАМИ.....	- 138 -
Стародубцева Карина	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАОЧНОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	- 141 -
Степанова Ганна	
СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК НОВЕЛА ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ. ЗАКОНОДАВЧА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	- 146 -
Токаренко Юлія	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	- 151 -
Удовенко А.С., Жеглова В.С.	
ЩОДО ОНОВЛЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	- 154 -
Фоменко Ю.Р.	
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	- 158 -
Юрченко Олександр	
ДОСТУПНІСТЬ ДО ПРАВОСУДДЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	- 162 -

Секція 4

СУЧАСНЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Базалєєва Анастасія, Денисенко Г.О.	
СПРОЩЕНЕ ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЗА КОДЕКСОМ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ.....	- 166 -

Барабаш С. О.

АДМІНІСТРАТИВНІ КОМІСІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ..... - 171 -

Винник Оксана

ЗАХИСТ ПРАВ ГРОМАДЯН У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ - 176 -

Гречишкіна Тетяна, Татаренко Г.В.

ІНСТИТУТ РЕФЕРЕНДУМУ В УКРАЇНІ: ЕРСПЕКТИВИ
ПРАВореАЛІЗАЦІЇ..... - 180 -

Золкіна Анастасія

ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ..... - 184 -

Михайлова Дар'я, Татаренко Г. В.

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ СТОРІН
ТА ТРЕТІХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ - 188 -

Пономарьова Альона, Сергієнко Г.С.

АДМІНІСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ ЯК ЗАСІБ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ - 192 -

Прудіус Анастасія, Татаренко Г. В.

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ..... - 196 -

Савочка Катерина

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА
КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ ЯК ВИД
АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ..... - 200 -

Стародубцева Карина, Денисенко Г.О.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ - 205 -

Степанова Ганна

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ
СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ - 209 -

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції аспірантів,
студентів, молодих науковців
**«МОЛОДЬ І НАУКА: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВА В УКРАЇНІ»**

22 травня 2020 р.

Частина 1

Відповідальний за випуск
Оригінал-макет

Г.А.Капліна
О.В. Могильна

Підписано до друку 24.09.2020
Формат 60×84 ¹/₁₆. Гарнітура Times.
Умов. друк. арк 12,7. Обл.-вид. арк. 13,9.
Наклад 100 прим. Вид. № 3287. Замов. № 26. Ціна договірна.

**Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля**

Свідоцтво про реєстрацію: серія ДК № 1620 від 18.12.03 р.

Адреса видавництва: 93400, м. Северодонецьк,
просп. Радянський, 59а,
Е –mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com

Надруковано:
Відділ технічного обслуговування СНУ ім. В. Даля
Адреса: просп. Центральний, 59-А
м. Северодонецьк, 93400, Україна